Katolické učení

o víře a zákonech mravů

pro

gymnasia a školy realní

od

Josefa Ctibora,
biskupského notáře, professora na c. k. gymnasii v Písku.

II. Sešit.

Mravouka.

Druhé vydání.

V PRAZE.
Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober.
1874.

Cena 60 kr., váz. 72 kr.

Knihy české,

nákladem kněhkupectví: I. L. KOBER v PRAZE vydané, jež dostati lze ve všech řádných kněhkupectvích, jakož i u našich jednatelů:

Dějiny církve Christovy

pro vyšší gymnasia.

Od Dr. J. Fesslera

přeložil **Matěj Procházka,** c. k. gymnasialní prof. v Brně.

Díl I.

Úvod. Církev Christova ve staré římské říši. I. oddíl. Církev v pohanské říši římské. II. oddíl. Církev v pokřesťaněné říši římské.

(194 str.) 1 zl. 12 kr.. váz. 1 zl. 30 kr.

Díl II.

Církev Christova mezi Germany a jinými s nimi se stýkajícími národy. I. oddíl. Prvé obrácení barbarských národů na západě. II. oddíl. Prvý středověk. III. oddíl. Pozdější středověk. IV. oddíl. Novější děje církve Christovy od času velikého od ní odtržení v 16. století.

(IV a 280 str.) Cena 1 zl. 60 kr., váz. 1 zl. 80 kr.

Oba díly vydány s povolením nejdůstojnějšího arcibiskupského ordinariátu v Praze.

Chrestomatie francouzská

pro střední školy.

Sepsal

Emanuel Kregcz,

c. k. profesor na realce v Rakovci.

v. 8. (316 str.) 1 zl. 54 kr., váz. 1 zl. 70 kr.

ORBIS PICTUS

v řeči české a německé.

Pro nižší třídy škol středních,

jakož i **pro průmyslové a vyšší dívčí školy dle Komenského vzdělal a co konversační knížku řeči české a německé**

upravil **Frant. Patočka,**

profesor na c. k. realném gymnasiu v Praze.

Obrázky z části obstaral

Jan Kostěnec, profesor na realných školách v Pardubicích.

Cena seš. 1 zl., váz. 1 zl. 12 kr.

Druhé opravené a rozmnožené vydání.

Schválen pro I. a II. třídu veškerých nižších škol středních vynešením c. k. školní rady ze dne 19. dubna 1870 č. 1713.

Katolické učení

o víře a zákonech mravů

pro

gymnasia a školy realní

od

Josefa Ctibora,
biskupského notáře, professora na c. k. gymnasii v Písku.

II. Sešit.

Mravouka.

Druhé vydání.

V PRAZE.
Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober.
1874.

Národní kněhtiskárna: I. L. Kober v Praze.

II. Díl.

Mravouka křesťansko-katolická.

Uvod.

§. 1.

O zákonu božském a lidském.

Chceme-li cíle svého, spasení věčného, dosíci, tuť nepostačuje, abychom toliko věřili, než zapotřebí jest také, abychom vůli Boží plnili; neboť Ježíš Kristus sám dí: „Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane! vejde do království Božího; ale kdo plní vůli Otce mého, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 7, 21.)

Vůli svou nejsvětější, která pravídkem našeho smýšlení, žádání a chtění býti má, skutečně nám také oznámil Bůh, a sice na díle ve způsobě zákona, na díle ve způsobě rady.

Zákon tedy jest to pravídko, kteréž stanoví, jak se chovati máme, abychom účele svého dosáhli.

Jest pak zákon dvojí: I. božský, a II. lidský; ježto aneb Bůh sám, aneb jeho vedením lidé jej dávají.

Zákony božské lze poznati:

1. Ze zjevení Božího. Tato přikázání zase buď

a) v starém zákoně dána byla Mojžíšem a proroky lidu Israelskému; (na př. nevezmeš jména Božího nadarmo); aneb

b) v zákoně novém Ježíšem Kristem (na př. milujte nepřátely své).

2. Rozumem přirozeným také poznati můžeme zákony tyto (na př. buď střídmý v jídle a v pití).

I takovéto zákony jsou božské; neboť rozum dar jest Boží.

II. Zákony lidské dělí se

1. v církevní, kteréž činí správcové církve Bohem samým ku duchovnímu blahu člověčenstva ustanovení. Církevních přikázaní jest pět:

a) Máme svátky zasvěcené světiti (viz §§. 25. a 26.);

b) v zasvěcený svátek máme celou mši svatou pobožně slyšeti (viz §. 26.);

c) povinni jsme ustanovené posty zachovávati (viz o tom §. 38.);

d) nejméně jednou v roce nařízenému knězi se máme zpovídati, a v čas velikonoční nejsv. svátost oltářní přijímati (viz poznámku ku §. 26.);

e) v zapovězený čas nemáme svatebního veselí držeti (od první neděle adventní až do zjevení Páně, a od popelce až do neděle provodní).

Zákony takové zároveň jsou ustanovení božská; neboť církev ústav jest Bohem samým založený, a Ježíš sám správcům jejím k tomu potřebné moci udělil, slovy: „Cokoli svážete na zemi i na nebi svázáno bude“ (Mat. 18, 18); a na jiném místě za povinnost ukládá věřícím, aby zákonův takových poslušni byli, když praví: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá: kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž poslal mne“ (Luk. 10, 16); a u sv. Mat. (18, 17. 18) dí Pán: „Neposlouchá-li kdo církve, budiž tobě jako pohan a publikán.“

2. V občanské, které mocnost světská vydává, majíc zření ku blahu časnému svých poddaných. I takovýchto zákonův šetřiti dlužno; neboť moc světská též v Bohu, jakožto tvůrci pořádku v přírodě, původ svůj má. Proto napsal také sv. Pavel u příčině této: „Každá duše vrchnostem poddána buď; neboť není mocnosti jedině od Boha, a kteréž vrchnosti jsou, ty od Boha zří-

zeny jsou. Kdož se protivuje mocnosti, Božímu zřízení se protivuje.“ (K Řím. 13.)

Poznámka. Zákonem lidským vázáni jsou všickni ti, jenž rozumu svého užívati mohou, a jenž podřízeni jsou moci zákonodárné, která zákon dává.

§. 2.

O povinnosti.

Povinnost jest smýšlení, chtění a jednání kteréž se nám zákonem ukládá. Jest tedy tolik povinností, kolik zákonů.

Povinnosti dělí se:

1. Máme-li zření k osobám, jichž se týkají,

a) v obecné, jež všickni lidé plniti mají (na př. miluj bližního svého);

b) ve zvláštní, jimiž jen někteří lidé v jistých poměrech zavázáni jsou (na př. povinnosti čeládky k hospodáři);

2. Hledíme-li k zákonu, z kteréhož povinnosti plynou, jsou

a) kladné, jestliže se nám zákonem nějaký skutek poroučí (na př. chovej se uctivě k rodičům); aneb

b) záporné, když nám zákon velí, abychom se skutku nějakého varovali (na př. nepomlouvej).

c) vyšší, jichžto plněním vyššímu dobruse napomáhá, aneb většímu zlu se v cestu kráčí (na př. pečovati o duševní blaho bližního jest větší, než starati se o blaho jehot ěla).

§. 3.

Mravné dobro.

Mravným dobrem míní se vše to, co se srovnává se zákonem Božím. Jsou to tedy takové myšlénky, žádosti a skutky, jimiž se vůle Páně plní, a sice jenom z lásky k němu.

Kdo u vykonávání dobra všecky překážky přemáhá, a v tom již jakési zběhlosti a hotovosti dosáhl, sluje, ctnostným.

Není tedy ctnost nic jiného, leč vytrvalá s bojem ustavičným spojená snaha vůli Boží plniti, a s ním v stálém obcování býti.

Ctnost vlastně jen jediná jest, totiž ustavičná snaha a stálé směřování k Bohu, které se nedá rozděliti. My však nazýváme zběhlost v plnění jednotlivých přikázaní též ctností, a proto řeč bývá o rozličných ctnostech.

1. Víra, naděje a láska nazývají se ctnostmi božskými, poněvadž Boha a jeho vlastnosti jak za předmět (v koho věříme), tak též za pohnutku (proč v Boha věříme) a za původce neprostředního mají, ježto je v nás vlévá, a proto nazývají se také tyto ctnosti vlitými.

Bůh jest předmětem těchto ctností; neboť věříme v Boha a všemu tomu, co on své církvi zjevil; my v něj také doufáme, spoléhajíce na něj úplně u všech potřebách duchovních i tělesných; my jej konečně milujeme.

Bůh pohnutkou jest také ctností těchto; neboť věříme v Boha proto, že on věčná pravda jest a neskončená moudrost; my v něj doufáme, ježto nám co všemohoucí Pán všecko přislíbené dáti může, a jakožto nejvýš dobrotivý také dáti chce; a milovati jej musíme za tou příčinou, poněvadž jest bytost nejdokonalejší, a největší náš dobrodinec.

Ostatní ctnosti, které se buď k nám, aneb k bližnímu vztahují, a jimiž se smýšlení a jednání naše Bohu milým stává, slovou ctnosti mravní. Rozvrhují se zase na

a) hlavní ctnosti, z nichž mnohé jiné pocházejí (opatrnost, spravedlnost, střídmost a síla*);

b) na ctnosti proti hlavním hříchům čelící (pokora, štědrost, čistota, láska bližnímu přející, střídmost, trpělivost a horlivost v dobrém).

---

*) Dále obšírně o nich pojednáno.

§. 4.

Mravné zlo.

Každé uchýlení se od zákona Božího nazýváme mravným zlem aneb hříchem.

Hřešíme, když z úmyslu, tedy bez přinucení, něco myslíme, žádáme aneb činíme, o čemž víme, aneb aspoň věděti můžeme, že se to s vůlí Boží nesrovnává, že to Hospodin zapověděl; aneb neplníme-li toho, co on přikázal.

Hříchové se dělí:

1. Dle jakosti zakona

a) ve hříchy přestoupení (na př. krádež); a

b) obmeškání (obmeškání služeb Božích).

2. Dle způsobu svého vlastního

a) ve hříchy vnitřní, jichž se myšlénkami a žádostmi dopouštíme (na př. hněv),

b) ve hříchy zevnitřní, kterých se slovy a skutky dopouštíme (na př. vražda).

3. Hledíme-li k osobám, proti kterým se hřeší, jsou

a) hříchy proti Bohu;

b) hříchy proti sobě samému;

c) hříchy proti bližnímu.

4. Máme-li zření k osobám, kteréž je páchají, jsou

a) hříchy vlastní, když kdo sám zákona Božího nešetří;

b) hříchy cizí, když kdo jinému u vykonávání zlého nějakým způsobem napomáhá. Jsou pak tyto:

1. Raditi k hříchu, jako Herodias radila dceři své, aby žádala hlavy sv. Jana Křtitele. (Mat. 14, 8.)

2. Veleti zlé činiti, jako Herodes dal Jana Křtitele stíti. (Mat. 14, 10.)

3. K hříchu svolovati, jako Pilát vydal Krista na smrt, ač o nevinnosti jeho přesvědčen byl. (Mat. 27.)

4. K hříchu ponoukati, jako bezbožná žena Putyfarova, která chtěla Josefa k hříchu svoditi. (1 Mojž. 39.)

5. Hřích chváliti, jako falešní proroci, jenž zlé dobrým, a dobré zlým nazýval. (Isaiáš 5, 20.)

6. Hříchu tajiti, jako ti bezbožní, o nichž praví písmo sv. (Přísl. 10), že jich ústa přikrývají nepravosti a že mlčí k nepravosti jiných. (Jerem. 50, 6.)

7. Hříchu netrestati, jako Heli, jenž všecko svým synům prominul. (1 Král. 3.)

8. Hřích hájiti, jako Achab, jenž se ujímal falešných proroků. (3 Král 18.)

9. V hříchu účastenství míti, jako Šavel, jenž hlídal šaty sv. Štěpána, díl měl též v jeho ukamenování. (Skut. Apošt. 7.)

5. Vzhledem ku trestu jsou:

a) Hříchy smrtelné, kterými milost Boží ihned ztrácíme, jež tedy duši naší smrt způsobují, a věčným trestem pokutovány bývají.

b) Hříchy všední, kterých se pro svou mdlobu často, skoro o všech dnech, dopouštíme, aniž bychom proto spravedlnosti pozbývali. Za hříchy takové jen časné tresty přetrpěti musíme.

Jest vícero druhů hříchů smrtelných; za nejtěžší považují se:

aa) Hříchy do nebe volající, které, jak písmo sv. dí, do nebe o pomstu volají, a spravedlnost Božskou obzvláště ku potrestání vybízejí (zúmyslná vražda, již se dopustil Kain; — němý neb sodomský hřích, nejhorší to nečistota, již páchali Sodomští, o níž pro její ošklivost ani žádný jazyk mluviti nemá; — utiskování chudých lidí, vdov a sirotků; — zadržování neb ujímání mzdy dělníkům).

bb) Hříchy proti Duchu svatému, kteréž malé naděje poskytují, že by člověk jimi obtížený pravé pokání činil, poněvadž nikoli z křehkosti, nýbrž z bezbožnosti darů a milostí, jichž nám Duch sv. ku spasení uděluje, nenáviděl a jich zle užíval. Jsou pak tyto:

1. Zúmyslně hřešiti na milosrdenství Boží, jako Amon. (4 Král. 21.)

2. Nad milosrdenstvím Božím zoufati, jako Jidáš, jenž se oběsil pro zrádu mistra svého. (Mat. 27.)

3. Poznané křesťanské pravdě odpírati, jako fariseové, kteří nemohouce upříti zázraků v Kristových, předce je přičítali pomoci zlého ducha. (Mat. 12.)

4. Bližnímu milosti Boží nepřáti a záviděti, jako židé nepřáli pohanům milosti svatého evangelia. (Skut. Apošt. 7.)

5. K spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé míti; tak hřešil Farao, který přes všecka napomínání Mojžíšova nechtěl lid propustiti. (2 Mojž. 7.)

6. V životě nekajicném až do smrti setrvati, jako Antioch. (2 Mach. 9.)

cc) Hříchy hlavní, které kořenem a pramenem bývají mnohých jiných nepravostí.

1. Pýcha, jíž se dopustil Nabuchodonozor; Holofernes.
2. Lakomství, kterým se přemoci dal Jidáš, Giezi a j.
3. Smilstvo, jež vylučuje z království Božího.
4. Závist, kterou se prohřešili bratří Josefovi, Kain, Saul.
5. Nestřídmost v jídle a v pití, kteráž se nalézala u krále Balthazara.
6. Zlost, jíž vinen byl Esau, Saul a j.
7. Lenost u věcech duchovních, pro niž onen služebník uvržen byl do temností zevnitřních. (Mat. 25.)

Poznámka. O jednotlivých hříších dále obšírně jest pojednáno.

§. 5.

Křesťansko-katolická mravouka.

Mravouka jest učení o tom, jak se dle navedení Kristova ve všech života poměrech chovati máme, abychom ctnostnými se stali, a v blahém obcování s Bohem trvali; aneb mravouka jest navedení k ctnostnému a blaženému životu.

Všecky zákony mravouky, jichžto šetřiti musíme, aby život náš byl bohumilý, aneb křesťansko-katolický, obsaženy jsou v zákoně lásky: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, a ze vší duše své, a ze vší mysli své; a bližního jako sebe samého.“ (Mat. 22, 37.)

Mravouka rozvrhuje se na dvě hlavní částky:

První část o **povinnostech** jedná, které plniti máme.

V druhé částce **prostředky** se uvádějí, jimiž se k dobrému posilňovati a je sobě usnadňovati můžeme.

Povinnosti dle poměrů rozličných také rozličné jsou a sice:

1. Povinnosti k Bohu;
2. povinnosti, jež má každý k sobě samému;
3. povinnosti k bližnímu. Proto také část první ve tři hlavy se dělí.

První část.

O povinnostech katolíka.

Hlava první.

O povinnostech k Bohu.

---

§. 6.

Rozvrh povinností k Bohu.

Povinnosti k Bohu, které nám tři první z desatera přikázaní Božích ukládají, v tom záležejí, abychom

1. Bohu **vnitř** poctu svrchovanou vzdávali, a
2. Boha **zevnitř** také ctili.

Poctu vnitřní, vzdáváme Bohu, když v něj

a) věříme;

b) doufáme;

c) jej milujeme. Kde však láska k Bohu jest, tam nalézá se také

d) největší uctivost k Nejvyššímu, neboli klanění se jemu, pak též dětinné, neobmezené poslušenství, jakož i srdečná vděčnost k němu.

I. Oddíl.

O vnitřní úctě Boží.

§. 7.

a) O víře, první to božské ctnosti.

1. Víra jest nadpřirozené světlo, dar Boží, ctnost od Nejvyššího nám vštípená, jížto pevně a bez pochybnosti všecko za pravdu máme, co Bůh zjevil, a co nám církví svatou jakožto zjevení své předkládá.

Hned na křtu svatém uděluje nám Bůh s milostí posvěcující onen zvláštní dar, abychom věřili. Kdyby on sám rozum náš neosvěcoval, a srdce naše milostí svou nepřipravoval, nepoznali bychom nikdy svatého učení jeho, aniž bychom dle něho žíti mohli.

2. Jestit povinností naší, abychom věřili; neboť

a) všecko učení zjevené čistá jest a přesná pravda, ježto Bůh nejvýš pravdomluvný jest;

b) církev svatá, které věřiti máme, neomylná jest, onať dle slov sv. Pavla „sloup jest a utvrzení pravdy“ (Tim. 3, 15);

c) víry jest k spasení naprosto zapotřebí; neboť Ježíš Kristus praví: „Kdo uvěří a dá se pokřtíti, spasen bude; kdožpak neuvěří, bude zatracen.“ (Mar. 16, 16.) A svatý Pavel píše: „Bez víry nemožno líbiti se Bohu;“ a hned dokládá: „neboť přistupující k Bohu věřiti musí, že jest Bůh, a těm, kteří ho hledají, že odplatitelem jest.“ (K Žid. 11, 6.)

Poznámka. Víru slušno pojímati co pevné, rozhodné přesvědčení, kteréž nejvyšší jistotu do sebe má, poněvadž se o Boha samého opírá. Nechť jsou pravdy, jimž víra učí, třeba rozumu nepřístupny, musíme je předce přijímati s jistotou, beze všeho pochybování, uvádějíce rozum v poddanost víry.

§. 8.

Vlastnosti víry.

Aby víra božskou ctností byla, musí býti:

a) Obecná; to jest vše, cokoliv Bůh zjevil, za pravé vyznávati máme; neboť vše to pravé a k spasení potřebné jest. Proto řekl Spasitel k apoštolům: „Učte všecky národy, učte je zachovávati, cokoliv jsem přikázal vám.“ (Mat. 28, 20.) Zamítáme-li jedinou toliko z těch pravd, které nám církev k věření předkládá, není již u nás víry, ježto na základě, na němž jedna pravda spočívá, všecky ostatní pravdy také spoléhají.

b) Živá; t. j. my vždy tak smýšleti, mluviti a jednati máme, jak toho učení víry na nás vyžaduje; neboť pouhé poznávání pravdy křesťanské bez skutků nic by nám neprospělo. „Jako tělo bez ducha mrtvé jest, tak i víra bez skutků jest mrtvá.“ (Jak. 2, 16.)

c) Pevná; veškerého pochybování prosta; u víře nesmí nás nic zviklati, ani zisk časný, ani nesnáze a nehody; ona má nám býti nejdražším pokladem. Sv. Pavel píše ku křesťanům Korintským: „Stůjte pevně u víře, zmužile sobě počínejte a posilňte se.“ (I. Kor. 16, 13.)

d) Pokorná; t. j. všecko opovážlivé hloubání má nás daleko vzdáleno býti; neboť dle slov sv. Pavla zapotřebí jest, abychom veliký rozum k službě Kristově jímali (II. Kor. 10, 5.), t. j. obmysly své Kristu v poddanost uváděti musíme.

Poznámka 1. Z pravé víry snadno vypadá, kdo se pýše oddává, v špatných knihách čítá, nekřesťanský život vede, a se zlými lidmi obcuje. Chce-li však křesťan víra

svou zdokonaliti, nechť sobě důkladné známosti sv. náboženství zjednati hledí, a ať víru častěji způsobem tímto vzbuzuje:

„Věřím v tebe pravý, trojjediný Bože, Otče, Synu a Duše svatý! Věřím a vyznávám všecko, cos ty, o Bože, zjevil, čemu Ježíš Kristus učil, co svatí apoštolové hlásali, a čemu velí římsko-katolická církev věřiti. Tomu všemu věřím, proto že jsi ty, o Bože, věčná a neskončená pravda a moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby byla oklamána. O Bože, rozmnož víru mou!“

Poznámka 2. Rádno jest víru každodenně v sobě vzbuzovati, povinno však to činiti v těžkých proti víře pokušeních, v nebezpečenství života, před přijímáním svátostí a p.

Poznámka 3. Vírou živou a pevnou stkvěl se zvláště Abraham, Mojžíš, David a všickni apoštolové.

Poznámka 4. Víra jest dar Boží; neboť darem to nazývati dlužno,

a) že Šavel na víru Kristovu byl obrácen (Skut. Ap. 9.);

b) že setník pohanský Kornelius od apoštola Petra byl poučen (Skut. Apošt. 10.);

c) že komorník královny Kandáces u víře byl vycvičen. (Skut. Apošt. 8.)

§. 9.

Protiva víry.

Víře odporuje:

1. Nevěra; t. j. nepravost, jíž se dopouštějí lidé ti, jenž buď všeliké zjevení Boží, aneb aspoň zjevení křesťanské zavrhují. Lidé takoví upírají tedy buď naprosto, že nám Bůh vůli svou oznámil, aneb nechtí aspoň učení Ježíše Krista za slovo Boží uznávati. Že zavinilá nevěra těžkým hříchem jest, vysvítá ze slov Ježíšových: „Kdo neuvěří, bude zatracen.“ (Mar. 16, 16.)

2. Odpadlictví (apostasia), jest skutečné zapření náboženství křesťanského a přihlášení se k jinému.

3. Kacířství jest tvrdošíjné uchylování se od víry církve sv. v některých pravdách sv. náboženství. Hřeší lidé

ti proto, že z pýchy a ze žádosti hříšné, aby náruživostem svým více uzdu pustiti mohli, některé články zjeveného učení, nedbajíce na výstrahy církve, bludně vykládají. Kristus sám velí: „Pilně se varujte falešných proroků.“ (Mat. 7, 15.)

4. Pověra. Míní se jí pošetilost těch, kteří více věří, než jim rozum a svaté náboženství káže, od jistých buď posvátných, aneb zcela obyčejných předmětů takového účinku očekávají, jakéhož ani od Boha, ani silou přirozenou míti nemohou. Zvláštní tvary pověry jsou:

Hádání, t. j. předpovídání budoucích věcí bez dostatečné příčiny.

Kouzla neb čáry t. j. podvodné působení věcí neobyčejných se lstivým ujišťováním, že se to děje mocí nadpřirozenou, zvláště silou zlého ducha.

Poznámka. Pro pověru umřel nemocný král Ochoziáš (IV. Král. 1.); a taktéž pro ni oslepl Elimas čarodějník. (Skutky Apošt. 13.)

5. Pochybovačnost; t. j. zúmyslné vyhledávání něčeho, co u víře zviklati může, jakož i přechovávání takovýchto pochybností v sobě, a kochání se v nich. Poněvadž se takovýmto vyhledáváním pochybností u víře vždycky nedostatek povinné úcty k Božímu slovu na jevo dává, jest tedy velmi hříšné, a vede k odpadlictví.

6. Netečnost náboženská, jíž se prohřešují, kdož každé náboženství bez rozdílu za pravé pokládají, zapomínajíce, „že není v žádném jiném jménu spasení, leč v Ježíši Kristu“ (Skutk. Apošt. 4, 12.), a že „Kristus není rozdělen.“ (I. Kor. 1, 13.) Takovíto lidé mají to taktéž za lhostejné, které církvi kdo přináleží.

7. Sem náleží také odpírání poznané křesťanské pravdě, hřích to proti Duchu svatému. Kdo pravdu víry křesťanské poznává a ji nepřijímá, zhrzuje milostí Ducha svatého.

§. 10.

b) O naději křesťanské.

1. Naděje křesťanská jest dětinné, důvěrné čekání věčné blaženosti, jakož i všech těch prostředků, které nám k ní napomáhají.

2. Doufati v Boha jestiť naší povinností; neboť

a) v písmě svatém se velí, abychom na Hospodina spoléhali: „Doufejtež v něj všeliké shromáždění lidu; neboť Bůh spomocník náš na věky.“ (Žalm. 61, 9.) „On jest naše útočiště a síla a spomocník v zármutcích.“ (Žalm. 45, 2.)

b) Bůh může vše dáti, což k našemu pravému blahu slouží; neboť on dle slov sv. Pavla „dosti mocen jest, aby naplnil vše, co přislíbil.“ (k Řím. 4, 21.)

c) Jakožto nejvýš věrný, dobrotivý a milosrdný Pán chce nám dáti vše, co by nás blaženými učinilo. Proto napsal sv. Pavel: „Držme nepohnutelně vyznání naděje své, neboť věrný jest, jenž zaslíbil.“ (k Žid. 10, 23.)

§. 11.

Vlastnosti naděje.

Aby se naděje naše ctností nazývati mohla, musí především býti:

a) Svatá; t. j. napřed věcí věčného spasení se týkajících vyhledávati musíme, a pak teprv časných, jak dalece nám u dosažení věčné blaženosti nepřekážejí. Ježíš sám volá: „Hledejte nejprvé království Božího a jeho spravedlnosti, a ostatní vám přidáno bude.“ (Mat. 6, 33.)

b) Pevná; t. j. doufajíce nemáme nic pochybovati, že nám dá Bůh, čeho ku spasení potřebujeme.

c) Účinná; t. j. my se též přičiniti máme, abychom všecky výmínky vyplnili, s jakými nám Bůh život věčný

přislíbil, jakož nás k tomu napomíná sv. Petr slovy: „Protož, bratří, více se snažte, abyste skrze dobré skutky jisté učinili své povolání a vyvolení.“ (II. Petr. 1, 10.)

Poznámka 1. Naději lze takto vzbuditi: „Doufám a důvěřuji v tvou neskonalou dobrotu a ve tvé milosrdenství, Bože, že mi pro neskončené zásluhy svého jediného Syna, Ježíše Krista, udělíš, abych za živa hříchy své poznal, a jich dokonale litoval, a že mně je odpustíš; po smrti pak že mi ráčíš spasení věčné dáti a popříti, abych mohl na tebe tváří v tvář patřiti, tebe milovati a s tebou věčně se radovati. Mám naději, že mi také dáš, čím bych toho dosáhl. Doufám to od Tebe, proto že jsi to slíbil, jenž jsi všemohoucí, věrný, neskonečně dobrý a milosrdný. Bože posilň naději mou!

Poznámka 2. Krásný příklad pevné v Boha naděje pozůstavil nám:

a) Abraham, jenž doufal, že mu dá Bůh syna zaslíbeného. (1. Mojž. 15. a 21.)

b) David, jenž důvěřuje v Boha ubíral se v boj s Goliášem. (1. Král. 17, 37.)

c) Job, který, ačkoliv všeho byl zbaven, přece v Hospodina doufal. (Job. 13.)

d) Tři mládenci židovští, kteří i v peci ohnivé v Pána všemohoucího důvěřovali.

e) Maria Panna, jež řekla k služebníkům na svatbě: „Cožkoli vám dí, učiňte.“ (Jan 2, 5.)

Poznámka 3. Ku vzbuzování naděje zavázáni jsme v těžkých proti naději pokušeních; v nebezpečenství života; při pokání, při přijímání svátostí a p.

§. 12.

Protiva naděje.

Naději křesťanské odporuje:

1. Mysl pozemská; t. j. shánění se po věcech tohoto světa a nedůstatek pravého toužení po nebi.

2. Nedůvěrnost; t. j. pochybování, že Bůh všech svých přípovědí nenaplní a nám neudělí, což k našemu pravému blahu slouží. Kdo nedůvěřuje, proto hřeší, že nevěří ve všemohoucnost, dobrotu a věrnost Boží.

3. Zoufalství; t. j. taková nepravost, kteráž člověka k tomu přivádí, že od Boha ani odpuštění hříchů, aniž jiné milosti neočekává. Zapomíná nešťastník takový, že nechce Bůh milosrdný smrti bezbožného, nýbrž aby se obrátil a šťasten byl, že hotov jest každému hříšníku odpustiti, činí-li pokání, jak nás tomu učil Kristus v podobenství o marnotratném synu. (Příklady k výstraze naší zůstavili nám Kain, Saul a Jidáš.)

Kdo zoufá nad milosrdenstvím Božím, hřeší proti Duchu svatému; neboť takto pohrdá každým prostředkem ku získání milosrdenství Božího, a nečiní žádného pokání.

4. Opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží, kdežto člověk nepravosti neustále páchá a na polepšení života ani nepomýšlí, a přece odpuštění hříchů od Boha očekává. Tím se ovšem velebnost Boží velmi uráží.

Opovážlivé spoléhání a hřešení na milosrdenství Boží také nazýváme hříchem proti Duchu svatému, ježto všelikou bázeň Boží, veliký to dar Ducha sv. ze srdce vypuzuje, kteráž hříšníku na nejvýš potřebna jest, aby se polepšil a pokání činil.

§. 13.

c) O lásce křesťanské.

1. Třetí z božských ctností jest láska, t. j. ctnost, kterouž člověk z nadpřirozené milosti Boha nade všecko a pro něho samého, a bližního jako sebe pro Boha miluje.

2. Láska jest největší křesťanská ctnost a matka všech ostatních ctností, a protož také naší povinností; neboť

a) Ježíš Kristus lásku za největší a první přikázaní prohlásil, řka: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vší duše své, ze vší mysli své. Tot největší a první přikázaní.“ (Mat. 22, 37.)

Poznámka. *α*) Z celého srdce milujeme Boha, když on skutečně jedinou žádostí naší jest a největším potěšením našeho srdce. Srdce naše nesmí býti rozděleno, abychom snad jednou polovicí věcí pozemských vyhledávali, nýbrž Bůh musí býti cílem naším posledním.

β) Ze vší duše své milujeme Boha, když svůj rozum zjevení Božímu rádi podrobujeme, a všemu věříme, čemu on nás učil;. dále když vůlí svou nic jiného nekonáme, než co on chce.

η) Ze vší mysli své milujeme Boha, když všecky své náklonnosti jen k němu obracíme, t. j. když nevyhledáváme své cti, nýbrž cti a slávy Boží, ani statků a rozkoší tohoto světa, nýbrž bohatství věčného a blaženosti nebeské.

δ) Ze vší síly své milujeme Boha, když nejen síly duše, nýbrž také všecky údy tělesné, oči, uši, jazyk, ruce atd. nám prostředkem jsou k rozmnožování chvály Boží.

b) Bůh jest bytost nejdokonalejší a dobro nejvyšší, tudíž také naší lásky hoden. „Kdo tedy nemiluje, nezná Boha; neboť Bůh láska jest.“ (I. Jan 4, 8.)

c) Bůh náš největší dobrodinec jest; on i Syna svého za nás na smrt vydal; pročež „milujme jej, neboť on dříve miloval nás.“ (I. Jan 4, 19.)

d) Lásky ku spasení nevyhnutelně potřebí jest, neboť „kdo nemiluje, zůstává v smrti.“ (I. Jan 3, 14.)

Krásně napsal u příčině této sv. Pavel: „Kdybych jazyky lidskými mluvil i anjelskými, a neměl bych lásky, bylbych jako měď zvučící, aneb zvonec znějící; a kdybych měl proroctví, a znal všecka tajemství, a všelikého umění došel; bych měl víru tak, že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem. A kdybych rozdal na

výživu chudých všecken statek svůj, a tělo své vydal k spálení, lásky pak kdybych neměl, nic mi to neprospívá.“ (I. Kor. 13, 2.)

§. 14.

Vlastnosti lásky křesťanské.

Láska nazývá se v písmě svatém svazkem dokonalosti a splněním celého zákona. Aby tím v skutku byla, musí

a) Nade všecko býti; t. j. Boha více milovati dlužno, než všecko ostatní ve světě; neboť on nejvyšší dobro jest. Proto praví Kristus: „Kdo miluje otce aneb matku, syna aneb dceru více nežli mne, není mne hoden.“ (Mat. 10, 37.)

b) Účinná; t. j. nejen slovem a jazykem, ale též skutkem a pravdou Boha milovati máme, na něj častěji a s radostí pamatovati, jeho učení rádi poslouchati, po něm toužiti, jeho čest a slávu horlivě rozšiřovati, a každý hřích v ošklivosti míti.

Proto napsal sv. Jan: „Tatoť jest láska Boží (toto jest znamení pravého milování Boha), abychom přikázaní jeho ostříhali.“ (I. Jan 5, 3.)

c) Vytrvalá; t. j. vždycky, bez ustání, i tenkráte Boha milovati musíme, když se jeho řízení s našimi žádostmi nesrovnává, když i nemilé věci na nás dopouští. Proto dokládá sv. Pavel: „Láska nikdy nevypadá.“ (I. Kor. 13, 8.)

Poznámka 1. Abychom v lásce křesťanské rostli, vzbuzujme ji častěji takto: „Bože miluji tebe z celého srdce svého nade všecko, proto že jsi nejlepší dobro, že jsi neskončeně dokonalý a vší lásky hoden; i proto tě miluji, že jsi ke mně a ke všemu stvoření nejvýš dobrotivý. Bolestně toho lituji, že jsem hřešil, že jsem tebe, svého všemohoucího Pána, svého nejlaskavějšího Otce urazil. Opravdu míním, všech hříchů i všech zlých příležitostí se varovati, a nikdy proti tvé nejsvětější vůli jednati. Dejž mi milost, abych vykonal, což jsem sobě umínil.“

Poznámka 2. Krásnými vzory, jak Boha milovati máme, jsou nám:

a) David, jenž miloval Boha z celého srdce. (Sir. 47, 10.)

b) Bratří Machabejští, kteří z lásky k Bohu nejhorší smrt podnikli. (2. Mach. 7.)

c) Svatý Pavel, jejž od lásky Boží nic odloučiti nemohlo. (Řím. 8.)

d) Všickni mučenníci, kteří z lásky k Hospodinu krev svou vycedili.

Poznámka 3. Prostředky, kteréž v nás lásku rozmáhají, jsou:

1. častější modlitba;
2. častější úvaha o neskončené dobrotě Boží;
3. častější přijímání svátostí;
4. bojování proti zlé žádostivosti.

§. 15.

Protiva lásky křesťanské.

Lásce k Bohu odporují:

1. Přílišná láska a oddanost k světu a ku věcem pozemským; neboť tato vylučuje dokonalou oddanost k Bohu a toužebnost po něm. „Žádný zajisté, tak praví Spasitel, nemůže dvěma pánům sloužiti; neboť jednoho nenáviděti bude, a druhého milovati; aneb jednoho strpí, a druhým pohrdne.“ (Mat. 6, 24.)

Tak hřešil Šalamoun, který více ženy své pohanské miloval, než Boha; tak též Herodes, který, aby se Herodiadě zalíbil, Jana Křtitele stíti dal.

2. Chladnost a vlažnost u věcech svatého náboženství, ježto k bezbožnosti vede.

3. Nenávist Boží, jíž se ti prohřešují, jenž o svém nejvyšším Pánu, a o všem, co se k němu vztahuje, s jakousi nelibostí a neradi slýchají, a jej hříchy svými neustále hněvají. Žalmista Páně volá: „Povstaniž Bůh, a rozptýleni buďte nepřátelé jeho; a nechť zutíkají, kteří nenávidí ho, od tváři jeho.“ (Žalm 67, 2.)

Poznámka. Všeobecnou protivou lásky jest vlastně každý smrtelný hřích; neboť láska nás s Bohem spojuje, hřích nás ale od něho odlučuje a zbavuje nás milosti posvěcující.

§. 16.

d) Ctnosti z lásky plynoucí.

Kde jest láska k Bohu, tamť nalézá se také

1. Největší uctivosť k němu aneb klanění se jemu. Připomínáme-li sobě, že Bůh bytosť jest nejdokonalejší, a že na něm zcela závisíme, tuť se jemu zajisté s nejhlubší pokorou klaníme, a všeho se varujeme, čímž bychom se jemu znelíbiti mohli. Pan Ježíš učil nás, že takovouto uctivosť Bohu prokazovati máme, řka: „Pánu Bohu svému klaněti se budeš, a jemu samému sloužiti budeš.“ (Mat. 4, 10.) A ku Samaritánce pravil: „Bůh jest Duch, a ti, kteří se jemu klaní, v duchu a v pravdě mají se klaněti“ (Jan 4, 24.); t. j. tělesné pokořování, ačkoliv je také nemáme zanedbávati, poněvadž duchu prospívá, není ještě dostatečné, nýbrž duše zvláště musí se Bohu klaněti.

Čelíť pak proti svrchované poctě Boží zvláště:

a) Modlářství, když lidé, tvorové to rozumní, čeť nejvyšší, která Hospodinu samému přináleží, jiným, buďto živým aneb neživým tvorům, nejvíce však věcem, rukou lidskou utvořeným (modlám), vzdávají.

Bůh řekl skrze ústa Mojžíše: „Neobracujte se k modlám, aniž bohů litých sobě dělejte. Já sám Hospodin Bůh váš.“ (III. Mojž. 19, 4.)

Poznámka. Anjely a Svaté smíme ctíti, jen když se jim neklaníme t. j. když jim svrchovanou poctu Božskou neprokazujeme. Taktéž dovoleno jest, obrazy Svatých v uctivosti míti, a Hospodin zapověděl Israelitům dělati sobě obrazův jen proto, aby se jim neklaněli. (Viz věrouku.)

b) Mimo toto zapovídá se také vzhledem příslušné pocty Boží rouhání, když se o Bohu a jeho vlastnostech, o pravém náboženství a o jeho Svatých potupně mluví.

Proto čteme také v III. knize Mojžíšově: „Kdoby se rouhal Hospodinu, ať smrtí umře, kamením uházíjej všecko množství.“

2. Kde jest pravá láska k Bohu, tam nalézá se též bázeň Boží, kterouž se nebojíme sice Boha, jako otrok svého pána, ale jako dobré děti štítíme se nejlaskavějšího svého otce nějakým hříchem rozhněvati.

3. Z lásky k Bohu vyplývá také dětinné, neobmezené, nezlomné poslušenství k němu, které nečiní rozdílu, je-li přikázaní nějaké snadné, neb těžké, nýbrž všecko tak v skutek uvádí, jak toho Bůh žádá. Ježíš Kristus dí: „Milujete-li mne, přikázaní má zachovávati budete.“

Pěkný příklad poslušenství takového zůstavila nám v době Machabejských ona matka se svými sedmi syny a Eleazar; v zákoně novém apoštolové, kteří raději život se smrtí změnili, než aby byli jednali proti zákonu mistra svého.

4. Láska k Bohu projevuje se dále co srdečná vděčnosť k nejvyššímu, kteroužto s pokorou nejhlubší vše dobré za nezasloužený dar Boží považujeme, jehož vysoko sobě vážíme a dle vůle dárce užíváme. Vděčnost k Bohu ukládá nám písmo svaté za povinnost těmito slovy: „Ze všeho Bohu díky čiňte; neboť ta jest vůle Boží v Kristu Ježíši.“ (Tessal. 5, 18.) A již v starém zákoně čteme: „Neříkej v srdci svém: Síla má a moc ruky mé toto všecko způsobily. Ale pamatuj na Hospodina Boha svého, neboť on jest, jenž dal tobě moc.“ (V. Mojž. 8, 17.)

II. Oddíl.

Učení o zevnitřní úctě Boží.

§. 17.

O zevnitřní úctě Boží vůbec.

Jestliže Boha uvnitř ctíme, t. j. v něj věříme a doufáme, jej milujeme, jemu se v duchu klaníme, jeho dobrodiní vděčným srdcem sobě připomínáme, jeho svaté vůle sobě vážíme a ji poslušně plníme: tuť zajisté myšlénky a city své též vně na jevo dávati se snažíme; neboť každé živé smýšlení činností se také osvědčuje. My tedy vnitřní úctu zevnitř také slovy a skutky ukazujeme, zvlášť pak takovými, jakým nás církev svatá sama učí.

K zevnitřní poctě Boží zavázáni jsme jak Božím, tak též církevním zákonem, ježto ona pocty vnitřní mocně budí, ji oživuje a ku vzdělávání bližního, jakož i k rozšiřování sv. náboženství značně přispívá.

Náležít pak sem zvláště

1. modlitba;
2. veřejné služby Boží;
3. svěcení dne nedělního a svátečního, a zvláště přijímání svatých svátostí; — dále co úkony mimořádné
4. vyznání víry;
5. přísaha;
6. slib.

§. 18.

1. O modlitbě.

1. Modlitba jest pozdvižení mysli k Bohu, abychom jemu buď nejvyšší úctu vzdávali, aneb za obdržená dobrodiní děkovali, aneb jeho za své a bližního potřeby prosili. Jest tedy modlitba dle obsahu

a) chvalořeč;

b) díkučinění;

c) prosba.

Svatý Augustin nazývá modlitbu „řečí k Bohu.“ Jest však zapotřebí, abychom, když se modlíme, vnitř s Bohem mluvili, a pronášíme-li nějaká slova, musí i srdce naše, mysl naše, o tom věděti, co ústy vyjevujeme; aneb jinými slovy, k modlitbě potřebí jest vždy zbožného pohnutí mysli. Dle formy rozeznáváme

a) modlitbu vnitrnou, když pohnutí mysli uvnitř skryté chováme;

b) ústní, když toto pohnutí také slovy projevujeme.

2. Ačkoliv každému Boha milujícímu člověku modlitba jen rozkoší jest a velikou potřebou, ježto tímto způsobem vše, co mu radost aneb žalost působí, a s čím se duch jeho zanáší, před Bohem takřka vylévá: velí se nám přece modliti, ano modlitba jest jedna z nejpřednějších povinností, které nám sv. náboženství ukládá.

Abychom svědomitě povinnost tuto konali, k tomu nabízí nás Ježíš Kristus

a) slovem. On řekl učenníkům svým: „Proste a bude vám dáno, hledejte a naleznete, tlucte a bude vám otevřeno.“

b) Příkladem svým. On se modlíval nejenom soukromně, nýbrž také u přítomnosti jiných; on dle svědectví sv. Marka „na úsvitě velmi ráno vstav vyšel z Kafarnaum, a šel na pusté místo a tam se modlil“ (Mar. 1, 35.); a sv. Lukáš vypravuje o Spasiteli takto: „I stalo se, že vyšel Ježíš na horu k modlení, a po celou noc trval na modlitbě Boží.“ (Luk. 6, 12.)

3. Modlitba jest velmi užitečná; neboť

a) jí se cvičíme ve ctnostech božských, které jí vyjevujeme; mimo to i ctnosti mravní v sobě rozmnožujeme.

b) Modlitbou zadost činíme za hříchy spáchané, protože jest nejlepším ze všech dobrých skutků.

c) V modlitbě nabýváme posily proti pokušení, útěchy v zármutku, a vůbec pomoci u všech potřebách svých a bližního. Proto dí Kristus: „Modlete se, abyste nevešli v pokušení“ (Luk. 22, 40.); a sv. Jakub píše: „Je-li kdo v zármutku, modliž se.“ (Jak. 5, 13.)

d) Modlitba povznáší člověka k nebesům, spojuje jej s Bohem, připomíná mu Božskou přítomnost a povzbuzuje jej k poslušenství.

Poznámka. Že užitečná a mocná jest modlitba, o tom svědčí písmo svaté na mnohých místech; tak modlitbou

a) Mojžíš porazil Amalekytské (2 Mojž. 17.);

b) Josue taktéž zvítězil nad nepřátely (Jos. 10.);

c) Šalamoun dosáhl veliké moudrosti (3 Král. 3.);

d) Eliáš nebe zavřené otevřel (3 Král. 17.);

e) Petr modlitbou věřících ze žaláře od anjela byl vysvobozen. (Skutky Apošt. 12.)

§. 19.

Vlastnosti modlitby.

Aby se modlitba naše Bohu líbila a nám prospěšnou se stala, musí býti:

a) Nábožná; t. j. co ústy pronášíme, i v srdci cítiti, a vší roztržitosti se vystříhati máme; neboť Bůh neposlouchá slov mluvícího, nýbrž jen k srdci jeho hledí.

b) Pokorná a skroušená; t. j. modlíce se máme vždy své hříšnosti a od Boha odvislosti pamětlivi býti, neboť Bůh se pyšným protivuje, a jen pokorným dává milost.

c) Důvěrná; t. j. bez všeho pochybování očekávati máme, že nám Bůh dá, což k pravému našemu blahu napomáhati bude.

d) Stálá; t. j. cokoliv konáme, vždy máme na Boha pomýšleti, neboli dle slov sv. Pavla bez ustání se modliti.

e) Ve jménu Ježíše konaná; t. j. prosíme-li Boha za něco, musímeť na zásluhy Ježíše Krista o nás spoléhati.

f) Z čistého srdce musí pocházeti; neboť Bůh, s nímž v modlitbě obcujeme, svatý jest, a hříchu nenávidí; pročež se mu modlitba nekajicného líbiti nemůže.

g) S odevzdáním se do vůle Boží konaná; t. j. Bohu samému to zůstaviti máme, aby naše prosby vyslyšel čili nic; neboť on nejlépe ví, co nám prospěšno a co škodno jest.

§. 20.

Modlitba Páně.

Nejdůkladnější, pro svůj vznešený obsah nejvýbornější a nejvíce rozšířená jest zajisté ta modlitba, které Ježíš Kristus sám učenníky své učil.

Příležitost k modlitbě té dal jeden z učenníků Páně.

Když totiž Spasitel pod vrcholem hory Olivetské se modlil, přistoupil jeden z učenníků řka: „Pane, nauč nás modliti se," jakož i Jan (Křtitel) učenníky své učil. A tu řekl Kristus: Když se modlíte říkejte: „Otče náš, jenž jsi na nebesích" atd.

Slujeť modlitba tato modlitbou Páně, poněvadž od Krista samého původ vzala; a Otčenášem se proto nazývá, ježto slovy těmi počíná. V modlitbě Páně prosíme dle slov sv. Augustina za všecko, po čem jen člověk rozumný toužiti může, ano kdybychom všecka slova svatých proseb prošli, tak dokládá onen učitel osvícený, nenajdeme, čeho by modlitba Páně v sobě nezavírala a neobsahovala.

„Modlitba Páně jest výtah ze všech modliteb. Tuť obsah všech statků nebeských i zemských, tuť pramen všech milostí vesele vyskakující, tuť zvon váleční, jenž moci nebeské svolává proti nepřátelům našim, toť skvostná

pro ústa manna, harfa líbezná v uších se rozléhající; tuť poklad srdce nad zlato a drahé kamení; tuť zlatý klíč ku bráně nebeské, a průvodní list do síně k hodům beránka Božího.“

Modlitba Páně obsahuje v sobě

1. předmluvu, a

2. sedm krátkých proseb, z nichž první tři více Boha, a ostatní čtyry více nás a našich potřeb duchovních než tělesných se týkají.

§. 21.

Předmluva modlitby Páně.

Chceme-li někoho za něco prositi, jmenujeme jej dříve, mluvíme k němu. Totéž činíme, obrátíme-li mysl svou k Bohu, my voláme napřed: Otče náš, jenž jsi na nebesích; a doplňujeme slova onano vznešená takto:

O Bože! Ty o nás a o všecky lidi tak pečuješ, ano mnohem výborněji, než otec nejlaskavější o rodinu svou se stará. Ty nám všecko dáváš, čehožkoli nám zapotřebí jest. Tys nás na křtu svatém syny svými a dědici království nebeského učinil. — My Tě s dětinnou úctou, důvěrou a láskou Otcem svým nazýváme. Přispěj nám ale milostí svou ku pomoci, abychom, ježto Tebe Otcem jmenujeme, též jako hodní synové Tvoji obcovali, abys, jako my se chlubíme z Otce, též Ty z nás se chlubiti mohl. Popřej, abychom sobě synovské této důstojnosti vždycky vážili a dle ní se chovali, abychom se co bratří vespolek milovali, sobě pomáhali, za sebe se modlili; neboť Tys Otec nás všech a my vespolek děti Tvé.

„Jenž jsi na nebesích.“ Ty o Pane všecko sice velebností svou naplňuješ a všudy jsi přítomen, přec však zvláště na nebesích bydlíš, kdež na Tě Tvoji vyvolení tváří v tvář patří a s Tebou se radují. I my vděčně srdce své k nebesům pozdvihujeme, odkudž každý

dar dobrý pochází, a nebe považujeme za svou pravou vlast, po níž upřímně toužíme.

Poznámka. V předmluvě k modlitbě Páně všecky tři božské ctnosti, totiž víra, naděje a láska vysloveny jsou. Slovem „Otče“ vyjádřena jest naše víra, že Boha totiž za svého laskavého Otce poznáváme, že se jeho nebojíme, jakoby nás snad chtěl odstrčiti. Slovo „náš“ — lásku v sobě zavírá, kteráž mezi námi, jakožto dítkami jednoho Otce vládnouti má. Slova pak „jenž jsi na nebesích“ vzbuzují v nás naději, že nás Otec nebeský přijme jedenkráte do svého království.

§. 22.

O prvních třech prosbách modlitby Páně.

Ve třech prvních prosbách modlitby Páně za věci věčné žádáme, a v ostatních čtyrech za věci časné, jichž ale potřebí jest k dosažení věcí věčných. Prosíme napřed, aby se posvětilo jméno Boží, aby přišlo království jeho, a vůle jeho by tak plněna byla na zemi, jako na nebi; napotom následují teprv prosby života časného se týkající.

Výklad: „Posvěť se jméno tvé!“ Budiž, o Pane! nápomocen, aby všickni lidé pevně všemu věřili, čemu Ježíš učil a co církvi své svěřil, aby o tobě, a o všem, co k víře svaté náleží, s uctivostí mluvili, dle učení a příkladu Kristova živi byli, a všeho se varovali, čím nejsvětější jméno tvé zlehčováno bývá (nevěry, bludů a kacířství, pak potupného mluvení o věcech svatého náboženství neb rouhání). Osvěť nás, o Pane! milostí svou ku poznání všech nepravostí, a přivoď nás ku skroušené lítosti a k pravému pokání; neboť jen tenkráte, když hříšný život napravujeme a ovoce dobrých skutků vydáváme, slušně tebe ctíme, a jméno tvé posvěcujeme.

„Přijď království Tvé!“ Dej, o Pane, aby zevnitřní království tvé, církev katolická, již Kristus na zemi ku spasení duší našich založil, vždy více

a více se rozmáhalo a upevňovalo; učiň, aby všickni ti lidé, kteří ještě v pravé církvi nejsou, a z nichž mnozí proti ní válčí, učení tvé poznali, a tak všickni, pohané, židé, kacíři a odštěpenci v lůno církve svaté přivedeni byli. Smiluj se také nad námi, aby se království tvé vnitřní, jež jest pravda, milost a ctnost, v nás rozmáhalo, vlévej milostivě v srdce naše víru, naději a lásku, ctnosti to nejpotřebnější k dosažení života věčného, k dosažení království blaženosti věčné, za kterouž vroucně prosíme.

„Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi!“ Rač nám milosti té uděliti, abychom v každý čas přikázaní tvých ostříhávali, rozkazů tvých poslušni byli, a povinnosti, jež nám ukládáš, tak ochotně a z lásky k tobě vykonávali, jakž to činí anjelé a Svatí v nebesích.

Poněvadž se nám u plnění svaté vůle tvé mnohé překážky v cestu staví, jako tělo (zlé žádosti a náklonnosti), svět (zlí lidé, jejich řeči a příklady), a zlý duch (který nás k hříchu vábí): rač odstraniti milostivě všecko to, co by ostříhání tvých přikázaní, a plnění ctnosti brániti mohlo; rač krotiti naše náruživosti, a nás zlých lidí a jejich příkladů chrániti, aniž dopustiti, aby zlý duch k zlému nás sváděl; vůle naše řiď se vždy svatou vůlí tvou!

§. 23.

Ostatní čtyry prosby modlitby Páně.

Obsahem prvních tří proseb v modlitbě Páně vše to jest, co se pocty Boží týká; v ostatních prosbách ale za naše spasení žádáme. Abychom však Boha ctíti a spasení svého dosíci mohli, musíme žíti dle těla i duše. Pročež prosíme hned ve prosbě čtvrté za chléb tělesný i duchovní, volajíce: „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes!“

Výklad: Dej nám o Bože! a celému pokolení lidskému všecko, čehož k zachování vezdejšího života, jak tělesného tak též duchovního potřebí jest; přede vším prosíme tebe

o chléb tělesný, o pokrm, nápoj, šat, příbytek a t. d.; síliž nás, abychom svou přičinlivostí, způsobem poctivým a slušným všeho toho sobě dobývati mohli. (My prosíme: Chléb náš). — — Netoužímeť po bohatství a hojnosti, nýbrž s tím se spokojujeme, čeho nám nevyhnutelně zapotřebí jest. (Chléb vezdejší, jehož každého dne potřebujeme.) Odvrať od nás drahotu, hlad, nemoce a hřích, pro který často trest ten nastává.

Popřej nám také pokrmu duchovního t. j. všeho toho, v čemž duše občerstvení nalézá, milosti Boží, bez níž nám nelze cos prospěšného činiti k životu věčnému.

Dej nám, abychom svatým tvým slovem se nasycovati a nejsvětější svátost oltářní častěji přijímati mohli; neboť toť pokrm pro duši nejlepší! — —

V prosbě čtvrté žádáme o chléb pro tělo i pro duši; než jak často na dárce chleba zapomínáme, ano hříchy svými jej urážíme; proto voláme v prosbě páté; „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme vinníkům svým!“

Pro zásluhy Ježíše Krista odpusť nám, Pane, všecky hříchy spáchané, jakož i všecky tresty za ně zasloužené, přijmi nás ve svatém pokání zase na milosť, jako dítky své.

My též chceme na křivdy od bližního nám učiněné zapomínati, a těm, kteří věci protivné proti nám sobě dovolili, od srdce chceme odpouštěti, ano vším dobrým jim se odsluhovati a odměňovati! — —

Avšak člověk křehký, následkem prvotního hříchu k zlému více nakloněný, snadno opět hřeší, byťby se byl polepšil; neboť mnohé naskytují se jemu příležitosti k hříchu, mnohá naň přicházejí pokušení. Proto voláme v prosbě šesté: „Neuveď nás v pokušení!“

Račiž nám pomoc svou uděliti, aby nás nic k hříchu nepopouzelo, ani naše tělo (zlé žádosti), ani svět (zlí lidé, jejich řeči a příklady), ani zlý duch (který nám žádosti zlé vnuká a příklady zlých lidí nám na oči staví), a síliž nás, abychom v pokušení nikdy neklesli! — —

Vyžádavše sobě pomoci ku přemáhání veškerého pokušení, konečně v prosbě sedmé, kteráž korunou jest všech ostatních, důvěrně voláme: „Ale zbav nás všeho

zlého.“ Chraniž nás milostivě všeho zlého, — zlého tělesného (neúrody, krupobití, povodně, zážehu, vojny, moru atd.), jestliže by nám neprospívalo ku spasení (jinak sice navštěvuj nás strastmi oněmi, a síliž nás, abychom je trpělivě a stále snášeli). Rač nás ale zvláště toho zbaviti, co duši škodí, totiž hříchu, jenž nám zde již pokoj a tam blaženost věčnou odnímá. — —

„Amen“ slovo hebrejské, kterýmžto modlitba Páně se zavírá, tolik znamená, jako staň se, neb stane se. Vyslovujeme tak žádost svou, aby se vše naplnilo, zač jsme prosili, jakož i důvěrnost, že nám Bůh udělí, cožby k našemu pravému blahu sloužilo.

Poznámka. K modlitbě Páně připojují křesťané katoličtí obyčejně pozdravení anjelské, vzývajíce Marii, matku Boží, jejížto orodování nade všecko jest mocné, za přímluvu, aby k Nejsvětějšímu tím důvěrněji přistupovati a vyslyšení svých proseb tím bezpečněji se nadíti mohli.

Záležít pak pozdravení toto:

a) Z pozdravení archanjele Gabriele: „Zdrávas buď milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami!“

„Zdráva“ t. j. ty bez vší strasti jsi, bez vší bídy kteréhožkoli hříchu.

„Milosti plná,“ t. j. tys všelikými dary a milostmi Ducha sv. ozdobena.

„Pán s tebou,“ t. j. ty jsi zvláštním předmětem péče a lásky Boží.

„Požehnánas mezi ženami“, t. j. ty blahoslavená, nejšťastnější mezi všemi pohlaví ženského; nebylo, není a nebude ženy, kterážby takové došla milosti, aby matkou Spasitele světa se stala, a tak nebi i zemi nejvyššího přinesla požehnání, a při tom přece pannou zůstala.

b) Z pozdravení sv. Alžběty, jež zní: „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého.“

c) Z pozdravení, jež církev připojila k pozdravení onomu ještě slova: „Ježíš! Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší.“ Amen.

Slovy těmito učí nás církev svatá, že Marii, matku Boží, ctíti máme, a že na její přímluvu od Boha vše doufati můžeme nyní, dokud dlíme v tomto slzavém údolí, a zvláště v hodinu smrti, až nás pomyšlení na soud znepokojovati bude.

§. 24.

2. O veřejných službách Božích.

Jako vůbec lidé tentýž záměr mající ve spolky vstupují, podobně shromažďuje i křesťany táž víra a stejná naděje odplaty věčné v jednu společnost, v kteréžto na veřejných, k tomu posvěcených místech (v chrámích) vnitřní svůj náboženský život rozličným zevnitřním jednáním projevují. Takovéto společné uctění Boha veřejnými službami Božími nazýváme.

Bůh sice nepotřebuje takovéto pocty od nás; avšak tímto způsobem můžeme nejlépe svou lásku a vděčnost k němu na jevo dáti. Mimo to záležíme nejen z ducha, nýbrž také z těla, a proto nejen vnitř, nýbrž také zevně Boha ctíti máme.

Jest tedy povinností každého křesťana, aby rád a hojně se zúčastňoval veřejných služeb Božích; neboť

a) V písmě svatém se nám to zřejmě přikazuje slovy: „Šetřme jedni druhých (pozor mějme jedni na druhé) k vzbuzování se k lásce a k dobrým skutkům, neopouštějíce společného shromáždění našeho (služeb Božích) jakož obyčej mají někteří.“ (K Žid. 10, 24.) A křesťany Kolossenské napomíná sv. Pavel, aby „učili a napomínali sami sebe žalmy, zpěvy a písničkami duchovními.“ (Koloss. 3, 16.)

b) Proto také již za doby apoštolův křesťané se scházívali, aby veřejně Bohu nejhlubší úctu vzdávali, jak o tom písmo svaté svědčí: „Věřící byli pospolu, na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě, chválíce tam Boha.“ (Skutky Ap. 2, 47.)

c) Veřejnými službami Božími upevňujeme se vespolek u víře a rozhojňujeme v sobě život náboženský; mimo to se tím vespolek v jednu velikou rodinu spojujeme, jížto Otec na nebesích jest.

§. 25.

Časy k veřejným službám Božím ustanovené.

Jest to sice velmi prospěšné, když křesťan denně službám Božím přítomen býti může; při nejmenším ale zavázán jest jak třetím přikázaním Božím, taktéž prvním přikázaním církevním, aby dnů nedělních a všech svátků zasvěcených k zvláštnímu uctění Boha a ku svému duchovnímu prospěchu svědomitě užíval.

1. V zákoně starém sobota dnem svátečním byla jakožto památka na dokonané stvoření světa; v zákoně novém již od časů apoštolských neděle za den sváteční ustanovena jest, ježto v ten den Ježíš Kristus z mrtvých vstal, a apoštolům Ducha svatého seslal.

2. Mimo neděli máme ještě některé výroční památky, svátky, k poctě Boží a Svatých ustanovené.

Dělíť pak se svátky zasvěcené ve

a) Svátky Páně, o nichž si nejdůležitější příběhy ze života Ježíše Krista, jakož i milosti, kterýchž jsme se jím účastnými stali, připomínáme, Bohu za ně děkujeme a u zbožném rozjímání k ctnostnému životu povzbuzováni býváme.

Svátky Páně tyto jsou:

Narození Páně; obřezání Páně; zjevení Páně; památka jména Ježíše; z mrtvých vstání Páně; na nebe vstoupení Páně; seslání Ducha svatého; svátek nejsvětější Trojice; slavnosť Božího těla.

(Obšírně o tom v Liturgice pojednáno.)

b) Svátky Svatých, na památku jejich života ctnostného, a pak též k uctění a vzývání těchto vyvolených Páně.

aa) Svátky Panny Marie:

Nepoškvrněné početí Panny Marie; její očišťování; zvěstování p. Marie; navštívení Panny Marie; její na nebe vzetí; jakož i slavnost narození a jména Panny Marie, a mnohé jiné menší.

bb) Svátky ostatních Svatých:

Slavnost sv. Štěpána; sv. Petra a Pavla; všech Svatých; Jana Nepomuckého a svatého Václava.

§. 26.

3. O svěcení neděle a jiných dnů svátečních.

Chceme-li den nedělní a sváteční dle úmyslu svaté církve (jak nám to velí v 1. a 2. svém přikázání) světiti, musíme

1. Zdržovati se všeliké práce služebné, t. j. takové, která se s velikým namáháním a pro zjednání věcí k životu vezdejšímu potřebných koná. „Šest dní budeš pracovati," dí Hospodin, „a díla svá dělati, sedmého pak dne sobota Hospodina Boha tvého jest. I nebudeš dělati žádného díla v den ten." (II. Mojž. 20, 9.)

2. Službám Božím máme přítomni býti. Dopolední služby Boží jsou: mše svatá a kázaní; odpolední pak: křesťanské cvičení a litanie s požehnáním; někdy také nešpory.

Jest tedy povinností každého křesťana, aby

a) aspoň v neděli a ve svátek mši svatou celou a pobožně, s myslí k Bohu obrácenou, slyšel. Ku slyšení mše sv. jsou všickni křesťané zavázáni, jenž jsou dospělého rozumu; jen nemocným, aneb těm, jenž jim posluhovati musí, neukládá se to za povinnost.

b) Mimo to také zapotřebí jest, aby křesťan kázaní, v kterémž se mu slovo Boží oznamuje a vysvětluje, rád poslouchal, a v sobě tak víru, naději a lásku rozmáhal. Kázaní má každý křesťan poslouchati, ježto tvoří částku služeb Božích, a poněvadž se v něm neuměli poučují, a vzdě-

lání i vycvičení křesťané u víře utvrzují, a všickni ku plnění ctností povzbuzují.

c) O cvičení křesťanském se články víry a pravidla mravů zevrubněji vysvětlují, než se to ve škole stává; pročež i toto všem lidem, a zvláště těm užitečno jest, kteří ze školy již propuštěni byli. Vyučování takové končívá se odříkáváním litanie a požehnáním.

Pročež má křesťan nábožný i odpůldne cvičení křesťanskému a požehnání přítomen býti.

3. Služby Boží v kostele jen krátký čas trvají; my však máme celou neděli a celý den sváteční světiti; pročež náleží na nás, abychom ve dny tyto ještě jiné pobožné skutky konali jako jsou: navštěvování nemocných, udělování almužny atd. Písmo svaté povzbuzuje nás k tomu slovy následujícími: „Náboženství čisté a nepoškvrněné u Boha a Otce toto jest: navštěvovati sirotky a vdovy v souženích jejich, a nepoškvrněného se ostříhati od tohoto světa.“ (Jak. 1, 27.)

4. V každý zasvěcený svátek máme dle úmyslu svaté církve dobře na mysli uvažovati, jaká památka se koná.

Uvádí-li se nám na paměť nějaké tajemství víry, tut dlužno nám u víře se utvrzovati; býváme-li na zvláštní nějaké dobrodiní pamatováni, tut Bohu za ně vroucně děkovati musíme; jestliže církev svatá výroční památku Panny Marie aneb nějakého Svatého slaví, tut povinností naší, abychom život jejich rozjímali a následovníky se stávali jejich ctností.

Poznámka 1. Práce služebná dovoluje se i v den nedělní a sváteční, když toho veliká potřeba jest, vždycky však k tomu u vrchnosti duchovní dovolení vyžádati dlužno.

Někdy ale nemožno jest, ku vykonávání práce služebné za náležité povolení prositi (na př. když hoří): tu tedy dovoluje se podnikati ji bez všeho odkladu.

Poznámka 2. Neděle a svátky jsou zvlášť příhodné a spasitelné dny ku správě Boží a ku přijímání nejsvětější svátosti oltářní. Doba však k tomu ustanovena (ve čtvrtém přikázaní církevním) jest celý čas velikonoční. V tento čas má i nejvlažnější křesťan svému nařízenému knězi se zpovídati a k stolu Páně

přistupovati. Z rozkazu církve svaté vysvítá, že se to má častěji do roka státi, zvláště, prohřešuje-li se kdo častěji těžce proti zákonu Páně.

Doba tato proto ustanovena jest ku přijímání těchto svátostí, poněvadž je Kristus v ten čas ustanovil, a že církev o velikonocích památku utrpení Páně koná, uvádějíc nám tak na paměť, jak veliké zlo hřích jest, jehož nás Kristus toliko sprostiti mohl.

§. 27.

4. Vyznání víry.

Za mimořádný úkon pocty Boží pokládá se také vyznání víry. Jest pak vyznání víry každé pronášení víry slovy a skutky, jež se za tou příčinou děje, abychom osvědčili před jinými, že učení svatého náboženství za pravé máme, a jemu úplnou víru přikládáme.

Vyznání víry počítá se k mimořádným úkonům bohopocty, poněvadž se co povinný čin pravidelně nevrací.

1. Vyznání víry jest naší povinností,

a) když toho čest a sláva Boží vyžaduje. Tak jsme povinni poklonu činiti nejsvětější svátosti oltářní. „Každého, kdož vzývá jméno mé, dí Hospodin ústy proroka Isaiáše, k slávě své stvořil jsem.“ (Isaiáš 43, 7.)

b) Když toho potřebí jest ku spasení duše; na př. přijímání svatých svátostí.

Kristus sám praví: „Kdožkoliv mne vyzná před lidmi, vyznámť jej i před Otcem, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 10, 33.)

c) Když takovým způsobem bližnímu buď k poznání víry napomáháme, aneb jej u víře utvrzujeme, aneb mu tou měrou dobrý příklad dáti můžeme.

d) Když lidé zlí řečmi uštěpačnými a utrhavými víru svatou zlehčují a potupují.

e) Když vrchnost buď duchovní neb světská nás k tomu vyzývá.

2. Kdo víru svou zapírá, nechť se to slovy stává (říká-li, že nevěří) aneb skutky (činí-li to, co pravé víře se protivuje), prohřešuje se velmi; neboť tím

a) na jevo dává, že se za víru, která jest darem Božím, stydí, čímž ovšem největší nevděčnosti k Hospodinu vinným se činí;

b) svádí tak i jiné k odpadnutí od víry;

c) pozbývá tím věčné blaženosti, neboť Kristus dí: „Kdožby mne zapřel před lidmi, zapřímť jej i před Otcem, kterýž jest v nebesích.“ (Mat. 10, 33.)

§. 28.

5. Přísaha.

1. Přísaha jest slavné dovolávání se Boha co svědka ku potvrzení nějaké výpovědi.

Přísahou buď něco za pravdu prohlašujeme, a taková sluje stvrzující; aneb jí jistíme, že něco splníme, a pak nazývá se přípovědnou aneb záslibnou.

Všeliká moc a důstojnost přísahy zakládá se v tom, že, berouce Boha za svědka, vyhlašujeme jej za vševědoucího, pravdomluvného a spravedlivého, a proto tím způsobem i nejsvětější jméno jeho a víru v něj vyznáváme.

2. U věcech důležitých, když jest třeba, aby se pravda potvrdila, a když svědků lidských nestává, zvláště pak k vyzvání vrchností dovoleno jest, přísahu skládati; neboť písmo svaté

a) výslovně o ní zmínku činí; čteme tam totiž:

„Lidé skrze většího (něco), než jsou sami přísahají: a všeliké rozepři jejich konec jest, když bývá potvrzena přísahou.“ (K Žid. 6, 16.)

b) Ježíš sám zůstavil nám zde příklad. Pravil totiž nejvyšší kněz k Ježíši: „Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží?“ Dí jemu Ježíš: „Ty jsi řekl.“

Výrok Kristův k židům: „Já pravím vám, abyste nikterak nepřísahali, ani skrze nebe, anebo trůn Boží, ani skrze zemi . . . . . nýbrž řeč vaše buď: jest, jest, není, není“ (Mat. 5, 33.) nečelí proti přísaze, nýbrž Spasitel jen na díle výčitku činí židům, kteří zhusta k vůli ničemným věcem na všeliký způsob Boha za svědka brávali, na díle nám na rozum dává, že by často nebylo potřebí přísahy, ano že by blaze bylo člověčenstvu, kdyby lež a nedůvěra ze společnosti lidské se vyklidila a jeden druhému na pouhé slovo, tedy bez přísahy věřil.

3. Hřešíme ale přísahou,

a) když se Boha lehkomyslně, k vůli nepatrným věcem dovoláváme, neboť tím dokazujeme, že jej nemáme v uctivosti. „Nechť nepřivykají ústa tvá přísahání; neboť mnozí tím již padli;“ t. j. ku křivé přísaze se svésti dali. (Eccl. 23, 9.)

b) Když snad křivě přísaháme, t. j. když přísahou potvrzujeme vědomě lichou výpověď, což ovšem hřích největší, ježto se tak Bohu, chtíce jej takřka lhářem učiniti, rouháme, vrchnost svou přelháváme, a bližnímu škodu způsobujeme. Proto dí Hospodin: „Nebudeš křivě přísahati ve jméno mé, aniž poškvrníš jména Boha svého.“ (Mojž. 19, 12.)

c) Když rušíme zúmyslně záslibnou přísahu, t. j. slib přísahou ztvrzený.

§. 29.

6. Slib.

Slib jest dobrovolná, Bohu učiněná přípověď, že něco dobrého vykonáme, k čemuž ani Božím, ani církevním zákonem zavázáni nejsme.

1. Bůh sice žádných slibů nenařídil, neboť dí: Jestliže nebudeš chtíti slíbiti, bez hříchu budeš“ (V. Mojž. 23, 22.); avšak to přikázal, aby každý sliby učiněné naplnil. Tak čteme v V. knize Mojžíšově (23, 22.):

„Učinil-li j si slib Hospodinu Bohu svému, nebudeš prodlévati splniti jej, nebo vyhledávati toho ľude Hospodin, Bůh tvůj, a budeš-li meškati, za hřích tobě pokládáno bude.“

2. Sliby jsou velmi prospěšné; neboť

a) jimi se u vykonávání dobrých a bohumilých skutkův utvrzujeme a takřka pojišťujeme;

b) poněvadž Bůh vším, cokoliv dobrého konáme, oslavován bývá: tuť se jemu i sliby čest a chvála vzdává.

3. Hřeší však u příčině této,

a) kdo sliby lehkovážně činí, aniž dbá, jestli mu možno bude, skutek takový vykonati, aneb bude-li tento v skutku bohumilý. (Jefte jest nám zde k výstraze, neboť učinil slib nepravý, že totiž po vítězství nad Amonitskými všecko, cokoliv mu z domu jeho vstříc přijde, Bohu obětovati bude. I obětoval, ač s velikou bolestí, vlastní dceru svou.)

b) Kdo slib učiněný ruší, čímž ovšem vzpouru proti Bohu projevuje, kterémuž tím způsobem příslušné uctivosti upírá.

Hlava druhá.

Povinnosti křesťana k sobě samému.

Přechod.

Křesťan nejprvé Boha, co bytost nejdokonalejší, nade všecko milovati a jemu největší úctu vzdávati má; avšak jeho povinností jest též, aby bytostí Bohu podobných sobě vážil a je miloval.

Proto také přikázal Ježíš Kristus každému z nás, aby miloval bližního jako sebe samého. Láska k sobě samému a láska k bližnímu jest tedy také povinností křesťanskou.

§. 30.

Křesťanská samoláska.

Křesťanská samoláska tím se objevuje, že uznávajíce svou hodnost a vznešené důstojenství (že totiž dle obrazu Božího stvořeni a ku blaženosti věčné povoláni jsme), na sobě zalíbení máme, a ustavičně se snažíme, abychom se dokonalejšími stávali, a tak vůli Boží na sobě vykonávali.

1. Samoláska křesťanská jest naší povinností; neboť

a) Ježíš Kristus sám ji přikázal slovy: „Miluj bližního jako sebe samého.“ (Mat. 22, 39.)

b) Vyžaduje toho vděčnost k Bohu a náš vlastní prospěch, abychom o zdokonalení všech dobrých vlastností, jež jen darem jsou Nejvyššího, všemožně pečovali.

2. Aby však samoláska vskutku byla křesťanskou a Bohu se líbila, musí býti

a) zbožná; t. j. my sebe proto milovati máme, že tomu Bůh chce, a tak, jak on to velí, všecky pak dokonalosti na sobě jen za jeho dar považovati musíme;

b) rozumná; t. j. nesmíme zalíbení míti na dokonalostech smýšlených (jakých nemáme), nýbrž na skutečných toliko;

c) spravedlivá; t. j. nemá se to nikdy státi na ujmu dobrých vlastností našeho bližního.

d) účinná; t. j. snažiti se musíme, abychom se vždycky ještě dokonalejšími stávali.

§. 31.

Křesťanská pokora.

Křesťan má sice vznešeného svého důstojenství, že dle obrazu Božího stvořen a ku blaženosti věčné povolán jest, sobě vědom býti; avšak on spolu též nejen všecky své dobré vlastnosti za nezasloužený dar Boží považovati, nýbrž i nesčíslné chyby, křehkosti a nedůstatky mravní uznávati musí. Takovéto živé uznání svých nedokonalostí, jakož i úplné své od Boha odvislosti, nazýváme křesťanskou pokorou.

1. Křesťanská pokoru ukládá se nám za povinnost; neboť

a) Ježíš Kristus ji zřejmě přikazuje slovy: „Učte se ode mne; neboť já jsem tichý a pokorný srdcem.“ (Mat. 11, 29.) A sv. Pavel píše: „Co máš, čeho by jsi nevzal? Jestli jsi vzal, proč se chlubíš, jakobys nevzal?“ (I. Kor. 4, 7.) — —

b) Jí nabýváme nejspíše milosti Boží; neboť „Bůh se pyšným protivuje, pokorným pak dává milost svou“ (I. Petr 5, 5.); a v knize Ecclesiasticus

čteme: „Čím větší jsi, tím více se ponižuj u všech věcech, a nalezneš milosti u Boha; neboť Bůh od pokorných toliko otěn (právě oslavován) bývá. (3, 20.)

c) Pokorou rozmáhá se v nás láska a důvěra v Boha.

d) Ona příčinou bývá, že nejen s Bohem, nýbrž i s jinými lidmi v pokoji žijeme; pokoj pak největší jest dobro a štěstí na světě.

e) Pokora základem jest křesťanského života a hlavní podmínkou všelikého pokroku duchovního.

Pokorou stkvěli se:

Abraham, jenž se nazýval prachem, ač se mu tak slavná zaslíbení stala. (1. Mojž. 27.)

Jakub, který uzřev bratra pohněvaného pokořil se, a tak hněv jeho ukrotil. (1. Mojž. 33.)

Jan Křtitel, jenž vyznal, že není hoden, aby rozvázal řeménka u obuvi Krista. (Jan 1.)

Setník, který volal: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou. (Mat. 8.)

Pavel, jenž za nejmenšího apoštola se pokládal. (1. Kor. 15.)

Nejvíce ale vynikal pokorou Kristus Pán, který se ponížil až k smrti kříže, — a panenská jeho matka, která pro svou pokoru povýšena jest nade všecky kůry anjelské.

2. Protiva pokory jest pýcha, nemírná to láska k sobě a přílišné vážení sebe samého, jenž příčinou bývá, že se za lepší jiných pokládáme a jimi pohrdáme.

Pýcha jest veliký hřích; neboť

a) Jí se Bohu protivujeme. „Ohavností jest Hospodinu každý hrdý“ (pyšný). (Přísl. 16, 5.)

b) Pýchou nespravedlivými se stáváme k bližnímu, jejž snižujeme, abychom se jen nad něj vyšinouti mohli.

c) „Pýcha jest počátek všeho hříchu,“ dí písmo svaté (Syr. 10, 15.); z ní mnohé jiné nepravosti vyplývají, proto také do počtu hlavních hříchů náleží.

Tak pochází z pýchy ctižádost, marnost, licoměrnost, lež, svéhlavost, sváry, neposlušnost, nenávist bližního, častěji i nevěra a nenávist Boží.

(Příklady k výstraze jsou nám Nabuchodonozor, Holofernes, Aman, Herodes a j.)

3. Kdo se hříchu tohoto varovati chce, užívej svědomitě těchto prostředků:

a) Měj vždycky pozor a zření ku svým mravním nedostatkům.

b) Patř rád na jiné, kteří tebe dokonalejší jsou.

c) Pamatuj, že jsi, cokoliv dobrého na sobě shledáváš, od Boha samého obdržel, všechny schopnosti a síly duševní.

d) Řiď se příkladem Spasitele, který dle slov svatého Pavla ponížil se samého, poslušným jsa učiněn až do smrti, smrti pak kříže; ponížením i pokořením bylo jeho vtělení, narození i veškeren život.

Rozvržení povinností ze samolásky plynoucích.

§. 32.

Vše, co máme na sobě, darem Božím jest. Jest pak vůle Nejvyššího, abychom dary nám svěřené svědomitě ošetřovali a dle možnosti zdokonalovali.

Proto ukládá nám samoláska křesťanská

1. šetrnost ku statkům vnitřním (jež jsou mohútnost poznávací, cítící a žádací), a

2. šetrnost ku statkům zevnitřním (jako jsou tělo, dobré jméno a jmění).

1. Šetrnosť ku statkům vnitřním.

§. 33.

Duše člověka jest důležitější část jeho, onať obdařena mohútností trojí, totiž 1. poznávací (rozumem), 2. cítící (myslí) a 3. žádací (vůlí).

Jest tedy naší povinností, abychom tyto mohútnosti všemožně vzdělávali a cvičili.

1. Rozum svůj vzdělávám, když jej vědami a známostmi potřebnými a užitečnými obohacujeme, zvláště pak známostí svatého náboženství a všech těch věcí, které znáti nám stav a povolání naše ukládá.

K tomu nabízí nás zjevení Boží slovy sv. Pavla: „Za to se modlím, aby láska vaše ještě více se rozhojňovala v umělosti (v poznání křesťanského náboženství), a u všeliké jiné vědomosti.“ —

Hřeší však u příčině této, kdo v netečnosti a lenosti potřebných známostí zvlášť v náboženství sobě získati opomíná.

2. Pěstování mohútnosti cítící (mysli) má do sebe veliké důležitosti, ježto mysl nečistá zřídlem bývá všeho zlého. Pročež máme city mravní a náboženské (cit radosti z Boha a z jeho dokonalosti, cit úcty před ctností, cit stydlivosti atd.) v sobě pěstovati, probuzovati a oživovati, city však smyslné jim podřizovati; nebo jinými slovy: jen na dobrém zalíbení, a všeliké zlé v ošklivosti míti dlužno.

Tomu učí nás písmo svaté: „Nenávidte zlého a milujte jen dobré.“ (Amos 5, 15.)

Protivy pravého pěstování mohútnosti cítící jsou lichá, churavá citlivost (citlivůstkářství), přílišná rozmazanost, zženilá měkkost.

3. Vůli svou vzdělávám a šlechtíme, když zlé žádosti a náruživosti vždycky v sobě krotíme, a dle vůle Boží u všem se řídíme. K tomu nás napomíná Kristus těmito slovy: „Chce-li kdo za mnou přijíti (mým učenníkem býti a zůstati), zapřiž sebe sám.“ (Mat. 16, 24.)

Co prostředek slouží u příčině této zvláště zdržování se některých věcí (mnohých zábav), jež samy v sobě dovoleny a našim smyslům příjemny jsou (zapírání sebe), pak modlitba, půst a častější přijímání svátosti pokání a oltářní.

Hřeší pak ten, kdo všelikým žádostem uzdu pouští a hříšným náklonnostem se oddává, vůli svou tělesnosti podrobuje a v dobrém příliš choulostivý jest.

Poznámka 1. Jest také povinností naší, abychom svědomí útlé a bedlivé míti se snažili, což se stane, budeme-li u každého činu na hlas tento dbáti. Kdo svědomí své hříchy uspává, nemá žádné péče o spasení duše své.

Poznámka 2. Kdo sil duševních k dosažení věčné blaženosti náležitě neužívá, a u věcech spasení se týkajících jakousi nechuť jeví, dopouští se lenosti duchovní, kteráž (rovněž jako lenost tělesná) hříchem hlavním se nazývá, z něhož vlažnost a netečnost náboženská, málomyslnost a zoufalství pochází. Pro takovou lenost nevešly panny, o nichž se zmiňuje Pán u sv. Mat. 25. do večeřadla, a služebník lenivý uvržen byl do temností zevnitřních. (Mat. 25.)

Protivou lenosti jest horlivost v dobrém, kterážto ctnost člověka k tomu vede, aby všecko rád a ochotně činil, čímž se duši ku spasení dopomáhá.

2. Šetrnosť ku statkům zevnitřním.

§. 34.

a) Ošetřování života tělesného.

Tělo naše schránkou jest ducha nesmrtelného a chrámem Ducha svatého, ono nástrojem jest, kterýmž duše působí, ono jí u všem, cokoliv činíme, nápomocno jest.

Mimo to život pozemský jen přípravou jest k životu budoucímu; čím déle život náš vezdejší trvá, tím více ve ctnosti prospívati můžeme.

1. Pročež jest povinností naší, abychom tělo ošetřovali, t. j. abychom se snažili, život tělesný všemi dovolenými prostředky co nejdéle zachovati.

Ježíš Kristus sám zůstavil nám u příčině této pěkný příklad; neboť vyhýbal se všemožně nepřátelům svým, jenž bezživotí jeho vyhledávali.

A svatý Pavel takto píše: „Žádný zajisté nikdy svého těla neměl v nenávisti, ale chová je, jako Kristus církev svou.“ (K Efes. 5, 29.)

2. Jakkoli povinni jsme život svůj hájiti a o jeho zachování se starati, neváže nás přece povinnost tato,

a) když bychom ku zachránění života snad nějaký těžký hřích spáchati musili; na př. zapírání víry své, aneb křivou přísahu. Ztráta života časného menší jest zajisté zlé, nežli ztráta života věčného, jenž jest pokutou za hřích. Spasitel sám dí: „Kdoby chtěl život svůj (tělesný) zachovati, ztratíť jej (věčný život); kdožby ale ztratil pro mne život svůj (časný), nalezneť jej.“ (Mat. 16, 25.)

b) Když náš stav a povolání toho žádá, abychom se dali v nebezpečenství života; na př. u vojína, u lékaře a kněze; neboť opominutí povinnosti hříchem jest. Ježíš volá: „Dobrý pastýř život svůj dává za ovce své.“ (Jan 10, 11.)

§. 35.

Samovražda.

Nejhrubší hřích čelící proti povinnosti zachování sobě života tělesného jest samovražda, jíž se ten dopouští, kdo sobě zúmyslně života buď ukracuje, aneb jej sobě násilně odnímá.

Rozeznáváme samovraždu

1. hrubou a úplnou, když zúmyslně, náhlým způsobem život zrušen bývá;

2. jemnou, jíž se vyrozumívá všeliké jednání, kterým se zdraví a život znenáhla podrývá.

Samovrah hrozným hříchem vinnen jest; neboť

a) on dopouští se největší nevděčnosti, ježto jeden z nejvzácnějších darů, jež mu Stvořitel svěřil, zahazuje;

b) on nespravedlivý jest k Bohu; neboť právo sobě přivlastňuje, jež Bohu samému přináleží. Hospodin sám neobmezený jest Pán lidského života, na něm tedy závisí, kdy nás z tohoto světa povolati chce.

c) On dále nespravedlivý jest k ostatním lidem, neboť, zahubiv sebe, připravuje lidskou společnost o dělníka, zarmucuje své příbuzné a činí jim hanbu.

d) Konečně vrhá duši svou do zahynutí věčného.

Poznámka. Poněvadž samovražda tak ohavná jest nepravost, zapovídá církev svatá samovrahovi, nebyl-li smyslů zbaven, křesťanského pohřbu.

§. 36.

Péče o zdraví těla.

Zdraví tělesné, dle slov písma svatého, lepší jest, než všecko bohatství . . Není bohatství nad bohatství zdraví těla . .; neboť jen tenkráte, když zdraví tělesného požíváme, všecky povinnosti, jež nám ukládá povolání, plniti, sobě a bližnímu ku prospěchu býti můžeme.*)

Pečujeme však o tělesné své zdraví, když se o zdravé obydlí staráme, v požívání pokrmů a nápoje střídmí a vždy čistoty milovní jsme; dále, když tělo pracovitostí slušnou sílíme, jemu potřebného oděvu, odpočinutí a obveselení přejeme, v nemoci pomoci a uzdravení jeho hledíme, a všecky náruživosti v sobě krotíme; neboť tyto velmi nám na zdraví škodí.

Poznámka. V nemoci povinni jsme raditi se s moudrým lékařem, a upotřebiti všech prostředků z oboru milosti (modlitba, přijímání svaté svátosti, církevní požehnání) a přírody.

Mimo to přemýšleti máme, z jakého úmyslu asi Bůh nás nemocí navštívil, zdali nás neduhem jen zkoušeti a ve ctnosti utvrditi, aneb za hříchy spáchané potrestati chce, což by nám ovšem pohnutkou býti musilo k dobrým záměrům. Ostatně máme býti v každé nemoci trpělivi a vždy

*) Poznámka. Když toho vyšší povinnost žádá, smíme, ano máme život svůj a zdraví své v nebezpečenství vydávati. Proto svatí apoštolové a tisíce mučenníků život svůj položili, když se jednalo o vyznání Krista a pravé víry jeho.

pokorně se podrobovati vůli Boží. Neobyčejný příklad trpělivosti v nemoci zůstavil nám Job. (Job 2.) Zvlášť ale víme o Ježíši Kristu, že, ač nebylo na něm od hlavy až do paty žádného zdraví, přece neotevřel úst svých.

37.

O střídmosti v jídle a pití.

1. Kdo tělo své zdravé zachovati, život svůj prodloužiti chce, musíť jen spotřebu pokrmu a nápoje požívati, a nezřízenému chtíči k jídlu a k pití odporovati; on musí střídmý býti. Pro nestřídmost v jídle a v pití mnozí již zemřeli; kdo však střídmý jest, přiloží sobě života" dokládá písmo svaté. (Eccl. 37, 34.)

Střídmost v jídle a v pití jest naší povinností; neboť

a) písmo svaté nám ji poroučí slovy: „Vy pak všecku péči přikládajíce připojujte k víře své ctnost, ke ctnosti umění, k umění střídmost." (II. Petr 1, 5.)

b) Střídmostí potlačujeme v sobě hříšné žádosti a náklonnosti.

c) Pokrm a nápoj za dar Boží považovati musíme; když tedy daru toho zle, proti vůli dárce, užíváme, zajisté hřešíme.

d) Střídmostí utužujeme a zachováváme své zdraví.

Krásný příklad střídmosti zůstavil nám předchůdce Páně, sv. Jan Křtitel, který na poušti u řeky Jordánu přebývaje ničeho nejídal, leč kobylky a med lesní; zvlášť ale Kristus Pán a mnozí jiní. — Již v knize proroka Daniele čteme, že Daniele a tří jiných mládenců obličeje byly pro jich střídmost krásnější než těch, kteří v hojnosti pokrmů královských požívali.

2. Kdo více pokrmu a nápoje požívá než k zachování života potřebí jest, sluje nestřídmým. Nestřídmost

nejen tělu škodna jest, jehož zdraví podkopává, nýbrž sluje také hlavním hříchem, z něhož mnohé jiné nepravosti pocházejí, jako nečistota, daremné a rouhavé řeči, vyzrazování svěřeného tajemství, zahálka, sváry, a — když se nedostává peněz, začasté i krádež. Proto zapovídá ji Kristus co nejpřísněji, když dí: „Šetřte se pak (pilně se varujte), aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím.“ (Luk. 21, 34.)

A svatý Pavel tuto nám dává výstrahu: „Neopijejte se, v čemž jest prostopášnost. (Efes. 5, 18.) Dobře měl sv. Jan Zlatoústý, když napsal, že, co člověk přes potřebu jí a pije, není více pokrmem a nápojem, nýbrž pravým jedem.“

§. 38.

O postu.

Půst jest buď úplné zdržování se pokrmů masitých, aneb ujma na jídle.

1. Půst jest moudré, prospěšné a spasitelné ustanovení a naší povinností; neboť

a) postem učíme se vládnouti nad svými žádostmi, ježto zdržujíce se pokrmů nám milých, tělo své krotíme a všeliké náruživosti potlačujeme.

b) Postem způsobnějšími se stáváme ku plnění ctnosti a pobožnosti; neboť čím méně tělo obtěžujeme, tím ochotněji slouží ono Bohu, a duch tím více ku věcem nebeským se pozdvíhá.

c) Postíce se činíme také pokání; neboť tak se nejlépe za své hříchy trestáme.

d) Proto jest také půst skutkem záslužným, jak nás tomu Spasitel učí: „Ty pak, když se postíš, pomaž hlavy své, a tvář svou umej, aby nebylo zjevno lidem, že se postíš, ale Otci tvému, který vidí v skrytě, a on odplatí tobě.“ (Mat. 6, 17.)

Písmo svaté obojího zákona nám uvádí u příčině té přemnohé příklady:

a) Bůh sám přikázal národu Israelskému všeobecný půst. (3. Mojž. 23.)

b) Mojžíš se postil na hoře Sinai; taktéž prorok Eliáš.

c) Šlechetná Judith podrobila se přísnému postu. (Jud. 8.)

d) Nábožna Esther postem se připravovala ku kroku tak důležitému. (Esth. 4.)

e) Tobiáše chválí anjel Páně, že se postíval. (Tob. 12.)

f) Eleazar vyvolil raději smrt, nežby byl požíval zapovězeného masa. (2. Mach. 6.)

g) Předchůdce Páně sv. Jan Křtitel jídal jen kobylky a lesní med. (Mark. 1, 6.)

h) Ježíš Kristus sám nám u příčině té příklad zůstavil, postiv se čtyřicet dní a nocí, a tak nás poučil, že i my v jistý čas přirozenou žádost jídla přemáhati máme.

i) Apoštolové, následujíce příkladu mistra svého a považujíce půst za skutek bohumilý, též na postech trvali.

2. Církev svatá třetím svým přikázaním tyto posty ustanovila:

a) Na památku čtyřicetidenního postu, jemuž se Kristus, dříve než úřad svůj učitelský nastoupil, na poušti podrobil, zaveden jest také půst od popeleční středy až do soboty bílé (40 dnů), jakožto příprava ku slavnosti velikonoční.

b) Jiné časy, od církve nám k postění vykázané, jsou tak zvané suché dny, kteréž čtyrykrát za rok vždy za čtvrt leta připadají, totiž v třetím týdnu adventním, v druhém postním, pak po svátcích svatodušních a po povýšení svatého kříže.

Druhdy bývali v tu dobu kněží svěceni; pročež se věřící modlili, co nejpřísněji postili (nic strojeného nejídali, chlebem toliko a jinými suchými pokrmy se uspokojujíce), aby Bůh jen hodné dělníky na vinici svou posílati ráčil.

Jest tedy i nyní povinností každého křesťana, aby v ten čas na vyprošení dobrých pastýřů církve se postil a na modlitbě trval. Mimo to mají věřící v ten čas za hříchy, jichž se v uplynulém čtvrtletí dopustili, pokání činiti, a Bohu za dobrodiní, kteráž v minulém čtvrtletí obdrželi, děkovati, a též za nová dobrodiní pro budoucí čas pokorně prositi.

c) Dále máme zachovávati posty ve dny před svátky velikými (tak nazvané vigilie), před hodem Božím vánočním, velikonočním a svatodušním úplný půst; před nanebevzetím Panny Marie, před slavností sv. Petra a Pavla a před svátkem všech Svatých přikazuje se ujma v jídle.

d) Konečně v každý pátek po celý rok, v kterýžto den Kristus za naše hříchy zemřel, přísný půst se přikazuje.

3. Pokrmů masitých má se každý křesťan zdržovati, jakmile dospěl k užívání svého rozumu. Vyjmuti jsou nemocní a ti, jež vrchnost duchovní z příčin důležitých ze závazku toho rozvázala. Ujma na jídle přikazuje se všem, kteří dosáhli roku 21. věku svého; vyjmuti jsou lidé stáří, nemocní, a těžce pracující, kteří se postiti nemohou, leč by sobě tím na zdraví ublížili.

4. Kdo svévolně postu nezachovává, hřeší tím; avšak ne snad proto, jakoby požívání masa, aneb pokrmu nějakého vůbec samo o sobě hříšné bylo, nýbrž za tou příčinou, poněvadž církve neposlouchá, což hříšné jest a ze srdce pokaženého pochodí. Kristus ukládá takovouto poslušnost svým věrným za povinnost, neboť praví: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá, kdo pak mnou pohrdá, tím pohrdá, jenž mne poslal.“

5. Aby půst náš bohumilý a spasitelný byl, musíme se též všech zlých skutků varovati, a s postem kajicnost, modlitbu, udělování almužny a jiné dobré skutky spojovati.

§. 39.

O čistotě.

Kdo o zdraví tělesné pečuje, musí čistoty miloven býti.

1. Jest pak čistota ta krásná ctnost, jenž člověka k tomu vede, aby se všeho varoval, z čehož by se před ctnostnými lidmi hanbiti musil, co se studu protivuje, a čímž tělo, chrám Ducha sv., se snižuje.

Kdo ctnost tuto sobě zamiloval, chrání se:

a) všeho, což by v něm chlipné myšlénky a žádosti vzbuditi mohlo, jakož jest pohled na necudné obrazy, oplzlá divadla, čtení špatných kněh, obcování s osobami druhého pohlaví atd.

b) On nedovoluje sobě v obcování s jinými žádných oplzlých slov, kteráž by cit stydlivosti urážela.

c) On se vystříhává všech těch skutků, jimiž by na jevo dával, že sobě nic neváží chrámu Ducha svatého, tohoto nástroje duše, totiž těla svého, kteréž Syn Boží svým vtělením a na nebe vstoupením oslavil, a jež jednou vzkřísí k životu oslavenému.

Písmo sv. ukládá nám čistotu za povinnost; neboť sv. Pavel dí: „Tat jest zajisté vůle Boží, totiž posvěcení vaše (čisté a šlechetné obcování), abyste se zdržovali všeho smilstva.“ (Tessal. 4, 3.) A na jiném místě dokládá: „Nevíte-li, že těla vaše údové jsou Kristovi“ (I. Kor. 6, 13.); a jinde: „Zdaž nevíte, že chrám Boží jste, a Duch svatý že přebývá ve vás.

Čistotou se stkvěli:

a) Josef Egyptský, jenž raději šel do žaláře, než aby ztratil ctnost čistoty. (I. Mojž. 39.)

b) Job, jenž učinil smlouvu s očima svýma, že nebude hleděti na nic, čímž by čistota v nebezpečenství přicházela. (Job 31.)

c) Judith, vdova. (Jud. 8, a 15.)

d) Rodička Boží, panna Maria.

2. Jako krásná jest ctnost čistoty, tak šeredná jest její protiva, nečistota, nezřízená to žádost po rozkoších tělesných, pro něž se před lidmi počestnými zardíti musíme.

Nečistota jest hlavním hříchem; neboť z ní plyne nechuť k věcem Boha se týkajícím, nevěra, přílišná láska k světu, svůdnictví, křivé sliby a přísahy, podvrácení zdraví a spokojenosti domácí, třeštění, zoufanlivosť a t. d. Proto volá sv. Cyprian: „Smilstvo matka jest nekajícnosti;“ a sv. Pavel napsal: „Ani smilníci, ani cizoložníci královstvím Božím vládnouti nebudou“ (I. Kor. 6, 9.); křesťany pak Efesské napomínal: „Všeliká nečistota — aniž jmenována buď mezi vámi, jako sluší na svaté.“ (Efess. 5, 13.)

Pro hřích nečistoty trestáni byli:

a) Celý svět potopou. (I. Mojž. 7, 21.)

b) Sodoma a Gomorrha a veškerá okolní krajina. (I. Mojž. 19, 25.)

c) Samson pro nezřízenou lásku k Dalile očí zbaven a svázán jest. (Kniha Soudců 16, 21.)

d) Celé pokolení Benjamínovo téměř vyhubeno jest. (Kniha Soudců 20, 48.)

3. Prostředky, jimiž se tohoto hříchu chrániti můžeme jsou:

a) Pracovitosť, t. j. moudré vynakládání všech sil tělesných a duševních ku prospěchu vlastnímu a svého bližního: „Prosíme vás, bratří, volá svatý Pavel, abyste svou práci konali . . . . . a poctivě chodili před těmi, kteří jsou vně.“ (I. Tess. 4, 11.)

Zahálkou (když totiž sobě příliš hovíme a sil svých tak neužíváme, jak dle povolání povinni jsme), začasté také k nečistotě svedeni bývámě. Zahálka dle slov písma sv. mnohému zlému učí. (Eccles. 33, 29.)

a) Příčinou zkázy Sodomy byla zahálka. (Ezech. 16, 49.)

b) David v čas války zůstal doma a zaháleje dopustil se hříchu. (II. Král. 11.)

c) Šalamoun dostaviv chrám oddal se zahálce, a tu teprvé pocítil pokušení k nečistotě. (III. Král. 11, 4.)

b) Střídmost v jídle a v pití; neboť nestřídmým požíváním pokrmů a nápojů bujní tělo lidské a poškvrňuje se pak skutky chlipnými. Protož volá sv. Pavel: „Neopijejte se vínem, v němž jest chlipnost.“ (Efess. 5, 18.)

Pamatujme zde

α) na Daniele a tři mládence (Dan. 1.);

β) na Jana Křtitele, jenž na poušti střídmostí vynikal. (Marek 1, 6.)

c) Opatrnost v obcování s jinými lidmi, zvláště s osobami druhého pohlaví; pak opatrnost ve všem, cožby čistotě na ujmu býti mohlo, jako jsou: necudná vyražení, čtení oplzlých knih, špatná divadla, nectné obrazy, hry, tance atd. „Odvrať tvář svou od ženy vystrojené a neohlédej se na krásu cizí.“ (Syr. 9, 8.) Proto také jen s opatrností každá jiná ctnost obstáti může.*) „Buďte opatrní, volá Spasitel, jako hadové, a sprostí, jako holubice.“ (Mat. 10, 16.)

d) Upomínka na Boha vševědoucího, všudy přítomného, na smrť a na soud. Volejme častěji slovy písma sv.: „Kterak bych měl zlé toto činiti a proti Bohu svému hřešiti! (I. Mojž. 39.) Ve všech skutcích svých pamětliv buď věcí posledních a na věky nezhřešíš.“ (Eccl. 7, 4.)

e) Pokorná a horlivá modlitba za dar čistoty; neboť ctnost tato zvláštní dar jest shůry; proto jen ten se jí stkví, kdo o ni Boha prosí.

„Jakž jsem zvěděl, že nemohu jinak zdržen-livý býti, leč by Bůh mi to dal; přistoupil jsem ku Pánu a modlil se jemu z celého srdce svého.“ (Moudr. 8, 21.)

f) Srdečná úcta k nejčistší Bohorodičce, vzývání anjela strážce a jiných svatých opatrovníků čistoty (svatého Josefa a Aloisia), jakož i častější přijímání sv. Svátostí.

---

*) **Poznámka.** Opatrnost křesťanská jest hlavní ctnost, neboť člověk jí obdařený varuje se všeho, cožby mu u dosažení věčného spasení překážeti mohlo.

§. 40.

Oděv a vyražení křesťana katolického.

1. Oděv slouží k tomu,

a) abychom chránili tělo své před povětrností škodnou a je zdravé zachovali;

b) abychom, přikrývajíce nahotu, s jinými slušně a bez studu obcovati mohli. Pročež máme jen takového oděvu užívati, který zdraví tělesnému přispěti, a stydlivost zachovati může.

2. Nemožnoť nám, bez ustání tělem a duchem pracovati; pročež po velikém úsilí a namáhání potřebí jest odtuchy a nějakého zotavení, aby okřálo tělo i duch. Takovéto aneb duševní, aneb tělesné zábavy jsou dovoleny; neboť sv. Pavel píše: „Radujte se v Pánu vždycky: opět pravím, radujte se.“ (Filip. 4, 4.) A Ježíš Kristus sám byl přítomen veselosti svatební v Kaně Galilejské.

3. Aby však nebyly veselosti proti vůli Boží, musí býti

a) čisté a nevinné, u nichž bychom s dobrým svědomím na Boha pomýšleti a Krista sobě za hosta přáti mohli;

b) mimo to potřebí, jich střídmě užívati, abychom se jimi ku vykonávání povinností posilňovali, nikoliv ale tyto snad zanedbávali.

Pročež se všech takových radovánek varovati musíme, u nichž nemůžeme na Boha pamatovati, které hříšné myšlénky a žádosti v nás budí, nás ku prácem neschopnými činí, aneb snad i na zdraví nám škodí.

§. 41.

b) Péče o dobré jméno.

1. Jest sice pravda, že chvála lidská sama sebou ničím není, jestliže nezasluhujeme zároveň chvály Božské; avšak přece nám záležeti musí na cti, na dobrém

jménu, t. j. na dobrém úsudku, který sobě jiní lidé o nás utvořili, a který pak i zevnitř projevují. Neboť kdo nepožívá dobrého jména, ten nemůže dokonale plniti povinnosti povolání svého, aniž může dobře působiti mezi bližními; on nenalézá u lidí víry, byťby počínání jeho bylo sebe poctivější; on nemůže odvrátiti, což zlého jest, ani od sebe, ani od jiných; on nemůže ani sebe, ani bližního hájiti proti křivým žalobám.

2. Proto jest také povinností naší, abychom se o dobré jméno starali. V knize Ecclesiasticus čteme (41, 15.):

„Péči měj o jméno dobré; neboť ono tobě zůstane více (stálejší bude), nežli tisíc pokladů velikých a drahých.“ V knize přísloví pak stojí: „Lepší jest dobré jméno, nežli bohatství veliké.“ (Přísl. 22, 1.)

A svatý Pavel napsal: „Lépe jest mi umříti, nežli aby kdo chválu mou vyprázdnil“ (zlehčil). (I. Kor. 9, 15.)

Za tou příčinou i Ježíš Kristus své dobré jméno od nepřátel zlehčované sám bedlivě očistiti hleděl. (Luk. 11, 17.)

3. Prostředky, jakýmiž si dobré jméno zjednati a všeliké úhony uchrániti můžeme, tyto jsou:

a) Žijme ctnostně; neboť jsme-li bez poškvrny před světem, tuť i jméno naše u všech lidí v poctivosti bude.

b) Plňme všecky povinnosti, jimiž bližnímu zavázáni jsme, a snažme se, abychom jemu jen užiteč-nými byli.

c) Jestliže kdo čest naši hubí a kazí, ujímejme se jí s křesťanskou vlídností a důstojností, beze vší trpkosti; neboť takovéto hájení dobrého jména nejlepší bývá obranou.

Poznámka. Pečujeme-li o to, aby život náš před lidmi veškeré úhony prost byl (staráme-li se o zevnitřní čest), musí nám také na tom zvláště záležeti, aby srdce naše nebylo obtíženo žádným hříchem tajným; neboť kdybychom se podobali hrobům pobíleným, jež toliko zevnitř jsou krásné, uvnitř ale nečistoty plné, nic by nám to neprospělo. Náklonnost lidí nemůže nás uchrániti za-

vržení u Boha, časná počestnosť nemůže nás sprostiti věčného zahanbení. Bojíme-li se tedy soudu lidského, musíme se soudu Božího tím více báti. Pročež zapotřebí jest starati se o čest vnitřní, aby vnitř nelpěla na nás vina hříchu; neboť zevnější čest má jen tenkráte pravou cenu, když jí odpovídá čest vnitřní.

4. Proti křesťanské péči o dobré jméno hřešíme, jestliže sobě cti buď docela nic nevšímáme, což ovšem známkou bývá veliké lehkosti a mravní spustlosti, aneb když příliš ctižádostivi jsme. Přílišná ctižádosť jest veliký hřích, ona dává chválu sobě a nikoliv Bohu, a odnímá i dobrým skutkům našim všecku mravní cenu. Proto dí Spasitel: „Když dáváš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí ve školách a na ulicích, aby ctěni byli od lidí (aby jakožto dobrodincové chváleni byli). Amen, pravím vám, vzali odplatu svou.“ (Mat. 6, 2.) A sv. Pavel píše: „Nečiňte nic pro marnou chválu, ale v pokoře jedni druhé za vyšší (důstojnější), nežli sami sebe, pokládejte.“ (Filip 2, 3.)

§. 42.

c) Péče o statky pozemské (jmění).

1. Jmění jest všecko to, což nám spravedlivě přináleží, a čímž vládnouti můžeme.

Jmění jest nám zapotřebí, abychom svůj život a své zdraví tělesné zachovati, sobě potřebné a užitečné vědomosti zjednati, a bližnímu prospěšnými býti mohli.

2. Proto jest povinností naší,

a) abychom sobě pracovitostí a všelikým spravedlivým způsobem jmění potřebného dobývali;

b) dobytého jmění náležitě ku svému, jakož i ku prospěchu bližního užívali, a vždy šetrní byli. „Pamatuj na chudobu v čas hojnosti, a na nouzi v čas bohatství.“ (Eccl. 18, 25.) Proto také

poručil Ježíš: „Seberte drobty, jež zůstaly, ať nezahynou. (Jan 6, 12.)

c) Dále máme všecky statky pozemské za dar Boží považovati, jemu za ně vždycky děkovati a užívati jich dle vůle dárce samého.

3. Protivy péče křesťanské o statky pozemské jsou:

a) Lakomství; t. j. nemírná láska ku statkům pozemským a zvláště k penězům, jichž se ale k dobrému neužívá. Lakomci považují statky pozemské za poslední cíl veškerého snažení svého, jim tedy všecky své myšlénky, žádosti a náklonnosti věnují, je nade všecko milují, jim co modle se klaní. Proto varuje nás písmo svaté hříchu tohoto na mnohých místech. Spasitel sám dí: „Vystříhejte se všelikého lakomství; neboť žádného život nezáleží v hojnosti těch věcí, jimiž vládne“ (t. j. k zachování neb prodloužení života není potřebí příliš mnoho statků, aniž tyto s to jsou, aby nám ku prospěchu byly u příčině této). (Luk. 12, 15.)

A na jiném místě dokládá: „Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti, Bohu a mamoně.“ (Mat. 6, 24.) Svatý Pavel pak píše: „O tom vězte, že žádný lakomec nemá dědictví v království Kristově.“ (Efessk. 5, 5.)

Lakomství jest hřích hlavní, ježto člověka k mnohým ještě nepravostem svádí, jako k zanedbávání nejsvětějších povinností, k úskoku, k podvodu, k lichvě, k násilí, k zpronevěření se, k nemilosrdenství a j. Proto dokládá svatý Pavel: „Kořen zajisté všeho zlého jest přílišná žádost peněz.“ (I. Tim. 6, 10.) A na jiném místě píše: „Kteří chtějí příliš zbohatnouti, upadají v pokušení a v *osidlo* ďáblovo, a v žádosti mnohé a škodlivé, kteréž pohřižují lidi v zahynutí a v zatracení. (I. Tim. 6, 9.)

b) Přílišné plýtvání a mrhání se statky pozemskými, čímž ovšem hřešíme, neužívajíce darů těch dle vůle dárcovy k záměrům bohumilým.

c) Všecka lenivost, zahálka a bezstarostnost kteráž příčinou bývá, že se nám i nejpotřebnějších statků pozemských nedostává, a nás k obtěžování jiných lidí svádí.

d) Náboženská nevděčnost za statky časné, kteráž obyčejně z lehkomyslnosti vyplývá.

Poznámka. Písmo svaté uvádí nám dosti příkladů k výstraze, abychom se lakomství varovali, tak

a) Giezi, služebník Elizeův, pro lakomství trestán byl malomocenstvím. (4 Král. 5.)

b) Jidáš, lakomstvím přemožen, prodal Pána a mistra svého. (Matouš, kap. 26.)

c) Lakomý bohatec, jenž nechtěl Lazaru dáti drobtů chleba, věčným trestem stíhán jest. (Luk. 16.)

Hlava třetí.

O povinnostech křesťana k bližnímu.

§. 43.

Kdo jest náš bližní?

V podobenství o Samaritánu milosrdném učí nás Spasitel, že každého člověka, nechť jest kdokoliv, za bližního svého považovati máme, neohlížejíce se na to, jaký jest krajan, jakého náboženství, neb stavu, ano byť by i naším nepřítelem byl. Samaritán onen nebyl žid, nebyl nešťastného ani krajanem, ani spoluvěřícím, ano židé se Samaritány v poměru nepřátelském žili: a Ježíš Kristus přece zákonníku na jeho otázku, koho by bližním nazývati měl, po vypravování onoho podobenství odpověděl: „Jdi a ty učiň též.“

Nejlépe však nás příkladem svým poučil Kristus, kdo naším bližním jest; neboť on nebe opustil, aby za všecky lidi, za své protivníky a nepřátely trpěti, umříti, a tak je věčného zahynutí sprostiti mohl.

1. Povinnosti základní k bližnímu.

§. 44.

a) O křesťanské lásce k bližnímu.

1. Křesťanská láska k bližnímu v tom záleží, abychom jemu vždy dobře chtěli a přáli, a jen to činili, coby jemu milé a prospěšné bylo, všeho se však varovali, co by jej mrzelo a hubilo; abychom v jeho radosti i žalosti upřímné účastenství měli.

Jednotlivé odvětví lásky k bližnímu, t. j. všecko, co, milujíce bližního, činiti, i čeho se vystříhati máme, krásně vypsal apoštol národů svatý Pavel slovy těmito: „Láska trpělivá jest, dobrotivá jest, láska nezávidí, nečiní zlého, nehledá, což jest jejího, nezpouzí se, nemyslí zlého, neraduje se z nepravosti, ale spolu raduje se v pravdě: všecko snáší, všemu se naděje, všeho trpělivě čeká.“ (I. Kor. 13, 4.)

2. Láska k bližnímu jest naší povinností; neboť

a) Ježíš nám ji zřejmě přikazuje slovy: „Miluj bližního jako sebe samého.“ (Mat. 22, 39.) A u poslední večeře odporučoval učenníkům svým zvláště ještě lásku k bližnímu, když řekl: „Přikázaní nové dávám vám, abyste se milovali vespolek, jakož já miloval vás.“ A pak doložil: „Po tom poznají všickni, že jste moji učenníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.“ (Jan 13, 87—35.) Dále pravil též Spasitel: „Vše, cokoliv chcete, aby vám jiní činili, i vy čiňte jim.“ (Mat. 7, 12.)

b) Každý člověk dle obrazu Božího stvořen, krví Kristovou vykoupen, a tedy naším bratrem jest; pročež jej již co mistrné dílo všemohoucnosti Boží, z lásky k Bohu milovati musíme: „Zdaliž není jeden otec všech vás? Zdaliž Bůh jeden nestvořil vás? Proč tedy pohrdá jeden druhým?“ (Malach. 2, 10.)

c) Láskou k bližnímu osvědčujeme lásku k Bohu. Sv. Jan (I. 4, 20.) napsal u příčině této: „Řekl-li by kdo, že miluje Boha, a bratra svého nenávidí, lhář jest. Neboť kdo nemiluje bratra, kterého vidí, Boha, kterého nevidí, kterak může milovati? (ježto předměty viditelné a nám přítomné snáze k náklonnosti vzbuzují, nežli předměty neviditelné a nevystižitelné).

3. Lásky k bližnímu ku spasení potřebí jest: neboť „kdo nemiluje, zůstává v smrti.“ (I. Jan 3, 14.)

Lásku k bližnímu jevíme nejvíce prokazováním mu skutků milosrdných, kteréž jsou:

a) tělesné: lačné krmiti, žíznivé napájeti, pocestné do domu přijímati, nemocné navštěvovati, nevinné vezně vysvobozovati, mrtvé uctivě pochovávati.

Skutky takové bude Kristus za to považovati, jakoby je někdo jemu samému byl prokázal; neboť on řekne u soudu: „Lačnil jsem, a dali jste mi jísti; žíznil jsem, a dali jste mně píti; hostem jsem byl, a vy přijali jste mne; nah jsem byl, a přiodíli jste mě; nemocen jsem byl, a navštívili jste mne, v žaláři jsem byl, a vy přišli jste ke mně . . . Amen, pravím vám, pokuď jste to učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.“ (Mat. 25, 35.)

b) duchovní: Hřešící trestati, neumělé učiti, chybujícím dobře raditi, zarmoucené těšiti, křivdy trpělivě snášeti, ubližujícím mile odpouštěti, za živé i za mrtvé Bohu se modliti.

Láskou k bližnímu stkvěli se zvláště tito lidé:

a) Abraham, jenž orodoval za Sodomské. (1. Mojž. 18.)

b) Mojžíš, který prosil za lid Israelitský. (2. Mojž. 32.)

c) Tobiáš, jenž rád navštěvoval a potěšoval zajaté a mrtvé pochovával. (Tob. 1.)

d) Samaritán ujal se poraněného. (Luk. 10.)

e) Svatý Pavel, jak o tom svědčí všecky jeho listy.

f) Prvotní křesťané, jenž byli jedno srdce, jedna duše. (Skutkové Apošt. 4, 32.)

g) Lot přijal pocestné do domu svého (dva anjely).

h) Mojžíš trestal Arona, že povolil modloslužbu Israelitům. (2. Mojž. 32.)

§. 45.

O lásce k nepříteli.

1. Nejkrásnějším výkvětem křesťanské lásky k bližnímu, korunou svátosti a svazkem všeliké dokonalosti jest láska i k těm lidem, kteří nám ubližují, nám křivdu činí, naše srdce kormoutí a je ku pomstě rozněcují, — láska k našim nepřátelům.

I takovým lidem máme co křesťané rádi odpouštěti učiněné bezpráví, a je spíš přenáhlení a okamžité náruživosti nežli zlé vůli toho, který nám ukřivdil, přikládati, ano my volni a hotovi býti máme, nepříteli v tělesné i v duchovní potřebě pomocí svou přispívati.

2. Tuto lásku k nepříteli Ježíš Kristus učinil zákonem; neboť

a) On řekl: „Slyšeli jste, že řečeno jest (židům): Milovati budeš bližního svého, a nenáviděti budeš nepřítele svého. Ale já pravím vám: Milujte nepřátely své, dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž velí slunci vycházeť na dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé. Neboť milujete-li jenom ty, kteří vás milují, jakou odplatu míti budete? Zdali i publikán toho nečiní? A budete-li pozdravovati toliko bratří svých, což více nad jiné činíte? Zdaž pohané toho nečiní? Buďtež tedy vy dokonalí, jako Otec váš dokonalý jest.“ (Mat. 5, 43.)

Poněvadž tedy Bůh lásku a dobrotu svou ku všem lidem bez rozdílu projevuje, nejen k těm, kdož zákon jeho plní, nýbrž i k těm, kteří jej hříchy hněvají: nebyli bychom

i my dle učení Kristova praví křesťané, ale podobní pohanům a publikánům, lidem to nespravedlivým, kdybychom nechtěli i ty milovati, kdož nám křivdu způsobili a nám ublížili. Hříchy, a vše, což zlého jest, smíme ovšem u bližního v ošklivosti míti, přece však nemáme jeho osoby proto již nenáviděti.

b) Avšak nejen slovy, nýbrž i skutkem učil tomu Kristus, že nepřátely milovati máme; neboť byv od krutých nepřátel přenáramně ztrýzněn a uprostřed dvou zločinců na dřevo kříže ohavně přibit, ano i zde ještě v bolestech nejhroznějších od vražedlníků posmíván, odpustil jim z celého srdce, a vymlouvaje je, že nevědí co činí, modlil se za ně k Bohu, aby jim odpustiti ráčil. Tak splnil tedy Kristus skutkem, k čemu nás slovy napomínal.

Že možno nepřátely milovati, osvědčily mnohé šlechetné duše, zvlášť se ale stkvěli touto vzácnou ctností:

a) Jozef Egyptský, jenž odpustil bratřím svým odměniv se jim za zlé dobrým. (1. Mojž. 50.)

b) David odpustil dvakrát nepříteli Saulovi. (1. Král. 24.)

c) Svatý Štěpán modlil se za své protivníky. (Skutky Apošt. 7.)

§. 46.

Protivy lásky k bližnímu.

1. Lásce k bližnímu odporuje nenávisť, jíž se ten dopouští, kdo bližnímu svým chováním nelibosť a mnohdykráte i škodu zúmyslně způsobuje.

Že nenávisť bližního velikým jest hříchem, vysvítá ze slov miláčka Páně, kteráž napsal: „Každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedlníkem jest.“ (I. Jan 3, 15.)

A poněvadž tentýž apoštol dokládá, že žádný vražedlník nemá života věčného v sobě zůstávajícího (I. Jan 3, 15.): nestanou se tedy ti, kdož nenávidí bližního svého, účastnými království nebeského.

2. Závist jest přílišné truchlení, jemuž se člověk oddává, když vidí, že bližní nějakého štěstí požívá, kteréhož by on sám rád účastným se stal.

Truchlí-li někdo jen proto, že se bližnímu takových dokonalostí neb pokladů dostává, jichž on sobě nepřeje, slujet to nepřízní, kteráž jest nižší stupeň závisti.

Že závist hříšná jest, již z toho vysvítá, že jí člověk nespokojenost svou s Bohem na jevo dává, který sám dle nejvyšší moudrosti všecky dary rozdělil.

Proto zapovídá se také nepravost tato co nejpřísněji v písmě svatém. Tak napomíná nás sv. Petr: „Protož složte všelikou zlost . . . . . a zvláště závist.“ (I. Petr 2, 1.) A sv. Jakub (3, 14—16.) dokládá: „Jestli máte mezi sebou hořkou závist . . . . nechlubte se moudrostí; není zajisté ta pravda s hůry sestupující, (t. j. není podle učení křesťanského, které od Boha pochází), ale zemská jest a ďábelská.“ A v knize Moudrosti čteme: „Závistí ďábla přišla smrt na okršlek země; následují ho pak ti, kteří jsou se strany jeho.“ (Moudr. 2, 24.)

Závist náleží k hříchům hlavním; neboť z ní pochodí nenávist, na cti utrhání, pomluva, úskočnost, msta, ano i vražda.

a) Tak Kain ze závisti zabil bratra Abela. (I. Mojž. 4.)

b) Bratry Josefovy závist k velikému zločinu přivedla. (1. Mojž. 37.)

c) Saul uslyšev, že ženy chválí Davida, ze závisti hledal jeho bezžití. (1. Král. 18.)

d) Nejvyšší kněží se závisti Krista na smrt vydali. (Mark. 15, 10.)

3. Radování-se ze škody a z neštěstí bližního, což ovšem všecku lásku vylučuje. V písmě svatém čteme: „Když by padl nepřítel tvůj, neraduj se, a z pádu jeho nechat neplesá srdce tvé.“ (Přísl. 24, 17.) A na jiném místě: „Kdo se raduje z pádu jiného, nebývá bez pomsty.“ (Přísl. 17, 5.)

a) Tak se radovali obyvatelé krajin Amonytských, Moabských a Idumejských ze zkázy města Jerusaléma, sami pak později ve zkázu uvedeni jsou. (Ezech. 25.)

b) Rovněž Aman napřed se radoval z ohavné smrti Mardochea, a sám touž smrtí sešel. (Esth. 7.)

c) Taktéž i Absolon se radoval, že bude králem, ale bídně zhynul. (II. Král. 18.)

4. Nemilosrdenství, jímž ten jest vinen, kdo bližního svého v jakémkoliv neštěstí bez pomoci nechává. Sv. Jakub pěkně napsal u příčině této (2, 13.): „Soud bez milosrdenství (trestání bez ušetření) stane se tomu, kdo nečiní milosrdenství: milosrdenství pak vyvyšuje nad soud," t. j. člověk milosrdný nemusí se trestu báti, ale s radostí obstojí, když nemilosrdní odsouzeni budou.

5. Zlost neb hněv, t. j. nezřízené rozjitření mysli pro křivdy nám aneb skutečně učiněné, aneb domnělé, spojené se žádostí, pomstíti se.

Člověk zlostný a hněvem rozpálený jedná proti výpovědi svého rozumu a svatého náboženství; neboť on ničeho jiného sobě nežádá, než aby bližního zarmoutil.

Tak se hněval a) Kain na bratra svého, až jej zabil. (I. Mojž. 4.)

b) Saul se hněval na Davida, uslyšev, že ho lidé chválí, a hledal jeho bezžití. (I. Král. 18.)

c) Aman hněval se na Mardochea, že se mu neklaněl, a vyhledávaje jeho smrti, sám ji našel. (Esth. 7.)

Hněvá-li se někdo na bližního pro jeho nepravosti, a chce-li chybujícího napraviti, avšak beze msty, slujeť rozjitření takové svatým horlením.

Takovýto hněv dobrý shledáváme:

a) U Mojžíše, jenž spatře lid u zlatého telete rozbil desky. (II. Mojž. 32.)

b) Hněvivě domlouval Kristus farisеům, nazvav je pokrytci.

c) Rovněž se hněval Spasitel na prodavače ve chrámě. (Mat. 21.)

d) Hněvivě domlouval sv. Štěpán židům pro jejich zarytost. (Skut. Ap. 7, 51.)

Že hněv hříšný jest, dokazují mnohá místa písma svatého; tak volá sv. Pavel: „Všeliká hořkost a hněv a rozlobení se odňato buď od vás se vší jinou zlostí.“ (Efessk. 4, 31.) A v knize Ecclesiasticus čteme: „Hněv a prchlivost, obé jest ohavné, a muž hříšný bude je u sebe držeti“ (jimi přemožen bývá).

Hněv neb zlost nazýváme hříchem hlavním; neboť z něho počátek mívá nepřátelství, rozbroj, na cti utrhání, sočení, radování se z neštěstí bližního, zlořečení, rouhání, proklínání, ano i vražda.

§. 47.

b) O spravedlnosti.

1. K základním povinnostem, jimiž bližnímu povinni jsme, náleží též spravedlnost, t. j. ustavičná a nikdy se neměnící vůle, kteráž každému toho práva uděluje, jakéž mu přísluší, a všem lidem dává, což jim přináleží.

Ctnost tuto shledáváme zvláště a) na Jobovi, jenž mohl o sobě říci: „Ve spravedlnost jsem se obláčel, a odíval jsem se, jako rouchem a korunou, soudem svým. (Job. 29, 14.)

b) Taktéž spravedlností vynikal Tobiáš, jenž se nechtěl ani dotýkati, což nebylo jeho. (Tob. 2, 21.)

c) Samuel k Hospodinu se odvolával, jakožto k svědku své spravedlnosti. (I. Král. 12, 12—14.)

2. Spravedlnost sluje hlavní ctností, ježto mnohé jiné zase za své družky mívá.

Kdo touto ctností se stkví, zajisté Boha poslušen jest, k bližním, jenž jsou nad něj vznešenější, uctivý, s těmi pak, kteří jemu rovni jsou, žije ve svornosti, s nižšími a nuznými mívá útrpnost, a s těmi, jenž mu ublížili, rád se smiřuje v srdci svém.

3. Proto jest také spravedlnost základní povinností života společenského, kterou nám písmo svaté na mnohých místech odporučuje, a jíž sobě zalíbení Nejvyššího zjednati můžeme. Tak praví Hospodin ústy Isaiáše

proroka (1, 17): „Učte se dobře činiti, hledejte soudu (pilni buďte spravedlivého soudu), přispívejte ku pomoci potlačenému, suďte sirotky (dopomáhejte jim ku spravedlnosti), a zastávejte se vdov.“ A žalmista Páně volá: „Hospodin spravedlivý jest, a spravedlnost miluje.“

4. Hřešíť tedy ten, kdo bližního z práva jemu náležejícího loupí, jemu, čím mu povinnen jest, nedává, totiž nespravedlivý. Takovýmto jednáním uráží ale Boha samého, neuznávaje toho práva, jakéhož on spolubratru jeho udělil. Za tou příčinou napsal sv. Pavel ve svém I. listu ku Koryntským (6, 8.): „Vy křivdu činíte a ku škodě jiné přivádíte — a pak bratří jste? Zdali nevíte, že nespravedliví královstvím Božím vládnouti nebudou?“

§. 48.

c) O upřímnosti.

1. Upřímnost v tom záleží, aby se vezdy srovnávalo s ústy srdce naše, aby co ústa mluví, vůle cítila.

2. Upřímnost jest naší povinností; neboť

a) Hospodin jen k tomu nám dal dar jazyka, abychom své myšlénky a city s jinými sdíleli, nikoliv ale snad úmysl ošemetný v slovech sladkých ukrývali.

b) Upřímností zjednáváme sobě důvěru bližního, jíž nám potřebí jest, abychom mnoho dobrého působiti mohli.

Proto přikazuje nám také upřímnost písmo svaté slovy těmito: „Mluvte pravdu jeden každý s bližním svým.“ (Zach. 8, 16.) A na jiném místě: „Ohavné jest Hospodinu srdce zlé, a vůle (libost) jeho jest v těch, kteří jsou upřímní.“ (Přísl. 11, 20.)

Upřímný byl apoštol Bartoloměj, o němž dí Pán: „Aj právě Israelský, v němž není lsti.“ (Jan 1, 47.)

Taktéž stkvěl se upřímností svatý Pavel, jenž o sobě takto píše: „Sláva naše jest svědectví našeho svědomí, že ve sprostnosti srdce a v upřímnosti obcovali jsme na tomto světě. (II. Kor. 1, 12.)

3. Upřímnosti odporuje přetvařování se a lež, když totiž bližního zúmyslně v blud uvozujeme a v slova lahodná faleš zaobalujeme, do očí jej chválíme, po straně ale haníme, na jazyku med a v srdci jed máme.

Přetvařováním a lží Boha, věčnou pravdu, který člověka také jen k pravdě stvořil, urážíme, proti své křesťanské důstojnosti jednáme, důvěru společenskou ku velké škodě společnosti lidské rušíme, a zlému duchu podobnými se stáváme.

Proto volá také Hospodin: „Nebudete klamati, aniž kdo oklamá bližního svého.“ (III. Mojž. 19, 11.) A Ježíš pravil k židům: „Vy z otce ďábla jste, a žádosti otce svého chcete činiti. On vražedlníkem byl od počátku a v pravdě nestál; on lhář jest, a otcem lží.“ (Jan 8, 44.)

Hříchu přetvařování dopustil se

a) Kain, jenž stavě se upřímným a v srdci maje zášť bratra svého zabil. (I. Mojž. 4.)

b) Absolon, dychtě po trůnu otce, stavěl se býti zástupcem spravedlnosti. (II. Král. 15.)

c) Jidáš ústy Pána líbal, a v srdci obmýšlel zrádu. (Mat. 26.)

d) Herodes stavěl se, jakoby Kristu klaněti se chtěl, a zatím ostřil meč, aby ho zabil. (Mat. 26.)

Pro lež zahynuli Ananiáš a Zafira. (Skut. Ap. 5.)

Taktéž lhali synové Jakubovi. (I Mojž. 37, 20. 31. 32.)

§. 49.

d) O vděčnosti k dobrodincům.

1. Vděčným nazýváme toho, kdož sobě dobrodiní učiněných náležitě váží, a k dobrodincům jak slovy tak i skutky lásku projevuje.

2. Vděčnost k dobrodincům jest naší povinností; nebot

a) Písmo svaté nám ji přikazuje slovy: „Mějte vespolek lásku, kteráž jest svazek dokonalosti, a buďte vděčni.“ (Kolos. 3, 14. 15.)

b) Vděčností k lidem osvědčujeme zároveň vděčnost k Bohu samému, který vlastně původcem jest všech dobrodiní.

c) Vděčnost zjednává nám také u jiných lidí vážnost a dobré jméno.

Vděčností k Bohu skvěli se:

a) Noe, jenž vyšed z korábu Bohu oběť přinesl. (I. Mojž. 8, 20.)

b) Mojžíš, kterýž prošed s Israelity suchou nohou červené moře, Bohu na poděkování krásnou píseň zpíval. (II. Mojž. 15.)

c) Mládenci v ohnivé peci, jenž všecky tvory ku chvále Boží vzbuzují. (Dan. 3.)

d) Pán Ježíš, kolikrátkoliv veliké skutky vykonati chtěl, jakž zřejmě lze viděti při rozmnožování chlebů, při vzkříšení Lazara atd.

e) Job i za protivné věci Boha velebil.

Vděční k lidem byli:

a) Josue, jenž kázal zachovati život ženy Rahab, že jej vysvobodila od nepřátel. (Josue 6.)

b) Tobiáš vděčně se měl k anjeli Rafaelovi. (Tob. 12.)

c) Eliseus vděčný byl ke vdově Sunamitské. (IV. Král. 4.)

3. Kdo si buď z lehkomyslnosti, buď z pýchy dobrodiní sobě učiněných neváží, jimi pohrdá, aneb je snad zlým splácí, sluje nevděčným. Písmo svaté nám od nevděčnosti výstrahu dává takto: „Na milost (dobrodiní) nezapomínej.“ (Eccl. 29, 20.) „Kdo odplacuje zlým dobré, neodejdet zlé (neštěstí, bída) z domu jeho.“ (Přísl. 17, 13.)

Nevděční byli:

a) Israelité na poušti, vzavše v ošklivost pokrm s nebe padající. (IV. Mojž. 11.)

b) Málomocní, kteří za uzdravení své Kristu neděkovali (Luk. 17.)

c) Jidáš, jenž Krista zradil. (Mat. 26, 15.)

2. Zvláštní povinnosti k bližnímu.

§. 50.

A) Povinnosti k bližnímu vzhledem jeho osobnosti.

Jestliže se nám velí, abychom osobního důstojenství sami na sobě šetřili, jestit zajisté též povinností naší, abychom i u bližního osobnost jeho uznávali, ježto tato základem jest všech práv mu přináležejících.

Zapovídá se tedy u příčině této všecko, což by osobu bližního hubilo a jej k pouhé věci snižovalo; zvlášť pak:

a) Otroctví, onen totiž hrozný stav, v nějžto člověk uveden jsa všech práv zbaven a za pouhou věc považován bývá, s kteroužto pán dle libosti nakládati může.

Již v starém zákoně dosti jest nařízení, svobodu osoby ubezpečujících. Tak čteme v knize Leviticus (25, 47.): „Jestližeby se zmocnila vás ruka příchozího a ochudna bratr tvůj prodal by se jemu, aneb někomu z rodu jeho: po prodání může vyplacen býti.“ „Koupíš-li služebníka Hebrejského, šest let bude sloužititi tobě, sedmého odejde svobodný darmo.“

Učení Kristovo neřest tuto znenáhla s okresu země zcela vyhladilo.

b) Nadužívání bližního jakožto nástroje k hříchu.

c) Veškeré násilí na duši i na těle, kteréž se bližnímu činí; neboť tím bývá mu jeho svobodná vůle upírána, kterouž od Boha nadán jest (na př. když se kdo k nějakému stavu nutí).

Poznámka. Nehubí se osobnost lidská tím, když rodiče svým dětem, vrchnost svým poddaným u vykonávání zlých činů brání, neboť páchání zlého nenáleží ku svobodě a k osobnosti.

§. 51.

B) Povinnosti k bližnímu vzhledem k jeho duši.

Jako vlohy a schopnosti duše své vzdělávati máme, rovněž tak ukládá nám křesťanská láska za povinnost, abychom i bližnímu u věci této napomáhali, jak na jeho 1. rozum, tak i 2. na jeho vůli působili. Což se stává:

1. Poučováním bližního a obohacováním rozumu jeho všelikými potřebnými a užitečnými vědami a známostmi, především takovými, kteréž se týkají povolání jeho, jak vezdejšího tak i zvláště věčného.

K tomu napomíná nás sv. Pavel slovy těmito: „Učte a napomínejte se vespolek ve vší moudrosti.“ (Kolos. 3, 16.)

Hřešit tedy ten, kdož bližního v nevědomosti a v bludu nechává, aneb jej snad v blud svévolně uvádí, vpravuje mu chybné a bezbožné zásady, pověrné a převrhlé náhledy, buďto slovem, nebo písmem.

2. Vzbuzováním bližního k dobrému radou i příkladem, čímž se ovšem vůle jeho vzdělává a šlechtí.

Povinnost tu nám zjevení Boží ukládá; neboť Spasitel napomínal apoštoly: „Tak svět světlo vaše, aby viděli lidé dobré skutky vaše, a velebili Otce, jenž jest na nebesích.“ (Mat. 5, 14.) A svatý Pavel napsal ve svém I. listu ku Thessalonickým (5, 11.): „Vzdělávejte jeden druhého.“

Dobrý příklad dali:

a) Eleazar, jenž nechtěl požívati pokrmu zapovězeného. (II. Machab. 6.)

b) Král Nynivitský, který se na kázaní Jonášovo oblekl v žíněný oděv a pokání činil, a všecken lid s ním.

c) Jan Křtitel, jenž příkladem svým k pokání povzbuzoval. (Mat. 3.)

d) Setník Kornelius byl nábožný a bohabojný, a všecken jeho dům následoval jeho příkladu. (Skutky Ap. 10.)

Hřešíť tedy ten, kdož bližního zúmyslně k zlému svádí, aneb jemu pohoršení dává.

Míníť pak se pohoršením každá řeč a veškerý skutek, jimiž se ctnosti bližního nebezpečenství strojí, a kterými on se v skutku horším stává.

Proto dává nám Ježíš výstrahu od hříchu toho slovy následujícími: „Kdyby kdo pohoršil jednoho z maličkých těchto, kteří ve mne věří, lépe by mu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské. Běda světu pro pohoršení. (Mat. 18, 16.)

Pohoršení dali:

a) Synové Heli, berouce maso obětní, čímž lid od obětování odvraceli a z trestu v boji padli. (I. Král. 2, 17.)

b) Král Jerobeam, učiniv bůžky cizí a slité, a proto zahynul. (III. Král. 14.)

Chybil-li bližní, tuť povinností naší, abychom jej s láskou upřímnou na cestu ctnosti přivésti se snažili.

Spasitel přikazuje nám zřejmě takovéto bratrské pokárání a napravování bližního: „Hřešil-li by bratr tvůj proti tobě, jdi a potrestej jej mezi sebou a jím samým.“ (Mat. 18, 15.) A sv. Jakub napsal: „Kdožby odvrátil hříšníka od cesty bludné, vysvobodí duši jeho od smrti, a přikryje množství hříchů.“ (Jak. 5, 20.)

C) Povinnosti k bližnímu vzhledem k jeho zevnitřním statkům.

§. 52.

a) Povinnosti vzhledem k tělesnému životu bližního.

Láska křesťanská vyžaduje na nás, abychom o život tělesný a o zdraví bližního pečlivi byli, a všeho se vystříhali, čímžby tělesný jeho život v nebezpečenství uběhnouti a k úrazu přijíti mohl.

1. Péči takovou přikazuje nám zjevení Boží, ano sv. Jan zřejmě dokládá, že povinni jsme i život svůj za život bratra, když toho potřebí jest, položiti, řka: „Po tomť jsme poznali lásku (jakou moc pravá láska provodí), že on (Kristus) život svůj za nás položil: takť i my tedy, byloliby potřebí, za bratry i ten život klásti máme.“ (I. Jan 3, 16.)

Důkazy lásky křesťanské k bližnímu vzhledem tělesného jeho blaha slují vůbec tělesné skutky milosrdenství. (Viz §. 44. 3. a. b.)

2. Proti povinnosti této jedná,

a) kdo zdraví neb život bližního v nebezpečí uvádí, jemu nezdravou potravu dává, aneb velký žal způsobuje, kdo jeho tělo přílišnou prací týrá neb je i raní.

b) Kdo zlovolně a bezprávě život jeho hubí, neb kdo jej vraždí.

Vražda jest rovněž jako i samovražda, hřích do nebe o pokutu volající; neboť vražedlník

aa) nespravedliv jest k Bohu, ježto sobě právo k životu bližního přivlastňuje, kteréž Bohu samému přináleží;

bb) vražedlník též nespravedliv jest k zavražděnému, jemuž odňal možnosť, aby staral se o blaho duše;

cc) on dále nespravedliv jest k celé společnosti lidské, a k rodině jeho zvlášť, již zbavil jednoho úda.

Poznámka. Jest dovoleno člověka zabíti:

1. vrchnosti k potrestání zločinců;

2. vojínům k obhájení vlasti;

3. každému člověku k nutnému zachování sebe, nelze-li jinak útoku násilnému odolati.

§. 53.

b) Povinnosti vzhledem k dobrému jménu bližního.

Má-li bližní náš ve společnosti lidské blahodějně působiti, jest mu zapotřebí dobrého jména, nebo cti; neboť je-li tato poškvrněna, mizí i všecka důvěra v něj i v jeho účinkování.

1. Protož povinností naší, abychom o bližním dobře smýšleli, jeho dobré vlastnosti uznávali a k uznání takovému i u jiných napomáhali, z každé pochvaly jemu učiněné se těšili, a jeho dobré jméno vždy a všude hájili. Proto napomínal sv. Pavel křesťany v Římě: „Láskou bratrskou vespolek se milujíce uctivostí se vespolek předcházejte.“ (Řím. 12, 10.)

2. Zapovídá tedy učení Kristovo všecko to, čímž se bližnímu na dobrém jménu ublížiti může.

Sem náleží:

a) Křivé domnění aneb podezřívání, jehožto se onen vinným stává, kdo se o bližním bez dostatečné příčiny a bez důvodů něčeho zlého domýšlí. V písmě svatém čteme: „Láska nemyslí nic zlého.“ (I. Kor. 13, 5.) „Zlého proti příteli svému v srdcích svých nemyslete.“ (Zach. 8, 17.)

V podezření měli Joba přátelé jeho, že by byl hříšník. (1. Král. 1.)

Taktéž jevili podezření učenníci Páně tázajíce se: „Kdo hřešil, slepý od narození aneb rodiče jeho?“ (Jan 9.)

V podezření měli židé učenníky Kristovy, slyšíce je mluviti jazyky rozličnými, jakoby se byli zpili. (Skutky Apošt. 2.)

b) Křivé posuzování, jehož se tenkráte dopouštíme, když zlé domnění o bližním u přítomnosti jiných slovy také pronášíme. „Nesuďte, volá Spasitel, a nebudete souzeni.“ A svatý Pavel napsal ku Korintským: „Nesuďte před časem, dokuď nepřijde Pán, kterýž i skryté věci temnosti osvítí.“ Z tohoto hříchu trestal Kristus židy, řka: Přišel Jan Křtitel a nejedl chleba, aniž pil vína a pravíte, že zlého ducha má. I přišel Syn člověka, a jí i pije, a vy pravíte: Aj přítel jest publikánů a hříšník. (I. Kor. 4, 5.)

c) Pomluva t. j. rozšiřování chyb o bližním, jichž se on nikdy nedopustil, a které jsme si sami vymyslili. Tak pomlouvali židé Pána Ježíše, když nemo-

houce upříti, že uzdravil mnohé nemocné způsobem zázračným, prohlašovali, že to vše působí mocí knížete ďábelského Belzebuba. Rovněž se toho hříchu dopustil Aman proti židům (Esther 3.); a Absolon proti otci Davidovi. (2. Král. 15.) Proto nám také písmo svaté od velkého tohoto hříchu výstrahu dává, tvrdíc: „že pomlouvači do království Božího nevejdou.“

d) Na cti utrhání, jehož se ten dopouští, kdo skryté vady bližního na světlo vynáší a takovým lidem je odkrývá, kteří by je věděti nemuseli. V knize Přísloví čteme: „K utrhačům se nepřiměsuj: neboť v náhle povstane zahynutí jejich.“ (Přísl. 24, 21.) A na jiném místě: „Odlož od sebe ústa nepravá, a rtové utrhaví ať jsou daleko od tebe.“ (Přísl. 4, 24.)

Utrhavě mluvili a trestáni byli:

Kore, Dátan a Abiron proti Mojžíšovi. (IV. Mojž. 16.)

Starci proti Zuzaně. (Dan. 13.)

Absolon proti otci Davidovi. (II. Král. 15.)

Aman proti židům. (Esther. 3.)

Poznámka 1. Slouží-li to k napravení chybujícího, neb k odvrácení znamenité škody od sebe neb od jiného, tuť povinností naší, chyby bližního odkrýti těm, kteří mohou na chybujícího působiti, aneb kteří z toho znamenitou škodu mají.

Poznámka 2. Kdož ublížil bližnímu pomluvou, musíť ho odprositi a pomluvu odvolati t. j. vyznati všem, u nichž jej pošpinil, že falešnou pověst o spolubratru svém zvěstoval. Kdo na cti utrhal, má dobré vlastnosti bližního jiným zjevné činiti, a chyby rozšířené vymlouvati.

§. 54.

c) Povinnosti vzhledem ku jmění bližního.

Každému člověku jest jak k zachování života tělesného, tak též ku vzdělání mohútností duševních jmění nějakého potřebí. Pročež

1. Povinností naší, abychom bližnímu u dobývání jakož i u zachování potřebného jmění nejen nepřekáželi, nýbrž jemu také nápomocni byli, jemu, čímkoliv vládne, neporušené nechávali, čímž mu dle práva a závazku povinni jsme, rádi dávali. Povinnosti tyto vypsal pěkně sv. Pavel těmito slovy: „Dávejte všem, což jste povinni: komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo.“ (Řím. 13, 7.) „Nehleďte každý jen svých věcí, ale toho také, což jest jiných.“ (Filip. 2, 4.)

Ustavičná snažnost, zachovávati tuto povinnost ku každému a u všech poměrech, sluje spravedlnost. (Srov. §. 47.)

2. Proti spravedlnosti čelí:

a) Krádež, t. j. přivlastňování si statku cizího proti vůli vlastníka a potajmo, tedy bez jeho vědomí; loupež pak jest násilné odcizování majetku bližního s jeho vědomím, ale proti jeho vůli. Sv. Pavel ujišťuje nás, že „ani zloději, ani dráči královstvím Božím vládnouti nebudou.“ (I. Kor. 6, 10.)

Pro krádež byl Achan ukamenován (Jos. 7.); Achab pro vinici nespravedlivě přivlastněnou zlý konec vzal i manželka jeho (III. Král. 21.); Tobiáš nechtěl nic kradeného v domě míti. (Tob. 2.)

b) Podvod, jehož se ten dopouští, kdo bližnímu úmyslně všecko nedává a neprokazuje, což by mu dle svých vlastních slov dáti měl, a co tento od něho doufá dostati.

Tak podvádí bližního, kdo má špatnou míru a váhu; kdo prodává pokažené zboží; kdo za práci svou více žádá než zasluhuje; kdo za mzdu umluvenou pilně a svědomitě nepracuje; kdo svou službu lenivě a ku škodě jiného vykonává; kdo dluhy dělá, aniž by je zapraviti mohl, aneb chtěl.

Každý podvodník jakési skryté, pláštíčkem práva jakéhos přistřené krádeže se dopouští, a snadno k jiným hříchům sveden bývá, jako ku lži, ku křivé přísaze atd.

Proto také Hospodin hřích tento tak v ošklivosti má; on sám řekl: „Nečiňte nic nepravého v loktu a

váze a v míře. Váha at je spravedlivá, a rovná at jsou závaží, spravedlivý korec a spravedlivý žejdlík.“ (Mojž. 19, 35.)

c) Zadržování statku, kterýž někdo bližnímu dlužen jest, aneb který mu právem náleží.

Sem patří:

α) tajení věci nalezené;

β) zadržování mzdy zasloužené;

γ) neplnění řádně učiněných smlouv;

δ) utiskování chudých lidí, vdov a sirotků.

Písmo svaté nám od hříchu tohoto výstrahu dává slovy následujícími: „Všelikou věc bratra svého, kteráž by se ztratila, nalezneš-li ji, nezanedbávej ji jako cizí.....; nýbrž navratiž všecko. (III. Mojž. 6, 2. 5.) „Nezapřež mzdy potřebného....., ale téhož dne dáš jemu mzdu za práci jeho před západem slunce, aby nevolal proti tobě k Hospodinu, a počtěno bylo tobě za hřích.“ (V. Mojž. 24, 14.)

Proto nazýváme také zadržování mzdy a utiskování chudých lidí, vdov a sirotků hříchem do nebe volajícím; a v knize Ecclesiasticus (34, 26.) čteme: „Kdo odnímá chléb v potu dobytý, jest jako ten, kterýž zabijí bližního svého.“

A na jiném místě stojí: „Zdaliž slzy vdov a sirotků na líce nesstupují, a volání jejich na toho, jenž je (slzy) vyvodil? (jich příčinou byl.). I líce zajisté vstupují až do nebe, a Pán, jenž slyší, nebude se v nich těšiti.“ (35, 18.)

d) Lichva, t. j. vyhledávání protizákonného výdělku z půjčených peněz, což není nic jiného, než utiskování a okrádání bližního, ježto se tak právě jeho potřeby a nouze k nepravému zisku zneužívá. Již v II. knize Mojžíšově napsáno jest: „Půjčíš-li peněz lidu mému chudému, nebudeš naň dostupovati jako dráč, ani jej lichvami neobtížíš.“ (22, 25.)

e) Všeliké účastenství hříchů těchto, nechť se děje způsobem hmotným aneb mravným, na př. radou.

Poznámka 1. Kdo sobě nějakou věc neprávě přivlastnil, zavázán jest, ji opět navrátiti; neboť bez navrácení věci ukradené, aneb aspoň ceny takové, jakouž měla do sebe, nelze dosíci odpuštění nepravosti, byťby jí hříšník sebe více želel a z ní se zpovídal. Proto napsal sv. Augustin: „Kdo cizí statek, jímž se prohřešil, moha to učiniti, nenavrátí, nečiní pravého pokání, ale jen na oko.“

Poznámka 2. Mimo navrácení odcizené věci, musí též, kdo bližnímu na jmění uškodil, spravedlivou náhradu dáti, t. j. povinností jeho, aby škodu, kterou spolubratr tím utrpěl, že mu věc odňata byla, napravil, a užitek, jaký tím majiteli ušel, doplnil. Nevyplní-li se tato povinnosť, nemáť kajicnosť opravdová a polepšení skutečné žádného místa. Proto také písmo svaté náhrady takové zřejmě žádá: „Kdo učiní škodu, necht nahradí ji, a pátý díl nad to at přidá.“ (III. Mojž. 5, 16.) Zacheus pak řekl k Pánu Ježíši: „Pane, oklamal-li jsem v čem koho, navracuji čtveronásobně.“ (Luk. 19, 8.) Náhrada musí se buď majetníkovi, neb jeho dědicům, aneb aspoň chudým státi.

§. 55.

d) Povinnosti společenské.

Mimo poměr posud vytknutý v němž křesťan k bližnímu svému se nalézá, žijeť on ještě, co úd rodiny, církve a státu, v poměrech zvláštních, z nichž pro něj jisté povinnosti vyplývají, kteréž křesťanské povinnosti společenské slují. I náležejíť sem zvlášť tyto:

1. Povinnosti dětí k rodičům.
2. Povinnosti k sourozencům a příbuzným.
3. Povinnosti k vrchnosti duchovní.
4. Povinnosti k vrchnosti světské.
5. Povinnosti k učitelům.
6. Povinnosti k starým lidem.

1. Povinnosti dětí k rodičům.

§. 56.

Ze všech lidí, s nimiž, a u prostřed nichž žijeme, žádný nás není tak blízký, jako ti, od nichž jsme život obdrželi, totiž naši rodiče. Za vše, čím jsme, a cokoliv máme, rodičům děkovati musíme. Z čehož již vyplývá, čím děti rodičům povinni jsou; mají totiž

a) rodiče milovati, t. j. na nich po Bohu největší zalíbení míti, a tak se k nim chovati, aby oni z nich srdečné potěšení vším právem měli, ježto oni po Bohu jejich největší dobrodincové jsou, kteří jich ve dne v noci ošetřují, všemi věcmi potřebnými zaopatřují, a o jejich vzdělání a blaho, jak časné, tak též i věčné pečují.

Jsme-li povinni všecky lidi bez rozdílu, také nepřátely a protivníky své milovati, tuť zajisté láskou upřímnou a dětinnou k rodičům svým přilnouti musíme.

b) Děti mají rodiče ctíti a jich sobě vážiti, t. j. o nich vždy jen dobře smýšleti, a slovy i skutky to vždycky projevovati; neboť rodiče zastupují u dětí místo Boha samého.

Takovouto dětinnou vážnost a uctivost dítek k rodičům zřejmě přikazuje písmo svaté. Moudrý syn Syrachův praví: „V skutku a v řeči, i ve vší trpělivosti cti otce svého.“ (Eccl. 3, 9.) A na jiném místě dí: „Kdo se bojí Pána, ctíť rodiče své. Požehnání otcovo zajisté utvrzuje domy synův, zlořečení pak vyvrací je.“ (Eccl. 3, 8.)

c) Děti rodičů ochotně poslouchati mají; neboť bez poslušenství nemohlo by se vychovávání dařiti. Rodiče mají zajisté mnohem více zkušenosti nežli jejich dítky a vyhledávají jenom jejich pravého dobra; proto tedy děti za svou hlavní ctnost považovati mají, aby rodičův ve všech slušných věcech poslušny byly, aby bez odmlouvání a bez odkládání, s radostí a svědomitě plnily, co jim oni činiti velí. Sv. Pavel napsal ve svém listu ku Kolossenským (3, 20.): „Synové, poslouchejte rodičů ve

všech věcech, neboť to jest libé Pánu.“ A ve svém listu k Efesským (6, 1—3.) takto učí: „Dítky, poslouchejte rodičů svých v Pánu: neboť to jest spravedlivé.“ A v knize přísloví čteme: „Synu můj, slyš kázně (napomínání) otce svého, a neopomíjej přikázaní matky své, aby přidána byla milost hlavě tvé, a zlatý řetěz hrdlu tvému.“ (1, 8.)

d) Dále se ukládá dětem za povinnost, aby rodičům sloužily, ježto oni jim také v jejich potřebách vždy a s radostí sloužívali. Písmo svaté praví: „Kdo se bojí Pána, ctíť rodiče své, a jako pánům sloužiti bude těm, kteří jej zrodili.“ (Eccl. 3, 8.)

e) Děti také povinny jsou, rodičům v tělesných i v duchovních potřebách napomáhati, jich v zármutku těšiti, v chudobě a nedostatku podporovati, na smrtelném lůžku jich neopouštěti, jim v těžkostech veškerých nadlehčovati. Moudrý Syrach praví pěkně u příčině této: „Synu, přijmi starost otce svého a nezarmucuj jej v životě jeho .....; almužna zajisté otce (dobrodiní otci učiněné) nebude v zapomenutí.“ (Eccl. 3, 14.)

f) Konečně mají děti za rodiče se modliti a zvláště po jejich smrti v modlitbách na ně pamatovati, aby jim Bůh odplatil, co jim ony samy splatiti nemohou. Vždyť napomíná sv. Pavel ve svém I. listu k Timoteovi, aby činěny byly prosby a modlitby za všecky lidi: tím více tedy povinností dětí, aby k Pánu Bohu vroucné modlitby vysýlaly za rodiče své.

Svědomitě povinnosti takové plnily tyto děti:

Isák, který poslušen byl otce svého Abrahama i když jej chtěl obětovati.

Jakub, jenž svědomitě šetřil rozkazu otcova, nechtě pojati za manželku některou z dcer Chananejských.

Josef, který se vždy k otci uctivě choval, zvlášť ale tenkráte, když tento do Egypta za ním přišel.

Tobiáš, o němž pravili rodiče: „Proč jsme tě pustili na cestu, světlo očí našich, hůl v starosti naší, potěšení našeho života.“

Zvlášť pak povinnosti k rodičům zasvětil příkladem svým Syn Boží, Ježíž Kristus, sám. Celých dojista třiceti let ztrávil v plnění jich. Ne za živobytí toliko, ale až do smrti miloval matku svou; ještě v posledním okamžení života svého, uprostřed muk nejhroznějších o ni pečoval; proto ji na starost dal svému nejmilejšímu učenníku Janovi.

Hřešít tedy těžce děti ty, kteréž

a) nenávidí rodičů svých, t. j. kteréž, všeho citu a vší lásky prázdny jsouce, jim jednáním svým nelibost, zármutek a někdy i zúmyslně škodu způsobují. Sv. Jan praví: „Každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedlník jest, a žádný vražedlník nemá života v sobě zůstávajícího“ (I. Jan 3, 15.); protož tedy děti, kteréž rodičů svých, největších to po Bohu dobrodinců, nenávidí, v království nebeském místa míti nemohou.

b) Rodiči svými pohrdají, je zavrhují, a zapomínajíce na uctivost rodičům povinnou, o nich špatně smýšlí, a to jak řečí svou, tak též svým chováním na jevo dávají. „Zlořečený, volá písmo svaté, kdož nectí otce svého a matky;“ (V. Mojž. 27, 16.) a na jiném místě napomíná: „Nepohrdej matkou svou, když sestará.“ (Přísl. 28, 2.)

c) Jich neposlouchají. Všecky rozkazy rodičů jen k tomu směřují, aby dětem dle duše i dle těla blaze bylo; děti neposlušné podkopávají tedy základy, jež rodiče staví k budoucímu jejich štěstí. Proto je také neposlušnost taková Hospodinu na nejvýš odporná, a sv. Pavel napomínal Timotea, aby se zvláště takových lidí varoval, jenž neposlušni jsou rodičů svých. (2. Tim. 3, 2.)

d) Je haní a proklínají, t. j. jazykem utrhačným je v zlou pověst uvádějí, aneb jim do konce v rozhořčení hrubou řečí zlého přejí. Sám Hospodin řekl: „Kdožby zlořečil otci svému neb máteři, at smrtí umře.“ (III. Mojž. 20, 9.)

e) Rodičům se posmívají, pozorují-li na nich nějakou křehkost neb vadu. Moudrý Šalomoun volá: „Oko

kteréž se posmívá otci, ať vyklinou krkavci potoční neb snědí je synové orlice.“ (Přísl. 30, 17.)

f) Jich v potřebách opouštějí, aneb jim ubližují. Již v starém zákoně nařídil Bůh, aby „kdo udeřil otce svého, aneb matku, smrtí umřel.“ (III. Mojž. 15, 21.)

Ke zlým dětem náleželi:

a) Chám, jenž se posmíval otci, a proto se vším potomstvem nesl zlořečení. (I. Mojž. 9.)

b) Synové Heli, jenž pro neposlušnost v bitvě zahynuli. (I. Kniha Královská 2.)

c) Absolon, který učinil proti otci svému Davidovi zbouření a bídně skonal. (II. Král. 18.)

Poznámka. Rodiče k dítkám mají též důležité povinnosti; neboť děti jsou, jak žalmista Páně prozpěvuje, dar Boží, jsou, jakožto plodové života rodičů, jejich mzdou, a tak nejlepším požehnáním jejich.

Pročež přísluší i rodičům, aby měli péči

1. o tělesné blaho dětí, t. j. aby se starali o zachování jejich zdraví, aby je k pilnosti a k obratnému si počínání vedli, dostatečnou výživou je zaopatřovali, a k tomu jim napomáhali, by sobě i tyto na celý svůj věk jistý řádný stav zvolily, v němž by šťastny býti mohly;

2. o jejich duševní blaho, t. j. aby pečovali o vzdělání jejich rozumu a o šlechtění srdce; neboť tak je vychovávají pro sebe.

Takovéto povinnosti svědomitě konali:

a) David, jenž dal syna svého Šalamouna proroku Nathanovi, aby jej vychoval. (II. Král. 12.)

b) Tobiáš, který od dětinství syna svého učil báti se Boha. (Tob. 1.)

c) Job, který na každý den za děti obětoval. (Job. I.)

d) Josef a Maria, kteří se svým synem do Jerusalema k slavnosti putovali. (Luk. 2.)

§. 57.

2. Povinnosti k sourozencům a k příbuzným.

Sourozenci mají, ježto z jedněch a těchže rodičů původ svůj vzali, vespolek se milovati, všecky strasti i slasti sdíleti, ve svornosti žíti, v každé době jedni druhým pomocí přispívati, k dobrému se vzbuzovati, všeho zlého se varovati a za sebe se modliti. Krásně píše u příčině této sv. Jan: „Milujte se vespolek, neboť láska z Boha jest, a každý, kdož miluje, z Boha se narodil, a zná Boha.“ (I. Jan 4, 7.)

Týmž během přirozeným i příbuzní užším svazkem spojeni jsou; pročež i povinností jejich, aby se větší měrou lásky, přízně, náklonnosti a oddanosti jedni druhým propůjčovali, nežli k ostatním lidem.

§. 58.

3. Povinnosti k vrchnosti duchovní.

Správcové duchovní o spasení duší péči mají, oni nástrojové jsou v rukou Božích, jimiž osadníci života duchovního, t. j. posvěcující milosti Boží, dosahují. Protož povinností věřících, aby se k duchovním pastýřům tak chovali, jako dítky k rodičům; aby je tedy

a) milovali a ctili, a sice více než ostatní lidi. Sv. Pavel napomíná k tomu takto: „Prosímť vás, bratří, abyste znali ty (uznalost, lásku a uctivost prokazovali těm), kteří pracují mezi vámi v Pánu, a napomínají vás“ (křesťanským napomínáním k dobrému vás vedou). (I. Tessal. 5, 12.) A na jiném místě píše tentýž apoštol: „Kněží dvojí cti hodni jmíni buďte, zvláště kteří pracují v slovu Božím a v učení.“ (I. Tim. 5, 17.)

Kdyby i kněz v něčem závadný byl, dlužno předce uctivě se k němu chovati, a sice pro Ježíše Krista, kterýž sám apoštolům, kněžím to prvních křesťanů, řekl: „Kdo

vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ Proto volá také svatý Jeroným: „Vzdáleno budiž, abych něco mluvil o těch, kteřížto slovy posvěcených úst svých chléb v tělo Kristovo proměňují, jimiž jsme křesťany učiněni byli, kteří mají klíče království nebeského, a již přede dnem soudu soudí.“

b) Jich vždycky poslouchali; neboť co mluví, nemluví sami ze sebe, nýbrž Bůh skrze ústa jejich, jakož tomu učí sv. Pavel slovy těmito: „Na místě Kristově poselství dějeme, jako by Bůh skrze nás napomínal vás.“ (II. Kor. 5, 20.) Protož píše tentýž apoštol ve svém listu k Židům: „Poslušni buďte správců svých (vůdců v křesťanském náboženství), a poddani buďte jim. Oni zajisté bdí nad vámi, jako počet majíce vydati za duše vaše; aby to s radostí činili, a ne s ostýcháním.“ (K Židům 13, 17.)

c) K jejich výživě ochotně přispívali. Poněvadž kněží pro blaho svěřených sobě duší zaměstnáni jsou, nemohou sobě potřeb tělesných zaopatřiti. Pročež spravedlnost a také vděčnost toho vyžadují, aby ti, jenž evangelium zvěstují, také z evangelium živi byli.“ (I. Kor. 9, 14.); t. j. aby osadníci svým duchovním rádi dávali a prokazovali, čeho tito potřebují. Nařídilt tak sám Duch svatý skrze ústa apoštola Pavla, aby ti, „jenž věřícím duchovní věci rozsívají, jejich tělesné věci žali.“ (I. Kor. 9, 11.) A proto praví tentýž apoštol: „Zdaliž nevíte, že ti, jenž v chrámu pracují, které věci v chrámu jsou, jedí, a kdož oltáři slouží, s oltáře že díl mají?“ (I. Kor. 9, 13.) „Kdo štěpuje vinici, a nejí z jejího ovoce? Kdo pase stádo, a nepožívá mléka ze stáda?“ (I. Kor. 9, 7.) A Ježíš Kristus sám dokládá: „Hoden jest dělník své mzdy.“ (Luk. 10, 7.)

d) Za ně se modlili, vědouce, že i oni osadníky všecky do modliteb svých zavírají. „Když Petr ostříhán byl v žaláři, modlitba se dála bez přestání od církve k Bohu za něj.“ (Skutk. Ap. 12, 4.)

Hřeší tedy těžce, kdož

a) vrchností duchovní pohrdají;

b) ji tupí, haní a u lidu snižují, ovšem k vlastní své záhubě;

c) kdož se jí protivují, strany a rozdvojení činí; a

d) kdož k výživě jejich a k obstarávání služeb Božích přispívati se zpěčují. Pěkně napsal u příčině této sv. Petr ve svém II. listu v kap. 2—: „Umít Pán .... nepravých ku dni soudu dochovati k mučení, zvlášť pak těch, kteří vrchností pohrdají, jsouce smělí, sobě se líbící (nadutí), nebojí se uváděti sekt, rouhajíce se.“

§. 59.

4. Povinnosti k vrchnosti světské.

Panovníci, jenž jsou nejvyšší vrchností světskou, od Boha samého moc všecku obdrželi. Nemohouť však sami na všech místech rozsáhlé své říše poddané říditi a spravovati; pročež potřebí jest, aby zástupců a pomocníků sobě vyvolili, kteří o časné blaho poddaných, o bezpečnost života, jmění atd. pečují.

Jest tedy povinností poddaných, aby vrchnost světskou

a) ctili a jí sobě vážili, zvláště zeměpána, a to ne snad jen na oko, nýbrž také v srdci, oddaností upřímnou, a z lásky k Bohu samému.

Proto dal svatý Petr všem věřícím toto napomenutí: „Poddáni buďte všelikému lidskému stvoření pro Boha: buďto králi, jakožto nejvyššímu, buďto vévodám, jako od něho poslaným ku pomstě zločinců a ku chvále dobrých. Všecky ctěte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.“ (Petr 2, 13.)

b) Dále mají jich ve všem, co není proti přikázaní Božímu, poslouchati, všech zákonů zemských svědomitě šetřiti a jim u věrnosti poddáni býti.

Sv. Pavel napsal ve svém listu ku křesťanům Římským: „Každá duše mocnostem vyšším poddána buď; neboť není mocnosti, jedině od Boha, a kteréž jsou, od Boha zřízeny jsou.“ (K Řím. 13, 1.)

c) Daně k řízení a k hájení vlasti potřebné bez všeho reptání, rádi odváděti mají.

Ježíš Kristus sám poroučí: „Dávejte císaři, což jest císařovo, a Bohu, což jest Božího“ (Mat. 22, 21.); a svatý Pavel napsal: „Dávejte všem, což jste povinni: komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo.“ (K Řím. 13, 7.)

d) Jich, pokud třeba, i nasazováním života proti nepřátelům hájiti, a za ně se modliti mají.

Sv. Pavel napsal ve svém I. listu k Timoteovi (2, 1.): „Prosímť pak především, aby konány byly k Bohu prosby a modlitby, žádosti (orodování za jiné), díkučinění za všecky lidi: obzvláště ale za krále, i za všecky, kteří jsou v úřadech vysoko postaveni, abychom pokojný a tichý život vedli u vší čistotě a pobožnosti.“

Svědomitě tyto povinnosti plnili:

a) David, jenž, ač byl již za krále pomazán, předce krále Saula v uctivosti měl. (I. Král. 24.)

b) Lid Israelský za času Josue, jenž k tomuto volal takto: „Vše cokoliv přikážeš nám, učiníme, a kamkoliv pošleš nás, půjdeme.“ (Josue 1, 16.)

c) Kristus Pán ochotně platil daň císaři. (Mat. 17.)

Hřešíť tedy ti, jenž vrchnosti světskou pohrdají, ji nenávidí, tupí a haní, bouří, spiknutím neb zradou jí se protivují a daně uložené dávati se zpěčují.

Sv. Pavel dokládá, „že každý, kdož se mocnosti protivuje, Božímu řízení se protivuje, kteříž pak se protivují, ti že sobě odsouzení dobývají.“ (K Řím. 13, 2. 3. 5.)

Tak Kore, Dátan a Abiron zbouřili se proti Mojžíšovi, a proto pohltila je země. (IV. Mojž. 16.)

Rovněž i ti, jenž zabili krále Amona, v krátkém čase zahynuli. (Paral. 33, 24. a 25.)

§. 60.

5. Povinnosti k učitelům.

U vzdělávání dítek jsou rodičům zvláště nápomocni učitelé; oni mládež sobě svěřenou všelikým užitečným uměním obohacují, rozum chovanců svých vzdělávají a srdce šlechtí.

Protož povinni jsou žáci, aby

a) učitele v uctivosti měli, i tenkráte, když je z něčeho kárají a trestají;

b) aby jim ušlechtilými mravy a neunavenou bedlivostí těžké břímě jejich usnadňovali, čehož i vlastní jejich prospěch vyžaduje.

§. 61.

6. Povinnosti k starým lidem.

Již pohané, Řekové a Římané, osoby letité u velké uctivosti mívali. Tak když na př. stařec nějaký do společnosti Spartanův přišel, ihned všickni shromáždění povstavše se mu poklonili, a zároveň místo mu postoupeno bylo od mladšího.

Pročež na křesťana tím více náleží, aby k lidem starým

a) uctivě se choval, křehkosti jejich trpělivě snášel a břímě stáří, jak jen možná, zlehčiti hleděl. Moudrý Syrach volá: „Nepohrdej člověkem v stáří jeho, neboť i z nás někteří sestarají se.“ A v III. knize Mojžíšově čteme: „Před hlavou šedivou povstaň, a cti osobu starého.“

b) Na jejich radu dbali, ježto větší zkušenosti již nabyli. K tomu napomíná písmo svaté slovy: „Mezi množstvím starců moudrých stůj, a k moudrosti jejich ze srdce připoj se.“ (Eccl. 6, 35.)

Přídatek.

O výborných ctnostech, pro které Kristus člověka blaženým nazval.

§. 62.

Každý člověk přeje sobě štastným a blaženým býti; neboť touha po štěstí dokonalém a po blaženosti věčné vštípena jest do srdce nás všech. —

Za časův Ježíše Krista nevěděli ale lidé, v čem by pravé blaženosti vyhledávati měli, ano mnozí po těch právě věcech se sháněli, kteréž jim blaženosti nikdy neposkytovaly, nýbrž naopak neštastnými je činívaly; jako jsou rozkoše tohoto světa, bohatství atd.

Vstoupiv tedy Ježíš jednoho času s učenníky svými na jednu horu blíže moře Galilejského, a spatřiv okolo sebe veliký zástup lidí, počal těmto na některé výborné ctnosti poukazovati, a prohlašoval za blahoslavené všecky ty, kteří by je ochotně konali.

Takových pak ctností výborných vyčetl Spasitel **osm**; on řekl totiž:

I. Blahoslavení chudí duchem; neboť jejich jest království nebeské.

II. Blahoslavení tiší; neboť oni zemí vládnouti budou.

III. Blahoslavení lkající; neboť oni potěšeni budou.

IV. Blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti; neboť oni nasyceni budou.

V. Blahoslavení milosrdní; neboť oni milosrdenství dojdou.

VI. Blahoslavení čistého srdce; neboť oni Boha viděti budou.

VII. Blahoslavení pokojní; neboť oni synové Boží slouti budou.

VIII. Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost; neboť jejich jest království nebeské. — —

Krátké to průpovědi, které co drahé perly žádného sice lesku skvoucího, ale tím více ceny vnitřní do sebe mají.

Výklad I. Chudé duchem vyhlásil Pán přede všemi jinými za blahoslavené. Jsouť pak chudí duchem dle výkladu sv. Augustina ti lidé, jež ctnost pokory zdobí, a kteří nemají ducha nadýmajícího.

Lidé takoví neshánějí se tesklivě po statcích pozemských, vědouce dobře, že nečiní tyto člověka šťastným; a vládnou-li v skutku poklady hojnými, nezakládají sobě na nich ničeho, uznávajíce to se vší skromností, že se jim nedostává věcí vznešenějších, jež jsou pravá moudrost a ctnost.

Čím méně sobě ale váží statků časných, tím jistěji mohou očekávati pokladů věčných; čím více se zde ponižují, tím více povýšeni budou na světě onom. Neboť takovým chudým duchem zjevuje Bůh tajemství svaté víry, uděluje jim hojně milosti nadpřirozené, a přijme je někdy zajisté mezi vyvolené své na nebesích, ježto srdečná jejich pokora tou branou jest, kterouž jim možno vejíti do království Božího, do království pravdy a ctnosti. —

II. Do počtu blažených náležejí dle výpovědi Kristovy také tiší, t. j. takoví lidé, kteří se nikdy s úmyslem nehněvají, každé příležitosti k nedorozumění, k nesvornosti, k hněvu, k hádkám a různicím se vyhýbají, a bylo-li jim od jiných ublíženo,

slovy laskavými se hájí, a vůbec raději vždycky křivdy snášejí, než aby je jiným činili.

Lidé takoví přemáhají v sobě všeliký hněv a potlačují veškerou prchlivost, a jestliže jim zápasiti jest s nesnázemi a s protivenstvím, nikdy na boha sobě nestěžují.

Tito zde již ve svatém poklidu žíti a někdy zemí, krajinou nejlepší, královstvím všem spravedlivým od Boha připravenými, vládnouti a tak pravé blaženosti požívati budou. (Jako to židé za největší štěstí pokládali, jestliže klidně a spokojeně ve vlasti zaslíbené žíti mohli.) — —

III. Dále byli od Krista za blahoslavené prohlášeni též lidé lkající, t. j. takoví, jež žádný nedostatek, žádná ztráta statků pozemských, žádná bolest těla tak netrápí, jako vědomí hříšnosti. Oplakávajíce se srdcem skroušeným hříchů svých, nevyhledávají více těch věcí, kteréž je dříve těšívaly, ano odříkají se rádi všeho toho, což jim dříve zalíbení působilo. Truchlíť tedy neustále, že životem svým Pána nejsvětějšího rozhněvali: truchlivost tato jestiť ale předchůdcem nejčistší radosti; neboť člověk pro nepravosti zpáchané plačící dojde zajisté útěchy Božské; on za radosti časné, kterých se, pokání čině, odříkal, požívati bude v nebi radostí věčných. — —

IV. K blahoslaveným přináležejí též ti, kteří lační a žízní po spravedlnosti, t. j. takoví, jimž není dosti na tom, že jsou prosti všech hříchů těžkých, a že některou dobrou vlastnost na sobě mají, ale kteří bez přestání se snaží, aby se lepšími stali, aby jednu slabost po druhé odkládali, aby denně v dokonalosti rostli a vždy více a více svému Spasiteli se podobali.

Jsouť to dle výkladu sv. Augustina milovníci pravého a stálého dobra; onit, jako lačný po pokrmu, a žíznivý po nápoji touží, rovněž tak co nejtoužebněji sobě žádají, aby křesťansky spravedlivě žili.

A mají-li takové srdečné toužení po ctnosti, přispívá jim Bůh milostí svou, a dopomáhá jim k tomu, aby vyko-

nali, co sobě umínili, i bývají — jak dokládá sv. Augustin — tím pokrmem nasyceni, o němž sám Pán řekl: „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, kterýž mne poslal (Jan 4, 34.); a napojeni bývají tou vodou, kteráž v každém, kdož ji pije, studnicí bývá vody vyskakující do života věčného.“ (Jan 4, 14.)

V. Za blahoslavené vyhlásil dále Ježíš Kristus lidi milosrdné, t. j. takové, kteří hned nezatracují bratrů svých chybujících, ale útrpnost s nimi majíce jen jejich polepšení sobě přejí, a v tom polepšení opravdu a všemožně jim nápomocni jsou, kteří je se vší trpělivostí na dobrou cestu uvádějí a jen Bohu a ctnosti získati hledí.

Milosrdní jsou ale také ti a takoví, jichžto srdce bezpečným jest útočištěm sklíčených, kteří jim v bídě a v úzkosti milerádi polehčují.

Bůh, jenžto odplacuje každému dle skutků jeho, učiní jim také, jakož oni činívali, a prokáže jim též milosrdenství; neboť on sám ujistil nás, že cokoliv dobrého jiným učiníme, tolik jest, jakobychom to jemu samému byli učinili. — —

VI. Blahoslavení jsou dle výroku Kristova také lidé čistého srdce, t. j. takoví, kteří majíce vždycky a všudy Boha vševědoucího a všudypřítomného na mysli a před očima, jej nikdy nepravostmi nehněvají, nýbrž duši svou zlých myšlének, citů a úmyslů čistou zachovávají, a každou zákonu Páně odporující žádost ihned v sobě potlačují.

Takoví lidé zde již jsou blaženi, ježto jich svědomí ze žádné nepravosti nekárá a k pohlížení na Boha neustále schopnějšími činí; neboť čím čistější jejich srdce, tím lépe a dokonaleji poznávají Boha a jeho vlastnosti, a tam někdy v nebi na něj tváří v tvář bez přestání patřiti budou. — —

VII. Pokojní, jež Spasitel také blaženými nazval, jsou ti lidé, kteří s Bohem, sami s sebou a se všemi lidmi usnešeni jsou, a s bolestí velikou na to hledí

když vidí rozdvojené přátely, ve sváru žijící manžele v nesvornosti jsoucí děti jedněch rodičů, hněv v srdci svém chovající obyvatele jednoho domu, jedné obce; kteří všemožně se přičiňují, aby svárlivé smířili, hněvivé upokojili, z nepřátel přátely učinili.

Lidé takoví jsou dobří synové Otce svého nebeského, jenž sluje Bohem pokoje, a co takoví budou též jedenkráte spoludědici Kristovými. — —

VIII. Konečně vyhlásil Kristus za blahoslavené ještě takové lidi, kteří pro spravedlnost protivenství trpí, t. j. kteří před Bohem nevinni jsouce, od lidí křivě bývají posuzováni, s každým dobře smýšlejíce, od mnohých nenáviděni, povinnosti své svědomitě konajíce, častěji pronásledováni, a dobrodincové mnohých jsouce, nezřídka ještě za to pomlouváni bývají.

Lidé ti věrní jsou služebníci Kristovi, oni dokonale se řídí učením jeho, a za to je mnozí, kteří se od Boha odvrátili, začasté sužují, a to sice jen proto, že s nimi nejsou stejně živi.

Než, takové protivenství, jež trpí spravedliví nezaslouženě, jen pro své zbožné a ctnostné chování, způsobuje jim jen blaženost; neboť koruna nebeská očekává jich za všecky takové nátisky, kteréž snášeti musí od synův světa. —

Druhá část.

O prostředcích k usnadnění ctnosti.

§. 63.

O prostředcích k usnadnění ctnosti vůbec.

Celé náboženství zjevené k tomu směřuje, abychom Boha, a co pro naše spasení učinil, jakož i jeho svatou vůli poznávali, ji plnili a jedenkráte věčného blahoslavenství došli.

Uvádějíť se nám v první části mravouky povinnosti jakož i pohnutky k jich plnění; v druhé části však dlužno pojednati ještě o prostředcích, kterýmiž by se křesťan ku ctnosti posiloval a ji sobě usnadňoval, kteréž takřka pevnou hrází jsou proti hříchu, a vůli u vykonávání všeho dobrého mocně podporují.

Prostředkové takovíto dvojí jsou; buď

A. pro všecky lidi se hodí, a to vždycky, u všech poměrech; pročež všickni lidé jsou povinni jich upotřebovati. Jsouť pak následující:

a) křesťanská bdělosť;

b) vystříhání se všech příležitostí k hříchu;

c) zapírání sebe;

d) obcování s lidmi ctnostnými;

e) čítání v knihách náboženského obsahu, zvláště v písmě svatém;

f) častější upomínka na smrť;

g) častější upomínka na soud;

h) častější upomínka na věčnou odplatu a věčný trest;
i) častější rozjímání o vysoké důstojnosti lidské;
k) častější upomínka na Boha;
l) rozjímání o utrpení Ježíše Krista;
m) častější zpytování svědomí;
n) půst;
o) modlitba;
p) uctění svatých;
q) častější přistupování ku svátosti pokání a k nejsvětější svátosti oltářní a j.

B. Jistí prostředkové, k usnadnění ctnosti sloužící, ne pro všecky lidi vesměs, nýbrž jen pro některé se hodí, a v jistých toliko dobách a poměrech. Proto neukládají se co povinnosti, nýbrž co dobré rady toliko se nám podávají, tak že na nás jest, chceme-li jich užívati čili nic. A poněvadž rady tyto ve svatých evangeliích proneseny jsou, slují rady evangelické. Jsou pak tyto:

a) dobrovolná chudoba;
b) ustavičná čistota;
c) dokonalé poslušenství duchovního vrchního.

A) Všeobecné prostředky k usnadnění ctnosti
(pro všecky lidi se hodící).

§. 64.

a) Křesťanská bdělost.

Bdělost křesťanská v tom záleží, že na všecky myšlénky a žádosti pilný pozor máme, u všelikého podnikání rozumu dříve a svědomí svého se tážeme, zdali se to s vůlí Boží srovnává čili nic.

Takovéto bdění jest zajisté dobrý a vydatný prostředek ku ctnosti a k dosažení cíle věčného; neboť

1. tímto způsobem seznáváme vše, co ctnosti nebezpečné bývá, i možnoť nám tedy, odstraniti to tím snadněji.

2. Bdíme-li nad sebou, sílíme tím a podporujeme vůli, aby všemu zlému se vyhnula, a jen, co dobrého jest, konala.

3. Proto napomínal také Spasitel učenníky své: „Bděte, a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (Mat. 26, 41.)

§. 65.

b) Vystříhání se všech příležitostí k hříchu.

Kde člověk k hřešení sveden bývá, místo takové nazýváme blízkou příležitostí k hříchu.

Chceme-li se tedy hříchu varovati, dlužno, vystříhati se také těch míst, kde jsme již vícekráte, pohoršeni byvše, klesli, a vyhýbati se osobám, které nás ku zlému někdy již svedli.

A vystříhání se takových příležitostí k hříchu jest dobrým prostředkem ku ctnosti; neboť

1. kdo se varuje příležitosti k hříchu, vyhýbá se též nebezpečenství k hříchu; kdo však příležitosti takové vyhledává, snadno klesá. Protož dí písmo svaté: „Kdož miluje nebezpečenství, zahyne v něm.“ (Eccl. 3, 27.)

2. Kdo se příležitosti k zlému vystříhá, již na cestě jest k polepšení.

3. Ježíš Kristus takto odporučuje nám prostředek tento: „Jestliže oko tvé i to pravé (nejlepší) horší tě, vylupiž je, a vrz od sebe: a jestli ruka tvá (nejpotřebnější) horší tě, utni ji, a vrz od sebe (Mat. 5, 29. 30); t. j. varuj se všeho, a odstraň to, byť by to tobě sebe milejší bylo, může-li ti to k úrazu býti.

§. 66.

c) Zapírání sebe.

Když na pomezí země Syrské svatý Petr Ježíši zrazoval, aby nešel do Jerusaléma, ježto se o něj bál, že tam mnoho trpěti bude, ano i smrtí zemře, jak on sám dříve

již učenníky své o tom ujišťoval; řekl Spasitel: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám.“ (Mat. 16, 24.)

Znamenát pak: „Zapírati sebe,“ tolik co odepírati sobě něco, co tělu lahodí, byťby to také neodporovalo vůli Boží.

Kdo sebe zapírá a přemáhá, usnadňuje sobě plnění přikázaní Božích; neboť

1. on snadno vyhne se hříchu, byťby se mu sebe příjemnějším býti zdál; a

2. on i hotov bude konati, co mravně dobré jest, byťby se tělesnost sebe více proti tomu zpouzela.

§. 67.

d) Obcování s lidmi ctnostnými.

Kdo lidi ctnostné za tovaryše své má a s nimi rád obcuje, ten zajisté každým dnem způsobilejším se stává ku statečnému odpírání všemu zlému a ku činění dobra; neboť

1. již z řeči společníka ctnostného možno mu vždy lépe pravé dobro to poznati, jež jedině člověka blažena učiniti může.

2. Příklady soudruha takového mocně podněcují ku plnění ctnosti.

3. Proto dokládá také písmo svaté: „Kdo chodí s dobrými, moudrý bude: ale přítel bláznů (kdo s blázny, s pošetilci tovaryší) podobný jim (zlý) učiněn bude.“

§. 68.

e) Čítání v knihách náboženského obsahu, zvláště v písmě svatém.

Jest sice pravda, že čítání v písmě svatém všem lidem naprosto nemůže schváleno býti; neboť člověk neumělý a sprostý snadno tam nalezne všelicos, což mu ku pochyb-

nostem, ano i k bludům záhubným příčinu zavdati může. Kdo však k tomu způsoben jest, tent sílí velice vůli svou ku vykonávání všeho dobra, jestliže tuto svatou knihu a též jiné knihy téhož obsahu častěji do rukou svých béře a v nich bedlivě čítá. Svatý Augustin povzbuzuje nás k tomu následujícími slovy: „Okus pokrmu Božího písma, požívej toho pokrmu, požívej den po dni, bys na věky nelačněl; požívej jeho tak, bys zásobu Božských učení i jiným sděliti moh l.“

A že čítání v takových knihách vydatným jest prostředkem k usnadnění ctnosti, z toho zjevno jest, ježto

1. v knihách těch možno dočísti se učení onoho, kteréž člověka každým dnem lepším, ctnostnějším a blaženějším činiti může, kteréž mu u všech života potřebách v dostatku a v hojnosti všeho toho uděluje, čehož jen potřebuje.

2. V knihách takových nalézáme dosti vzorů dokonalé ctnosti; zvláště v písmě svatém nového zákona příklad Ježíše Krista. Kráčíme-li za ním od jeslí Betlémských až na horu Kalvárii, všudy a vždycky, u všech poměrech života jasněji nežli slunce nám svítí. Buďto strast a hoře, nátisk a protivenství, buďto čest, moc a sláva, v radostech a v zármutku, na samotě i u prostřed zástupův, u přátel a mezi protivníky, v tisícerých sebe rozmanitějších případnostech se tam s Kristem potkáváme, a všudy jeví se nám co vzor nevídaný, tak že strneme nad svatostí jeho. A příklad takový dojista mocně podněcuje k následování.

3. Sv. Pavel napsal u příčině této ve svém druhém listu k Timoteovi 3, 16: „Všeliké zajisté písmo od Boha vdechnuté užitečné jest k učení, k trestání, k vyučování se ve spravedlnosti (ve ctnosti, v šlechetném životu.)“

Poznámka. Křesťanu zapotřebí jest, čítati v dobrých knihách, aby se ve svatém náboženství cvičil, a to, čemu se naučil, v paměti podržel; mimo to možno mu tak živiti duši svou spasitelnými city a myšlénkami. Avšak u volení kněh veliké opatrnosti potřebí jest; neboť dosti jest kněh škodlivých, a ty jsou prostředkem nejlepším, který zlý nepřítel k pokažení mravů a k podvrácení víry nalezl. Kdyby nebylo náboženství dílem Božím, dávno již byla

by po něm veta hrozným tímto vynálezem. Z některých knih čerpá se duch světský a nečistota, jiné vštěpují zas bludy, bezbožné myšlénky, zapírání Boha, nechuť k náboženství, potupu kněžstva, neposlušnosť církve svaté a t. d.

Pročež povinností každého, knihy takové za jed považovati, jehož se varovati musí ten, kdo duši svou zahynutí uchrániti chce; a jen v takových knihách čítati sluší, které nám lidé zkušení k našemu vzdělání odporučili.

§. 69.

f) Častější upomínka na smrť.

Častější upomínka na smrť jest prospěšným prostředkem ku ctnosti; neboť

1. pamatujeme-li na to, že nám uloženo, svět tento a vše, co nám poskytuje, opustiti, a rozloučiti se se vším, což nám milé jest, s poklady, s důstojnostmi a úřady: tuť nesháníme se dojista tak po statcích vezdejších, pomíjejících, a vyhýbáme se rozličným hříchům, k nimžto nezřízená touha taková svádí.

2. Jestliže častěji na mysli uvažujeme, že nás ve smrti všecko opustí, a jedině naše skutky že nás doprovodí až ku trůnu soudce přísného; tuť se zajisté puzeny cítíme ku konání ctnosti, která u Boha pravou má cenu. Dle slov písma svatého „blahoslavení jsou ti mrtví, kteří v Pánu (u víře a v poslušenství evangelia Kristova) umírají; neboť skutkové jejich následují jich.“ (Zjevení sv. Jana 14, 13.)

3. Častější rozjímání dále, že nemožno nám ujíti přestrašnému tomu přechodu, který způsobem nezměnitelným nad celou věčností rozhodne, mocným bude podnětem, abychom, dokud čas, k tomu dni se připravovali, a v každé době tak živi byli, jakoby ona v celém živobytí poslední měla býti, dle napomenutí písma svatého: „Bděte tedy, neboť nevíte dne ani hodiny.“ (Mat. 25, 13.) „Buďte připraveni, nebo Pán přijde, když se toho nebu-

dete domýšleti.“ „A drahát jest před očima Hospodina smrt svatých jeho; smrt hříšníků jest ale nejhorší.“ (Žalm. 115, 15—33.)

§. 70.

g) Častější upomínka na soud.

Že častější pamatování na soud u křesťana hojné ovoce dobrých skutků přináší, nedá se upříti; neboť

1. kdo častěji rozjímá, že mu dlužno bude soudci vševědoucímu, jehož tedy nic není tajno, ze všech myšlének, žádostí a skutků se zodpovídati, že všecky jeho činy váženy a zkoušeny budou: tenť zajisté přičiní se, aby se, dokud to ještě možno, se soudcem přísným smířil, ho za odpuštění hříchů prosil a všecky povinnosti své horlivě, dokonale a s tím úmyslem vykonával, aby spravedlnosti nejvyššího zásluhami svými zadost učinil.

Job, muž to spravedlivý, třásl se, když pomyslil, že jej Bůh souditi bude. „Co pak ze mne bude, říkával on, když se Bůh pozdvihne, aby nade mnou soud vynesl? Co mu řeknu, až se mne ptáti bude?“ — A myšlénka tato vzbudila v něm bázeň při všem co činil, ježto věděl, že vše činí před soudcem, kterýž se nedá uprositi.

2. Upomínka častější, že dle slov Spasitelových v den soudu všeobecného nic nezůstane zatajeno, nýbrž skutky naše že všem budou oznámeny; že tam odhaleno bude, co se ve tmě stávalo, co se kde mluvilo a myslilo; tam že odkryjí se všeliké úskoky, nepoctivé úmysly, potajné podvody a veškeré pokrytství; takováto upomínka povzbudí každého člověka, aby nic nemyslil, žádných náklonností neprojevoval, žádných řečí nevedl, žádných činů se nedopouštěl, jež by mu někdy k zahanbení sloužiti mohly.

3. Proto odporučuje nám zjevení Boží, abychom častěji myšlénkou touto se zanášeli: „Ve všech skutcích svých pamětliv buď posledních věcí svých, a na věky nezhřešíš.“ (Eccl. 7, 40.)

§. 71.

h) Častější upomínka na věčnou odplatu a věčný trest.

Kdo častěji sobě připomíná, že ctnosti odplata věčná očekává, a království nebeské že Bůh všem těm připravil, kteří v jeho lásce umírají, a že jest to příbytek slávy a velebnosti Boží; s druhé strany ale, že Bůh nepravosti přísně trestá, tresty pekelné že nemají konce žádného, a nešťastník tam odsouzený že bez ulevení, bez ulehčení, neustále trpěti bude; ten nejen tělesné žádosti a náklonnosti krotiti a potlačovati, nýbrž i k tomu přihlížeti bude, aby po cestě ctnosti kráčel, a denně více se zdokonaloval.

Upomínka na nebe a na peklo jest tedy výtečným prostředkem ke ctnosti; neboť

1. kdo těchto věcí pamětliv jest, přičiní se, aby žil vždycky v stavu posvěcující milosti Boží, ježto jen takovým způsobem věčnou odplatu sobě zasloužiti může.

2. On ničeho nebude se více báti, než aby z přátelství Božího hříchem smrtelným vyhoštěn nebyl, aby nepřišel o to, čeho za skutky dobré na věčnosti očekávati možno.

3. On království Boží za svou pravou vlast považovati a po ní ze vší síly své toužiti bude.

4. On se vší možnou věrností i ty povinnosti konati bude, které protivné jsou jeho hrdosti, lehkovážnosti a smyslnosti, a jež velikého přemáhání vyžadují, pamětliv slov apoštola národů, „že utrpení tohoto času nejsou rovna oné slávě budoucí, kteráž se zjeví na nás“. (k Řím. 8, 18.) „Protož těch věcí, které svrchu jsou, hledejme, kdež Kristus jest, sedě na pravici Boží.“ (Ku Koloss. 3, 1.)

§. 72.

i) Rozjímání o vysoké důstojnosti lidské.

Rozjímání o vysoké důstojnosti naší vydatným jest prostředkem k usnadnění ctnosti; neboť

1. kdo na to častěji pamatuje, že dle obrazu Božího stvořen a na dřevě kříže vykoupen jest, a všecky poklady tohoto světa že nemají takové ceny do sebe, jako duše lidská, jejížto zkáza mnohem větší jest nežli zrušení všeho toho, co od Boha stvořeno bylo: tent zajisté obraz Boží na sobě a na bližním svém ctíti, a všech myšlének, náklonností i všech skutků se varovati bude, jež nehodny jsou důstojnosti duše, a s kterými by ji zneuctíti mohl. Sv. Augustin dí: „Od toho času, co jsem poznal, že má duše krví Boží vykoupena byla, hotov jsem, ji zachovati, a žádným hříchem ji ďáblu neprodám. Neboť, když si Ježíš duše mé více vážil, než krve své, kterak já nebudu o ni starost míti?“

2. Kdo častěji na mysli uvažuje, že duše jeho obraz Boží jest, že svou krásou skoro anjelům se rovná, za niž Ježíš Kristus krev prolil; že duše tato nesmrtelná jest; ten se v pravdě přičiní, aby jen k těm věcem, které se spasení nesmrtelné duše týkají, zraky své obracel, ji ctnostmi okrašloval a k životu věčnému uchovával.

„Nesmrtelná duše, praví sv. Bernard, jenom po nesmrtelných věcech musí toužiti.“

§. 73.

k) Častější upomínka na Boha.

Kdo na Boha častěji pamatuje, ten mocně posilněna se cítí k odpírání zlému a k činění dobra; neboť

1. myšlénka, že Bůh všecko ví a zná, že i do nejtajnějších záhybů srdce našeho proniká, varuje nás všeho toho, co by se mu nelíbilo.

2. Myšlénka, že Bůh nejsvětější veliké zlé v ošklivosti má, a na nás žádá, abychom svatí byli, jako on svatý jest, nabízí nás k upřímnému snažení, aby vůle naše s vůlí Boží vždy se srovnávala.

3. Častější pamatování na Boha, který milostí svou nám pomáhá, nás osvěcuje, naše srdce otvírá, nás k sobě táhne, v nás chtění i dokonání podlé dobré vůle své působí, nedovoluje nám u věcech spasení se týkajících zaháleti, nýbrž podnětem nám bývá mocným, abychom s milostí tak svrchovaně účinlivou spolu pracovali.

4. Upomínka na Boha, který vše jen k našemu pravému prospěchu a blahu řídí a spravuje, trpělivosti nám dodává a zmužilosti u všech protivenstvích a nesnázích, s nimiž nám bývá zápasiti.

§. 74.

l) Rozjímání o utrpení Ježíše Krista.

Častější rozjímání o utrpení Ježíše Krista prospěšným jest prostředkem k ctnosti; neboť ono

1. nás ošklivostí k hříchu naplňuje, jenž tak veliké jest zlé, že sám všemohoucí a vševědoucí Bůh jiného nenašel prostředku, aby přehrozné následky jeho zahladil, nežli smrt svého jednorozeného Syna.

2. Rozjímání takové vzbuzuje v nás lásku k Otci nebeskému, který nás tak miloval, že Syna svého vydal, aby ti, kteří v něj věří, nezahynuli, ale měli život věčný. Kdyby i anděl s nebe sestoupil a ujišťoval nás, řka: „Bůh vás miluje!“ — vše to nic by nebylo proti tomu důkazu lásky, že Bůh Syna svého nejmilejšího nešetřil.

3. Dále v nás rozjímání takové lásku a vděčnost k Ježíši Kristu rozněcuje, který jen z lásky k nám na dřevě kříže zemřel, a jenž sám řekl: „Větší lásky nad to žádný nemá, než aby život svůj položil za přátely své.“ A on dal život za nepřátely, neboť vše-

liký hřích jest nenávistí Boha, a každý hříšník nepřítelem jest Boha nejsvětějšího.

4. Obraz ukřižovaného Ježíše učí nás také, jak každého co bratra svého milovati máme; neboť Spasitel umřel za všecky lidi.

5. Konečně jest nám Ježíš ve svých bolestech a svém trápení vzorem všelikých ctností a dokonalé svatosti. Spatřujemeť u něho pevnou víru a důvěru v Otce nebeského; neboť po celý čas svého utrpení co nejpevněji se jeho držel, s modlitbou k němu nastoupil své trápení, a modlitba k Otci posledním byla jeho slovem na dřevě kříže. — Bylať mu nade všecko láska synovská; neboť ještě na kříži staral se o matku svou. — Podivení hodna jest jeho trpělivosť a tichosť: neboť i nejstrašlivější muka snášel bez hněvu, bez všeho stýskání. — Neobyčejná byla též jeho láska k nepřátelům; neboť i ke svým krvežíznivým vrahům srdce měl laskavé, a prosil za ně Boha Otce v posledním tažení, aby jim odpustiti ráčil. — Podivu hodna jest pokora Kristova; neboť čest u lidí za nic mu byla, když se o vykoupení spasení pokolení lidského jednalo; on i největší pohanění snášel, ano i mezi zločince chtěl počtěn býti. — S úplným odevzdáním se do vůle Otcovy zvolal dále Kristus: „Otče v ruce tvé poroučím ducha svého“ a poslušen byl vůle této až k smrti kříže.

Tak tedy utrpení Páně nesčíslným ctnostem nás učí.

§. 75.

m) Častější zpytování svědomí.

Svědomí Božským zákonem vedené jest nám světlem a pravídkem u veškerém jednání, a častější zpytování svědomí prospěšným jest prostředkem ku ctnosti; neboť

1. kdo svědomí své častěji zpytuje, poznává dokonale stav duše své, bez kteréhožto poznání polepšení nemožné jest. Dále přemáhá tak nejúhlavnějšího svého nepřítele, totiž přílišnou samolásku a pýchu.

2. Zpytováním svědomí spatřujeme hřích v celé jeho ošklivosti, a je-li ono žalobníkem a přísným soudcem, hledíme se s ním, jakožto s největším odpůrcem svým, srovnati a smířiti, a pokání činiti, aby nás soudce tento neodevzdal v poslední hodince do rukou Soudce věčného.

3. Kdo svědomí častěji zpytuje, o to se postará, aby se toto v pokoji nacházelo, věda dobře, že poklid takový největší jest štěstí člověka a pravé předčití slastí nebeských, neboli, jak učí moudrý Šalomoun ve svých Příslovích, ustavičná hostina.

4. Proto napsal také svatý Pavel ve svém I. listu ku Korintským křesťanům (11, 31.): „Kdybychom sami sebe soudili, nebyli bychom zajisté od Boha souzeni.“

§. 76.

n) Půst.

Půst uložený, a ještě více dobrovolný, vydatným jest prostředkem ku ctnosti; neboť

1. kdo s úmyslem pravým přirozenou žádost jídla přemáhá a toho se zdržuje, což mu ze všech pokrmů nejmilejší jest, tent se cvičí s velikým prospěchem v panování nad sebou, a krotí tak své žádosti.

2. Postem i za své hříchy dosti činiti a tresty Boží od sebe odvrátiti můžeme.

3. Půst nás také způsobnějšími činí ku plnění ctnosti, k pobožnosti a modlitbě.

4. Ont dobrým jest prostředkem, abychom nabyli potřebné milosti Boží.

5. Postem cvičiti se můžeme v poslušenství církvi povinném, jehož na nás Kristus vyžaduje.

§. 77.

o) Modlitba.

Modlitba není jen povinností naší, nýbrž i nejpřednějším prostředkem k usnadnění ctnosti; neboť

1. když se modlíme, přemítáme na mysli věci Božské a duchovní, my přemýšlíme o Bohu, o jeho vlastnostech, o jeho skutcích, my připomínáme sobě život, učení a utrpení Páně a tak mocně ku plnění ctnosti povzbuzováni bývame.

2. Modlíce se pamatujeme na mnohonásobná dobrodiní, kteráž Pán nejvyšší nejen nám, nýbrž všem lidem jakožto Otec nejlaskavější neustále prokazuje, a tím též ku lásce k bližnímu vyzváni bývame.

3. Modlitba připomíná nám též naši hříšnost; neboť prosíme-li Boha v mnohých potřebách svých, aneb děkujeme-li mu, vytýká nám svědomí naše, že pro poklesky a hříchy velikých dobrodiní jeho nehodni jsme; proto tedy prosíme za milostivé odpuštění, a slibujeme upřímné polepšení života.

4. Modlitba též výborným jest prostředkem k nabytí pomoci Boží; neboť kdo uznávaje slabost a mdlobu svou v duchu poníženosti a s důvěrou synovskou k Hospodinu se obrací, tomu on hojně uděluje milost svou, kteréž každému z nás potřebí jest k životu ctnostnému.

„Otec váš nebeský, dí Kristus, dá Ducha dobrého (milost Ducha svatého) těm, kteří jeho prosí.“ (Luk. 11, 13.)

§. 78.

p) Uctění Svatých.

Uctění Svatých mocnou bývá pohnutkou k plnění ctnosti; neboť

1. kdo Svaté ctí, rozjímá zajisté o zpanilých ctnostech, jakými se skvěli, o cestách, kterými kráčeli, o vítězství,

jakéhož dosáhli, a o slávě nebeské, které požívají; to vše povzbuzuje ale k následování vyvolenců Božích, a usnadňuje nám plnění té neb oné ctnosti, která se nám příliš obtížnou býti zdá.

2. Vzývaje Svaté připomíná sobě také křesťan, že náboženství katolické má do sebe moc k posvěcení duší u všelikých života poměrech.

3. Konečně obnovuje v sobě uctěním takovým utěšenou naději, že tito vyvolení s námi spřízněni a na nebesích našimi orodovníky jsou; přímluva a orodování Svatých jest nám ale velmi užitečná, abychom hříchu se vystříhali, a ctnosti milovni byli.

§. 79.

q) Častější přistupování ku svátosti pokání a k nejsvětější svátosti oltářní.

Kdo častěji ze svých hříchů se zpovídá a k stolu Páně přistupuje, ten způsobilejším se stává ku činění ctnosti; neboť

1. takto lépe poznává stav duše své, a ve zpovědi o svých povinnostech dokonaleji poučen bývá, jakož i o prostředcích, kteréž k napravení života vedou.

2. Musíť sobě u stolu Páně připomenouti smrt Ježíšovu, což dosti mocným podnětem, aby se varoval hříchu, který vlastně příčinou byl usmrcení Kristova.

3. Ježíš za všecky zemřel, a všem se ve svátosti oltářní za pokrm duševní podává, což zajisté každého vyzývá, aby ku všem lidem láskou upřímnou přilnul.

4. Nejsvětější svátost oltářní jest pravá posila k životu věčnému; neboť Kristus sám dokládá: „Tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj“ (Jan 6, 50.); „a já jsem ten živý chléb, kterýž přichází s nebe; kdo jí z chleba tohoto, živ bude na věky.“ (Jan 6, 51.)

B) Zvláštní prostředky k usnadnění ctnosti.
(Evangelické rady.)

§. 80.

a) Dobrovolná chudoba.

1. Dobrovolná chudoba k tomu vede člověka, že se pro Krista všech pokladů, kteréž buď má, aneb jež míti může, bez nucení odříká a kromě prostředkův k zachování života nejpotřebnějších téměř nic jiného sobě nenechává, aby jen prost starosti o věci pozemské, s celou duší Bohu sloužiti a spasení svého hleděti mohl.

2. Takovouto chudobu dobrovolnou radil nám Kristus; neboť, když k němu přistoupil bohatý jakýsi mládenec s otázkou: „Mistře dobrý, co dobrého budu činiti, abych měl život věčný?“ odpověděl mu Spasitel: „Cheš-li vejíti do života, ostříhej přikázaní“ t. j. chceš-li křesťanem býti a co takový blahoslavení věčného dosíci, plniti musíš přikázaní Boží.

I tázal se dále mládenec, která by ona přikázaní byla. Když mu Ježíš některé z desíti přikázaní Božích jmenoval, tu odpověděl onen: „Všeho toho ostříhal jsem ode své mladosti, čeho mi se ještě nedostává?“

Napotom doložil Božský mistr jeho: „Chceš-li *dokonalým* býti, jdi, a prodej všecko, co máš, a rozdej chudým; a budeš míti poklad vnebi, a pojď a následuj mne.“ (Mat. 19, 16.)

Těmito pak slovy dává Kristus mládenci onomu na rozum, aby, žádá-li sobě býti křesťanem dokonalým t. j. míní-li náležeti do počtu těch, kteří Bohu a ctnosti nejvíce slouží, pro nebe nejvíce zásluh sobě shromažďují a tak spasení svého nejsvědomitěji vyhledávají, aby statky časné prodal a rozdal. Zároveň pak ubezpečuje jej, že sobě za statky časné, jichž se sprostí, poklad způsobí mnohem dražší a skvostnější, ježto jedenkráte přehojně odplaty v nebesích dojde.

Neukládá tedy Spasitel dobrovolnou chudobu žádnému za povinnost, neboť i bez ní možno do nebe se dostati; radí ji ale co prostředek ku větší dokonalosti křesťanské, jakž tomu učil: „Každý, kdož opustí dům, neb bratry a sestry, neb otce i matku, neb manželku a syna, neb pole pro jméno mé, stokrát více vezme, a životem věčným vládnouti bude.“ (Mat. 19, 29.)

Poznámka. Dle rady této evangelické apoštolové se spravovali, opustivše všecko, čím dříve vládli. A za tu chudobu, kterou sobě k radě mistra Božského vyvolili, přislíbil jim on, že s ním u posledního soudu seděti budou na dvanácti stolicích, a v nebi blaženosti obzvláštní okoušeti. Tak i první křesťané dle příkladu apoštolů a zvláště dle navedení Ježíšova (který, jsa Pánem všech věcí, chudobu sobě dobrovolně vyvolil), statkův vezdejších se odříkali, a je v prospěch chudých prodávali.

Za dnův našich jsou kláštery, v nichž řeholníci a řeholnice velmi sprostě, častěji jen z almužny od věřících jim poskytované žijí, a žádných pokladův světských bez dovolení duchovního svého vrchního míti nesmějí, a to jen proto, aby, pohrdajíce statky vezdejšími, tím bezpečněji nebeských dosáhli.

Tak má každý křesťan u Boha v nebesích své blaženosti vyhledávati, nikoliv ale ve statcích pozemských, a jmění svého, když je nerozdává, aspoň k dobrému užívati, v prospěch bližního, dle příkladu Spasitele, který chodě ve své vlasti z místa na místo, všady lidem dobře činil. (Skutk. Ap. 20, 38.)

A písmo sv. zřejmě tomu učí, že almužna lepší jest, nežli poklady zlata naschovávané, ježto ona vysvobozuje ode smrti (věčné), hříchy čistí, a činí, že člověk nalézá milosrdenství a život věčný. (Tob. 12, 8.)

§. 81.

b) Ustavičná čistota.

1. Ustavičnou čistotu ti sobě vyvolují, kteří z lásky k Ježíši i v dovolený stav manželský nevstupují, aby tím horlivěji Bohu sloužiti, a tím bezpečněji spasení věčného dojíti mohli.

2. K čistotě ustavičné též Spasitel radu dává. Když totiž jednoho času Kristus farisey poučil, že není dovoleno, z kterékoliv příčiny opustiti manželku, a učenníci, slyšíce to, pravili: „Poněvadž jest takový způsob člověka s manželkou, není dobře, ženiti se:“ odpověděl mistr jejich, že mnozí z příčin rozličných panicové jsou, ale že jsou také panicové, kteří se v panictví oddali pro království nebeské, t. j. aby tím bezpečněji království nebeského dosáhli.

A pak doložil: „Kdo může pochopiti pochop!“ — čímž dojista na srozumění dal, že se mu ustavičné panictví líbí, předce však že neukládá je žádnému za povinnost.

Sv. Apoštol Pavel takto o tom napsal: „O pannách a panicích přikázaní Boží nemám, ale radu dávám ... Mám za to, že jest to dobré ....; nebot chci, abyste byli bez pečování. Kdo ženy nemá, pečuje o to, což jest Páně, kterak by se líbil Bohu ... a ne což jest světa ... — Toto však k užitku vašemu pravím, ne abych na vás osidlo vrhl, ale k tomu, což poctivo jest, a co by dalo svobodu, bez překážky Pánu se modliti. (I. Kor. 7, 25—26 a 32—36.)

Poznámka. Touto radou evangelickou spravují se od dávna katoličtí kněží, jak řeholní, tak též světští, a všecky osoby ženského pohlaví, kteréž do kláštera vstoupily. Církev katolická totiž jen takové osoby v stav duchovní přijímá, kteréž se na celý čas života svého manželství dobrovolně odříkají, aby vznešené své povinnosti bez překážky vykonávati mohly.

§. 82.

c) Dokonalé poslušenství duchovního vrchního.

1. Křesťan mnohý vůli svou k zlému častěji se kloníci z lásky k Bohu a k ujištění si budoucího spasení svého zcela vůli a vedení některého duchovního vrchního podrobuje, a jemu dokonalé poslušenství slibuje.

2. K takovému dokonalému poslušenství vrchního duchovního Ježíš sám nám radu dává; neboť řekl jedenkráte učenníkům svým: „Nechte dítek, nebraňte jim jíti ke mně, neboť takových jest království nebeské.“ (Mat. 19, 13.) A jindy řekl: „Amen pravím vám, neobrátíte-li se (nezměníte-li své smýšlení), a nebudete-li jako maličtí tito, nevejdete do království nebeského.“ (Mat. 18, 1.) Děti malé neshánějí se ještě po přednostech, aniž bývají hrdé a ctižadostivé, ale tím se uspokojují, co jim rodiče poskytují, jichžto vůli svou vůli ve všem podrobují.

Jestliže tedy křesťan dospělý, nedbaje o to, čeho svět podává, některému duchovnímu vrchnímu, jako otci svému, poslušenství dokonalé slibuje, podobát se maličkým, a proto blaženosti věčné bezpečněji dojde, než kdyby jen svou vůli plnil, která zákonu Páně častěji odporuje.

Poznámka. Radou touto spravují se všickni ti, jenž vstoupili do řeholi některé, a vrchního ředitele svého dokonale poslušni jsou, zvláště u věcech k větší dokonalosti křesťanské směřujících.

Obsah.

Úvod.

Str.

§. 1. O zákonu božském a lidském 3
§. 2. O povinnosti 5
§. 3. Mravné dobro . . . . . —
§. 4. Mravné zlo 7
§. 5. Křesťansko-katolická mravouka 9

První část.

O povinnostech katolika.

Hlava první.

O povinnostech k Bohu.

§. 6. Rozvrh povinností k Bohu 11

I. Oddíl.

O vnitřní úctě Boží.

§. 7. a) O víře, první to božské ctnosti 12
§. 8. Vlastnosti víry 13
§. 9. Protiva víry 14
§. 10. b) O naději křesťanské 16
§. 11. Vlastnosti naděje . . . . . —
§. 12. Protiva naděje 17
§. 13. c) O lásce křesťanské 18
§. 14. Vlastnosti lásky křesťanské 20
§. 15. Protiva lásky křesťanské 21
§. 16. d) Ctnosti z lásky plynoucí 22

II. Oddíl.

Učení o zevnitřní úctě Boží.

§. 17. O zevnitřní úctě Boží vůbec 24
§. 18. 1. O modlitbě 25
§. 19. Vlastnosti modlitby 26
§. 20. Modlitba Páně 27

Str.

§. 21. Předmluva modlitby Páně 28
§. 22. O prvních třech prosbách modlitby Páně 29
§. 23. Ostatní čtyry prosby modlitby Páně 30
§. 24. 2. O veřejných službách Božích 33
§. 25. Časy k veřejným službám Božím ustanovené . . . 34
§. 26. 3. O svěcení neděle a jiných dnů svátečních . . . 35
§. 27. 4. Vyznání víry 37
§. 28. 5. Přísaha 38
§. 29. 6. Slib 39

Hlava druhá.

Povinnosti křesťana k sobě samému.

Přechod.

§. 30. Křesťanská samoláska 41
§. 31. Křesťanská pokora 42
§. 32. Rozvržení povinností ze samolásky plynoucích . . . 44
§. 33. *1. Šetrnost ku statkům vnitřním* . . . . . —
2. Šetrnost ku statkům zevnitřním.
§. 34. a) Ošetřování života tělesného 46
§. 35. Samovražda 47
§. 36. Péče o zdraví těla 48
§. 37. O střídmosti v jídle a v pití 49
§. 38. O postu 50
§. 39. O čistotě 53
§. 40. Oděv a vyražení křesťana katolického 56
§. 41. b) Péče o dobré jméno . . . . . —
§. 42. c) Péče o statky pozemské (jmění) 58

Hlava třetí.

O povinnostech křesťana k bližnímu.

§. 43. Kdo jest náš bližní? 61

1. Povinnosti základní k bližnímu.

§. 44. a) O křesťanské lásce k bližnímu 62
§. 45. O lásce k nepříteli 64
§. 46. Protivy lásky k bližnímu 65
§. 47. b) O spravedlnosti 68
§. 48. c) O upřímnosti 69
§. 49. d) O vděčnosti k dobrodincům 70

2. Zvláštní povinnosti k bližnímu.

§. 50. A) Povinnosti k bližnímu vzhledem jeho osobnosti . . 72
§. 51. B) Povinnosti k bližnímu vzhledem k jeho duši . . . 73
C) Povinnosti k bližnímu vzhledem k jeho zevnitřním statkům.
§. 52. a) Povinnosti vzhledem k tělesnému životu bližního . . 74
§. 53. b) Povinnosti vzhledem k dobrému jménu bližního . . 75
§. 54. c) Povinnosti vzhledem ku jmění bližního 77
§. 55. d) Povinnosti společenské 80
§. 56. 1. Povinnosti dětí k rodičům 81

Str.
§. 57. 2. Povinnosti k sourozencům a k příbuzným . . . 85
§. 58. 3. Povinnosti k vrchnosti duchovní . . . . . —
§. 59. 4. Povinnosti k vrchnosti světské 87
§. 60. 5. Povinnosti k učitelům 89
§. 61. 6. Povinnosti k starým lidem . . . . . —

Přídatek.

§. 62. O osmeru výborných ctnostech, pro které Kristus člověka blaženým nazval 90

Druhá část.

O prostředcích k usnadnění ctnosti.

§. 63. O prostředcích k usnadnění ctnosti vůbec 95

A) Všeobecné prostředky k usnadnění ctnosti
(pro všecky lidi se hodící).

§. 64. a) Křesťanská bdělost 96
§. 65. b) Vystříhání se všech příležitostí k hříchu . . . 97
§. 66. c) Zapírání sebe . . . . . —
§. 67. d) Obcování s lidmi ctnostnými 98
§. 68. e) Čítání v knihách náboženského obsahu, zvláště v písmě svatém . . . . . —
§. 69. f) Častější upomínka na smrt 100
§. 70. g) Častější upomínka na soud 101
§. 71. h) Častější upomínka na věčnou odplatu a věčný trest . 102
§. 72. i) Rozjímání o vysoké důstojnosti lidské 103
§. 73. k) Častější upomínka na Boha . . . . . —
§. 74. l) Rozjímání o utrpení Ježíše Krista 104
§. 75. m) Častější zpytování svědomí 105
§. 76. n) Půst 106
§. 77. o) Modlitba 107
§. 78. p) Uctění Svatých . . . . . —
§. 79. q) Častější přistupování ku svátosti pokání a nejsvětější svátosti oltářní 108

B) Zvláštní prostředky k usnadnění ctnosti.
(Evangelické rady.)

§. 80. a) Dobrovolná chudoba 109
§. 81. b) Ustavičná čistota 111
§. 82. c) Dokonalé poslušenství duchovního vrchního . . . 112

Nový Zákon Boží.

Dle nejlepších starších výkladů k tisku připravil

Fr. S. Bezděka.

(720 str.) Cena 1 zl. 50 kr.

Skladba jazyka českého

od **Václava Zikmunda.**

sešitův: 1.—7. po 60 kr., 8. sešit za 30 kr., celé dílo 4 zl. 50 kr., v plátně vázané 5 zl. 20 kr.

Rukopis

ZELENOHORSKÝ A KRALODVORSKÝ.

Text znova přehlédl a výkladem opatřil

Josef Kořínek,

c. k. gymnasialní profesor v Jindř. Hradci.

Druhé, opravené vydání.

Cena 60 kr.

„**Diese Ausgabe für Gymnasialschüler zeigt von einem so fleissigen und erspriesslichen Studium der vorangegangenen Forschungen, dass sie auch allen gebildeten Böhmen, die zum Lesen der beiden Handschriften einer Hilfe bedürfen, *bestens empfohlen* werden kann.**“ (Prof. Mart. Hattala. Sitzung der Classe für Philosophie, Geschichte und Philologie am 31. Juli 1871, S. 8.)

Kronika práce,

osvěty, průmyslu a nálezův.

S četnými vyobrazeními v dřevo-, kovo- a ocelorytu.

Dle nejlepších pramenův vzdělali **Jiljí V. Jahn**, ředitel městské vyšší realné školy v Pardubicích, a **M. Pokorný**, profesor na městském gymnasiu realném v Praze.

V 6 dílech po 80—100 aršich tiskových velké osmerky. S nejméně 2000 dřevorytinami, barvotisky a ocelorytinami.

Díl I.

Postup osvěty člověčenstva a prostředky vzdělavatelné.

Díl II.

Síly přírody a užívání jich.

Díl III.

Dobývání surovin z vnitra země, z povrchu a z vody.

Díl IV.

Chemické vzdělávání surovin.

Každý díl sestává z 8—9 sešitův lex. 8., sešit po 45 kr.

Posud vydáno 36 sešitů celého díla.

STRUČNÁ MLUVNICE JAZYKA LATINSKÉHO.

Učební a cvičební kniha pro začátečníky.

S latinsko-česko-německým a česko-německo-latinským slovníčkem.

Sepsal **Frant. Patočka,**
professor c. k. českého realného gymnasia Pražského.

Cena seš. 80 kr., váz. 88 kr.

Pravopis a mluvnice jazyka českého.

Dle potřeby praktické
vykládá
František Otakar Mikeš.

Druhé, opravené a rozmnožené vydání.

Cena seš. 1 zl. 20 kr., váz. 1 zl. 35 kr.

Schoedlerova

KNIHA PŘÍRODY,

obsahující veškeré nauky přírodné, sejmena:

fysiku, astronomii, chemii, mineralogii, geologii, botaniku, fysiologii a zoologii.

Věnována všem přátelům přírodozpytu,
jakož
studujícím na školách gymnasialních, technických, realných, průmyslových k soukromému poučení.

Dle šestnáctého, značně rozmnoženého a opraveného vydání
pro čtenářstvo československé
vzdělali
Jiljí V. Jahn a Karel Starý.

Druhé, opravené a rozmnožené vydání.

S 976 vyobrazeními.

Díl I. **Fysika** (215 vyobr.), **Astronomie** (61 vyobr. a 8 tabulek), **Chemie** (76 vyobr.). Cena 2 zl. 60 kr., vázaná (vazba lipská) 3 zl. 60 kr.

Díl II. **Mineralogie, Geognosie a Geologie** (194 vyobr.). **Botanika** (21 vyobr.), **Fysiologie a Zoologie** (184 vyobr.). Cena 3 zl., váz. (vazba lipská) 4 zl.

Odporučena od nestora vědy zemřelého našeho prof. Dr. **J. E. Purkyně.**

Národní knihtiskárna: I. L. Kober v Praze.